

ANKARA UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTOSU

KAZAN İLÇESİ DOĞUSU, OVAÇAY VADİSİ'NDE
(KURTBOĞAZI-KOCAÇAY DERELERİ ARASI)
BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA ARAŞTIRMALARI

YOKSEK LİSANS TEZİ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

HARUN TUNÇEL

588

Tez Yöneticisi : Prof, Dr, Mecdi EMİROĞLU

V. G.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

ANKARA - 1988

İÇİNDEKİLER

Sayfa

-Önsöz	
-GİRİŞ	
-Araştırma Alanının Yeri Ve Sınırları	1
-Çalışmanın Amacı Ve Kullanılan Malzeme	3
I-DOĞAL ORTAM	5
II-BEŞERİ ORTAM	20
A-NÜFUS	20
1-Nüfus Özelliklerine Genel Bakış	20
2-Nüfus Yoğunluğu	21
3-Nüfus Dağılışı	32
4-Nüfusun Yıllar İçindeki Gidişi	37
B-YERLEŞME	41
1-Tarihçe	41
2-Yerleşmelere Etki Eden Faktörler	43
a-Doğal Faktörler	43
-Yerleşmelerin Coğrafi Dağılımı, Topografik ve Morfografik Koşullarla Yerleşmelerin İlişkisi	43
-Doğal Bitki Örtüsü ve Yerleşmelerle İlişkisi	45
b-Beşeri Faktörler.....	50
-Nüfus ve Yerleşmelerle İlişkisi	50
-Tarım Alanları İle Hayvancılık Ve Yerleşmelerle İlişkisi	50
-Ulaşım ve Yerleşmelerle İlişkisi	53

	Sayfa
3-Yerleşme Tipleri	54
4-Meskenler.....	55
a-Yapı Malzemesi Ve Doğal Çevre Koşul- larıyla İlişkisi	57
b-Mesken Tipleri, Bunu Etkileyen Doğal Ve Beşeri Faktörler İle İnşaat Yapım Tarzı	59
C-EKONOMİK ETKİNLİKLER	64
1-Tarım	64
a-Topraklardan Yararlanma	65
b-Yetiştirilen Ürünler Ve Karşılaşılan Sorunlar	69
2-Hayvancılık	72
a-Büyükbaş Hayvancılık	72
b-Küçükbaş Hayvancılık	74
c-Kümes Hayvancılığı	74
d-Arıcılık	75
3-Ormancılık	76
4-Ticaret	76
5-Ulaşım	77
SONUÇ	78
YARARLANILAN KAYNAKLAR	82
FOTOĞRAFLAR	86

Önsöz

Ankara ve çevresi gerek fiziki coğrafya koşulları gerekse jeolojik yapı açısından ilginç olması sebebiyle pek çok araştırmacıya konu olmuştur, ancak bu doğal şartlar üzerinde yaşamını sürdüren insanların bunlardan ne şekilde yararlandığını, olumlu ya da olumsuz nasıl etkilendiğini ortaya koymaya çalışanların sayısı da o oranda azdır.

Yüksek lisans tezimizi oluşturan "Ovaçay Yukarı Çığı-
rı" Ankara'nın 55 Km. kadar kuzeybatısında Ankara-İstan-
bul karayolunun doğusunda, Çorba ve Mire dağları gibi
yükseltilerin arasında yer almaktadır.

Ovaçay yukarı çığırının da Ankara çevresindeki pek çok yer gibi beşeri ve iktisadi coğrafyası araştırılmamış olması bizi bu konuda çalışmaya iten önemli bir faktör olmuştur. Bu nedenle yüksek lisans tez konumuzun "Ovaçay Yukarı Çığı-
rı'nın Beşeri Ve İktisadi Coğrafyası" olması arzu edilmiştir. Ankara'ya ve işlek bir karayoluna yakın olmakla birlikte, dağlar arasında kalan, bu alanda yaşayan insanların doğal şartlarla olan ilişkilerini, yakını-
da bulunan Ankara'dan ne şekilde ve ne ölçüde etkilendik-
lerini ortaya koymak en önemli amaç olmuştur.

Ovaçay yukarı çığırındaki beşeri ve iktisadi olayla-
rı sebep ve sonuçlarıyla vermeye çalıştığımız araştırma-
mız bu konuda bir boşluğu doldurarak, ileride yapılacak diğer çalışmalara ışık tutarsa amacına ulaşmış olacaktır.

Harun Tunçel

Ağustos 1988

GİRİŞ

-Araştırma Alanının Yeri ve Sınırları

Çalışma sahası, Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümünü baştan başa kat eden Köroğlu Dağları'nın güneyinden geçen ve İç Anadolu Bölgesi'yle Karadeniz Bölgesi'ni birbirlerinden ayıran (gerçekte bir zon olan) çizginin hemen güneyinde yer alır. Ankara'nın Beypazarı ilçesi kuzeyinden doğuya, Kızılçahamam'ın Çeltikçi bucağına, buradan Kızılcahamam'a ve daha doğuda Şabanözü'ne çizilecek bir hat bu kesimde İç Anadolu ile Karadeniz Bölgesi'ni birbirinden ayırır.

İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Sakarya Bölümü'nde yer alan çalışma sahasında, kuzeyde bulunan Köroğlu Dağları'nın güneye inen uzantıları kendisini açıkça hissettirir. Bunlar, bu bölümde güneye doğru yüksekliklerini kaybederek Ankara Ovası'na kadar uzanırlar (1).

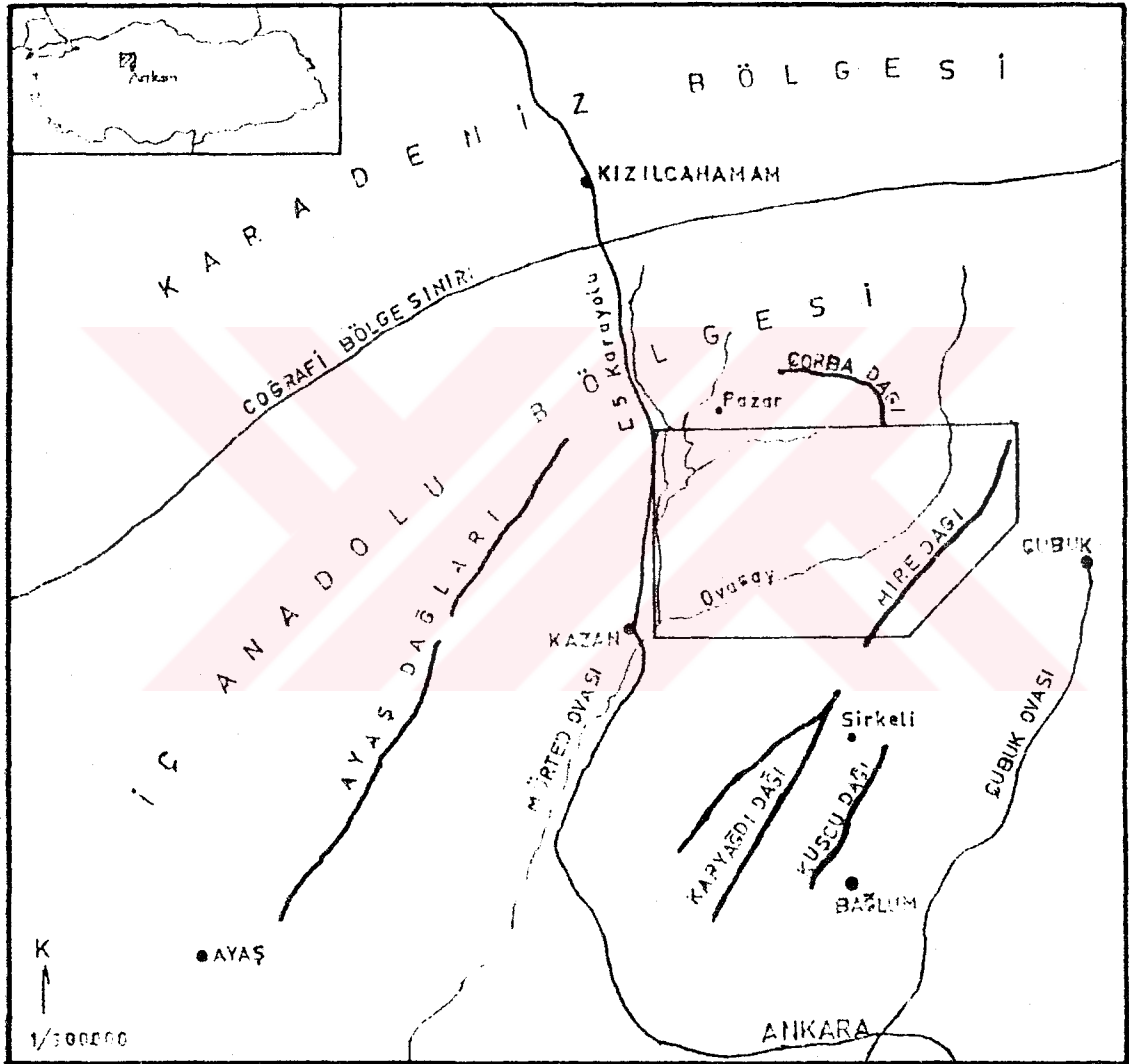
Çalışma alanının batısında Ayaş Dağları, kuzeyinde Işık Dağı'nın güney uzantıları, doğusunda Mire Dağı ve güneyde Karyagdı Dağı ile Kuşçu Dağları yer alır. Karyagdı Dağı ile Ayaş Dağları arasında ise Mürted Ovası bulunur. Mire Dağı'nın doğusuna doğru gidildiğinde de Çubuk Ovası'na erişilir (Bkz. Harita No:1).

Işık Dağı'nın uzantılarından birisi olan Çorba Dağı ile güneyde bulunan Karyagdı Dağı ve bir anlamda bunun devamı görünümündeki Mire Dağı'nın arasında kalan kısım ise kaba hatlarıyla kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanmakta olan Ovaçay'ın yukarı çığırını oluşturur. Ovaçay daha batıda güneye dönerek Mürted Ovası'na girer.

---

(1) T. Yücel, (1987), Türkiye Coğrafyası, s.165

LOKASYON HARİTASI

HARİTA NO:1

Harita Genel Komutanlığı'nın 1/100.000 ölçekli Bolu H 29, 1/25.000 ölçekli Bolu H 29 a3, b3, b4, c1, c2 ve d2 kodlu topografya haritalarında yer alan çalışma alanının sınırlarını batıda Ankara-İstanbul karayolunun hemen doğusundan kuzey-güney yönünde uzanan bir hat belirler, bu sınır güneybatıda Aydın ve Güvenç köyleri arasında çizilecek bir çizginin ortasından başlayarak kuzeye doğru uzanır ve Kazan ilçesi doğusundan geçerek kuzeyde Kurtboğazı Barajı'na (Bkz. Resim No:5) ve daha kuzeyde Pazar bucağı batısında yine karayoluna kadar erişir.Burada Pazar bucağını dışında bırakacak şekilde doğuya doğru çizilecek bir çizgi çalışma alanının kuzey sınırını belirler. Saraycık köyü güneybatısından güneye doğru, Eğriekin köyüne kadar inildiğinde doğu sınır, bu köyden güneybatıya yönelerek Mire Dağı'nın güneydoğu yamaçları üzerinden Geldibuldu köyü güneyine kadar olan bölüm güneydoğu kesimini, buradan batıya doğru uzanacak bir hat ise güney sınırını çizer.

Güney bölümleri Karyağdı Dağı'nın kuzey uzantıları (Bkz. Resim No:16) üzerinde gelişmiş düzlükler, güneydoğu ve doğusunu Mire Dağı (Bkz. Resim No:1) ve bunun etrafında yer alan düzlükler, kuzeyde Işık Dağı'nın güney uzantılarını meydana getiren düzlükler, tepelik ve dağlık alanlar (Bkz. Resim No:2) batıda Kurtboğazı Barajı (Bkz. Resim No:5) ve bunun güneyinde Ovaçay'ın tabanının iyice genişlediği kesimler (Bkz. Resim No:3) sınırlarını oluşturur.

Kuzeyde Özlüce ve Ovacık köyleri arasından, kuzey-güney doğrultusunda akan Kocaçay burada Kavşakkaya Boğazı'na girer (Bkz. Resim No:4 ve Harita No:2-3) ve buradan çıktıktan sonra Ovaçay adını alır.Kavşakkaya Boğazı'ndan itibaren doğu-kuzeydoğu-batıgüneybatı doğrultusunda akan Ovaçay'ın tabanı batıya doğru gidildikçe genişlemektedir (Bkz. Resim No:3).

Yaklaşık 370 Km² olan çalışma alanının en yüksek bölümlerini güneydoğuda 1635 m.lik doruğu ile Mire Dağı, kuzeyde ise Işık Dağı uzantılarından olan Çorba Dağı (1621 m.) oluşturur.

Konumuzu meydana getiren Ovaçay, Kavşakkaya Boğazı çıkışında 1050 m.lerde iken bu değer Ahiköy batısında 900 m.ye ulaşır (Bkz. Harita No:2), ve kuzeyden gelen Kurtboğazı Deresini de alarak (yaklaşık 880 m.de) güneye yönelerek çalışma sahasından çıkar, böylece Mürted Ovası'na ulaşır. Vadinin kuzey ve güneyinde yer alan düzlükler daha yüksek kesimlerdeki tepelik ve dağlık alanları çepeçevre sararlar.

-Çalışmanın Amacı Ve Kullanılan Malzeme

Araştırmamızın amacını, sadece Ankara ile İstanbul arasında karayolu ulaşım bağlantısına kurmakla kalmayıp ülkemizi bir uçtan bir uca kat eden uluslararası E-5 karayoluna yakın, ancak yükseklikler arasında sıkışmış olan Ovaçay Yukarı Çığırlı'nda doğa-insan ilişkisini, bunların birbirleriyle olan etkileşimini, 50. Km. kadar güneyinde bulunan Ankara'nın burada yaşayan halkın üzerindeki olumlu-olumsuz tesirlerini, geçmişten günümüze doğru inceleyerek, nüfus ve iktisadi faaliyetlerde meydana gelen değişiklikleri, sebepleri ve sonuçlarıyla ortaya koymak olarak belirtebiliriz.

Bu amaç doğrultusunda, çalışmalara literatür araştırması ve veri toplanmasıyla başlandı. Harita Genel Komutanlığı'nın 1/25.00 ölçekli topografya haritalarından yararlanarak çalışma sahasının aynı ölçekte ve aynı türde haritasını sadeleştirerek çizip bunu, kullanımda kolaylık sağlaması ve olayların ilk bakışta rahatlıkla görülebilmesi amacıyla 1/37.500 ölçeğine küçülttük. Bu diğer haritalarımıza da bir temel oluşturdu.

Meteorolojik bilgiler, yararlanılan kaynaklar arasında verilen basılı eserlerden ve Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nden derlenerek tablo ve grafiklere dönüştürülmüştür. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 1981 yılında yaptığı ve 1984 yılında basılmaya başlayan anket sonuçları (köy karneleri kullanılmıştır) özellikle arazi kullanım ve iktisadi faaliyetler konusunda en çok yararlanılan kaynağı oluşturmuştur. Öte yandan Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü'nden 1935 yılından 1985 yılına kadar geçen süre içerisinde yapılan onbir nüfus sayımı ile ilgili veriler taranarak bunlarla ilgili tablo ve grafikler düzenlenmiş, kısa adıyla Köy Hizmetleri'nden alınan bilgilerin ışığında yapılan tablo ve grafiklerin de yardımıyla, bunlar nüfusla ilgili haritalara dönüştürülmüştür. Nüfusla ilgili haritaların (Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritaları) tamamlanmasıyla beliren bazı problemlere araziye yapılan araştırma gezilerinde cevap aranmış bu arada yine arazi çalışmalarının sonucu olarak Morfografya Haritası, (Köy Hizmetleri'nin 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli toprak haritalarının da yardımıyla) Arazi Kullanım Haritası, bu ikisinin yardımıyla Nüfus Dağılışı Haritaları çizilmiştir. Bu haritalar verilere dayanılarak yapılan tablo ve grafiklerle desteklenmiş yöre halkının gerek büyük şehirden, gerek doğal ortamdan ne şekilde etkilendiği açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın I. Bölümü'nü oluşturan "Doğal Ortam" konusunda, bu ortamı oluşturan fiziki coğrafya şartları genel hatlarıyla anlatılmış ancak bunlar ile beşeri ortamın gösterdiği birliktelik yada zıtlıklar başka bir ifadeyle birbirleriyle olan olumlu ve olumsuz etkileşimleri II. Bölüm'de yeri geldikçe (kanımızca) gerektiği ölçüde detaylarına inilerek verilmeye çalışılmıştır. Tüm bu çalışmalar arazi gözlemleri sırasında çekilen fotoğraflarla da zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM I- D O Ğ A L O R T A M

Çalışma sahasını güneyde (Kılıçlar ve Geldibuldu köyleri çevresi) Karyagdı Dağı'nın kuzey uzantıları, güneydoğuda Mire Dağı, kuzeyde ise Köroğlu-Işık Dağlarının güney bölümlerinden birisi olan Çorba Dağı sınırlar. Kavşakkaya Boğazı'ndan itibaren genişleyerek ilerleyen ovaçay vadisi en çukur bölümleri meydana getirmekte ve çalışma sahasını kaba hatları ile kuzeydoğu-güneybatı yönünde kesmektedir. Batıda 880 m.de Kurtboğazı deresini alarak güneye yönelen ve çalışma sahasından çıkan Ovaçay bu bölümde Mürted Ovası'nı oluşturur. Mire Dağı (1635 m.) alanın en yüksek bölümüdür, ama kuzeyde de 1621 m.ye varan yükseklikler göze çarpmaktadır (Bkz. Harita No:2).

Çalışma alanının Ovaçay güneyinde kalan kesimlerinde batıda 950-1100 m.ler arasında yer alan, doğuya doğru daralarak Yakuphasan köyü doğusunda 1000 m. yükseklikte, vadi tabanına doğru hafifçe eğilenecek sona eren düzlükler vardır. Bunlar jeomorfolojik olarak aşınım ve dolgu düzlüklerinden, sekilerden meydana gelen Pliosen ve daha genç kil kum ve çakıllardan oluşmuşlardır (2). Buradan güneye ve doğuya doğru gidildiğinde Kılıçlar ve Geldibuldu köyleri arasında tepelik alanlar, Gümüşyayla köyü kuzeybatısı ile Tuğla köyü batısında ise kuzeydoğu-güneybatı uzanışlı Devon-Karbon ve Perm yaşlı (3)

---

(2) O.Erol, (1973), Ankara Şehri s.11-12

(3) O. Erol, (1954), Ankara ve Civarınının... s.13

grovak ve kristalize kalkerlerden oluşmuş bir antiklinal olan Mire Dağı yer alır. Temelde bulunan bu kayaların üzerinde Jura'dan Eosen'e kadar çeşitli dönemlerde oluşmuş kalker ve marnlarla yer yer konglomeraların görüldüğü kayalar vardır (4). Bunlar morfolojik anlamda Mire Dağı çevresinde dağlık alan özelliği göstermekte, ancak güneybatıya ve güneydoğuya doğru daha sonraki dönemlerde oluşmuş düzlüklere yer vermektedirler.

Ovaçay vadisinin kuzeyinde ise daha önce sözü edilen Pliosen düzlükler batı bölümünde vadi tabanının hemen üzerinde yine 950 m.lerde başlamakta ve yer yer bunların yükseltisi ufak yamaçlarla artmakta, doğuya doğru daha geniş bir bant halinde 1200-1250 m.lere kadar çıkarak devam etmektedir. Saraç, Aşağıkaraviran, Karataş, Kavaklı ve Özlüce köyleri arasında çizilecek bir hat boyunca güneye doğru volkanik aratabakalı gölsel malzemelerin de bulunduğu bu düzlüklerde bazen tüflere (İnceyiz ve Yayalar köyü kuzeyi) ve Karataş ile Kavaklı köyleri arasında ince taneli, Oligomiosen yaşlı, konglomeralara (5) da rastlanır. Buradan kuzeye doğru çıkıldığında ise andezit ve dazitlerden oluşmuş volkanik kayaların meydana getirdiği tepelik alanlara erişilir. Üzerlerinde Miosen'den sonra gelişmiş düzlükler görülür ki bunlar ufak basamaklanmalarla Pliosen düzlükleriyle birleşirler. Mire Dağı çevresinde olduğu gibi burada da akarsularla yarılmış olan bu kesimin kuzeydoğusunda (Kavaklı köyü kuzeyi ile Özlüce köyü batısı arası) en yüksek yeri 1621 m. olan dağlık sahaya erişilir, burası Çorba dağının güney uzantılarının bir bölümüdür.

---

(4) O. Erol, (1954), Ankara ve Civarının... s. 82

(5) D.S.İ. (1976), Mürted Ovası..... s.27

Topografik olarak en çukur alanlar, morfografik anlamda Kurtboğazı ve Ovaçay'ın getirdiği alüvyonlarla şekillenmiş, taban arazidir. 25-30 m. kalınlıktaki kil, kum, çakıl ve siltten ibarettir.

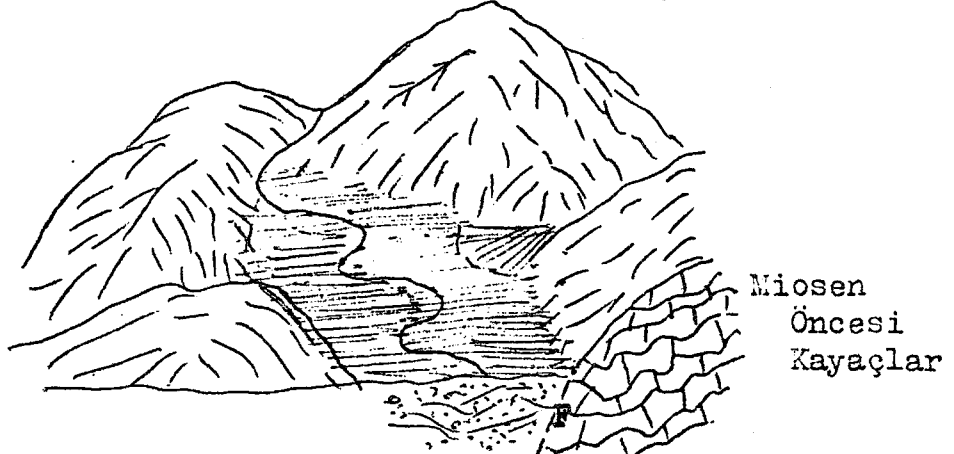
Miosen sonlarında meydana gelen tektonik hareketlerle oluşan faylar sonucunda, doğuda Çubuk, batıda ise Mürted ovaları birer graben halinde şekillenmiş (6) bunlar arasında ise Ovaçay'ın çevresinde yer alan Pliosen yaşlı düzlükleri oluşturan dolgular meydana gelmiştir. Pliosen'den sonra ise Ovaçay vadisi kuzeyinde (İçören ve Uçarı köylerinden doğuya uzanan) ve güneyinde (Alpagut köyü batısından başlayıp bu köyün güneyinden geçerek Ahiköy, Sancar, Peçenek köyleri kuzeyinden doğuya doğru uzanan) yer alan faylar sonucunda vadi bugünkü şeklini almıştır. Faylanma hareketi; vadinin kuzey kesiminde, batı bölümde alçalma doğuda yükselme, güney kesiminde ise bunun tam tersine olmuştur (Bkz. Şekil 1 ve Resim No:8).Vadi tabanı çevresinde yer yer sekiler (Bkz. Resim No:6) ve birikinti konileri de görülmektedir.

Çalışma alanında meteorolojik rasat istasyonu bulunmamaktadır. Ankara ve Kızılcahamam meteoroloji istasyonlarının verileri ise bölgenin bu ikisi arasında kalması nedeni ile kesin bir fikir vermemektedir. Ancak konumları itibariyle Ankara meteoroloji istasyonu verileri kullanılmıştır. Yine de çalışma sahasının bu istasyondan daha kuzeyde yer alması özellikle sıcaklık ve yağışta bir takım farklılıkların (sıcaklıkta çok az da olsa düşüş, yağışta hafif bir artış) olacağı da muhakkaktır.

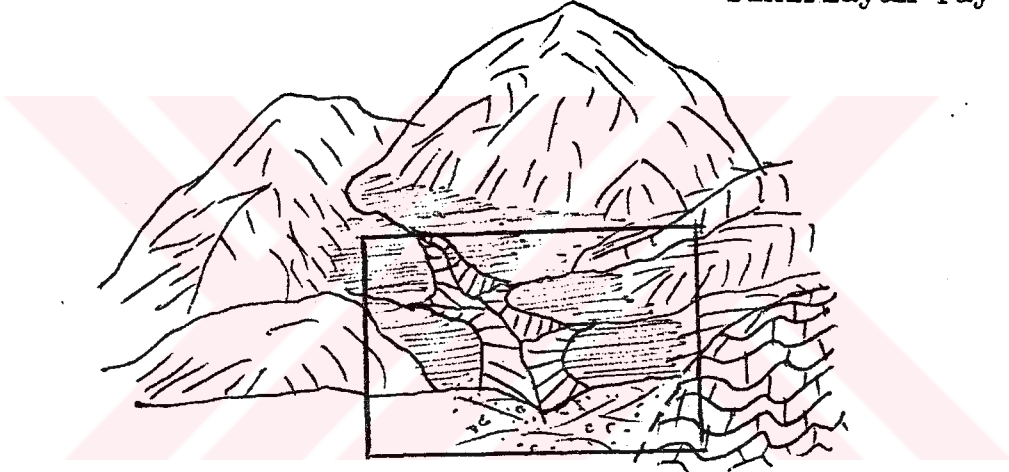
(6) D.S.İ. (1976), Mürted Ovası ..... s.28,30,31,32.

Mire Dağı

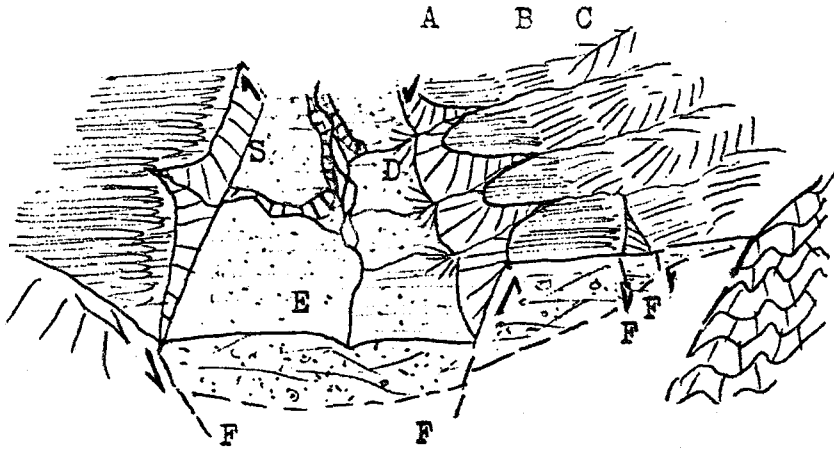

I-PLİOSEN DOLGU DÖNEMİ

Miosen Grabenini Güneyini Sınırlayan Fay

II-KUATERNER YARILMASININ BAŞLANGICI

A: Pliosen Dolgu Düzlüğü, B: Pliosen Etek Düzlüğü
C: Karyağdı Dağı Kuzey Etekleri, D: Birikinti Konisi
E: Bugünkü Vadi Tabanı, S: Seki, F: Fay

⇕ Faylanma Sonrası Dolguların Hareket Şekli

III-KUATERNER FAYLANMASI VE BUGÜNKÜ DURUM

Ankara'nın iklim bakımından bir geçiş kuşağında olduğu bilinmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık değeri 11.8°C dir. Genel olarak kışlar sert ve soğuk, yazlar ise kurak ve sıcaktır. En sıcak ay Temmuz-Ağustos, en soğuk ay Ocak ayıdır. En sıcak ay ile en soğuk ay arasındaki sıcaklık farkı 24°C dir. Kış günleri 16 Kasım'da başlar ve 30 Mart'ta sona erer. Donlu günler 85 gün sürerek 29 Eylül'de başlar, 14 Mayıs'ta sona erer (Bkz. Tablo I ve Şekil 2 ile 3). Yağışlar kışın yüksek basınçların etkisiyle gerçekleşir ilkbaharda ise sıcaklık yavaş yavaş yükselir, bu dönemde Nisan, Mayıs ile Haziran'ın ilk onbeş gününde hava öğleye kadar açık ve az bulutludur. Güneşlenmenin etkisi ile yerin ısınması sonucu dikey hava akımları artar. İlkbahardaki yağışlar nedeniyle toprak yüzeyinin nemli olması yükselen havadaki nemi de arttırır, böylece yükselen hava yoğunlaşma seviyesine geldiğinde kümülüs bulutları oluşturarak sağnak yağış ve doluları oluştururlar. Böyle yağışlara çevrede "Kırkikindi" adı verilir. Ankara'da yıllık yağış miktarı ortalama 367 mm.dir. En fazla yağış Mayıs (50 mm) ve Aralık (47 mm.) aylarında, en az ise Ağustos (8 mm.) ayındadır. Yağışlı günlerin en fazla olduğu aylar Aralık ve Ocak (31 gün) en az ise Ağustostur (2 gün)(7).

Kar yağışlı gün sayısı yılda ortalama 21, karla örtülü gün sayısı ise 24'tür. Ancak bu değer çevreye doğru çıkıldıkça artma gösterir (8). "Kurtboğazi civarı Ovaçly vadisi ve çevresi, yıl içinde ortalama 20-25 gün kar yağışı alırlar"(9).

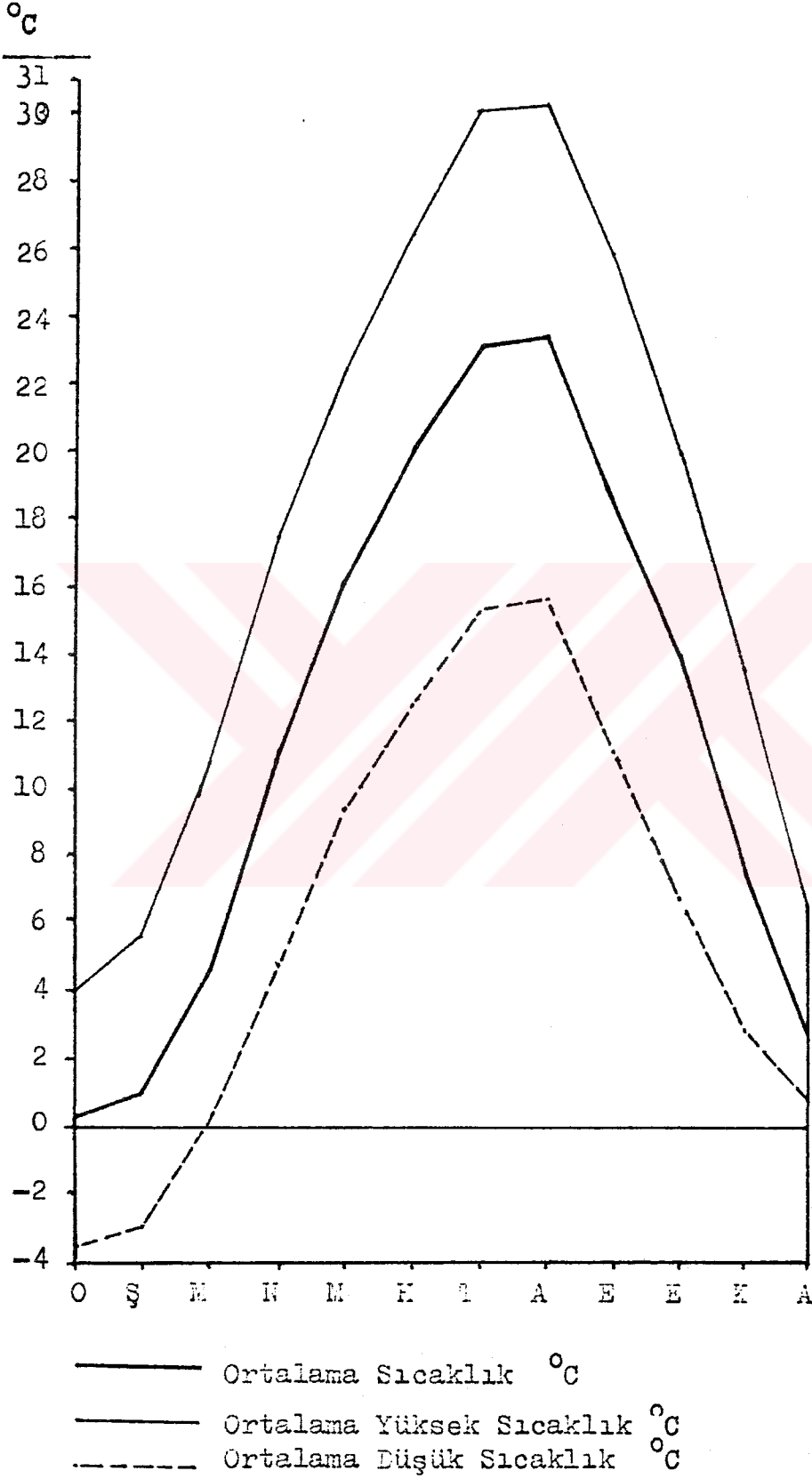
---

(7) G. Öztan (1977) Ankara'nın İklimi, s.31

(8) A. Sür (1977)"Ankara'da Kar Yağışlı ...." s.27

(9) A. Sür (1977) a.g.e.; s.3

Ankara'da Ortalama, Ortalama Yüksek, Ortalama Düşük Sıcaklığın Aylara Dağılışının Grafiği

Kar örtülü günler çalışma alanı çevresinde 30-40 gün kadardır (10). Ankara'da yağışlar en çok ilkbahar ve kış aylarında olmaktadır. Temmuz, Ağustos, Eylül çok kurak, Haziran ve Ekim ise kurak geçmektedir (Bkz. Şekil 3 ve 4 ile Tablo II). Uzun yıllar ortalamalarına göre Ankara'da hakim rüzgâr tüm yıl boyunca NE (Poyraz) rüzgârlarıdır. Ayrıca kuzey ve güneybatı rüzgârları da önemlidir (Bkz. Şekil 5 ve 6). Kuvvetli rüzgârlar Mart, Nisan aylarında olmaktadır (Bkz. Tablo III).

Kuzeyde yer alan Çorba Dağı kuzeydoğusundan doğarak güneydoğru inen Kocaçay'ın, Yiğitli köyün kuzeydoğusunda yer alan Kavşakkaya boğazından çıktıktan sonra vadi tabanının genişlemesi ve güneybatıya dönmesiyle Ovaçay adını alan akarsu, batıya doğru uzanır. Vadisi giderek genişleyen Ovaçay en batıda Kurtboğazı deresini de alarak güneye döner ve Mürted Ovası'na girer. Bu iki daimi akarsu yanında Ovaçay'ı gerek kuzeyden ve gerekse güneyden, karların erimesiyle beliren ama yaz kuraklığı sonucunda ortadan kalkan, pek çok önemli akarsu besler. Ovaçay'ın yıllık ortalama akım değeri 1955-1984 yılları arasındaki gözlemlere göre Yiğitli köyü çevresinde $3 \text{ m}^3/\text{sn}$ 'dir ve 25/8/1973'de olduğu gibi zaman zaman kuruyabilmekte ama öte yandan da $112 \text{ m}^3/\text{sn}$ 'yeye de (15/3/1974) ulaşabilmektedir(11).

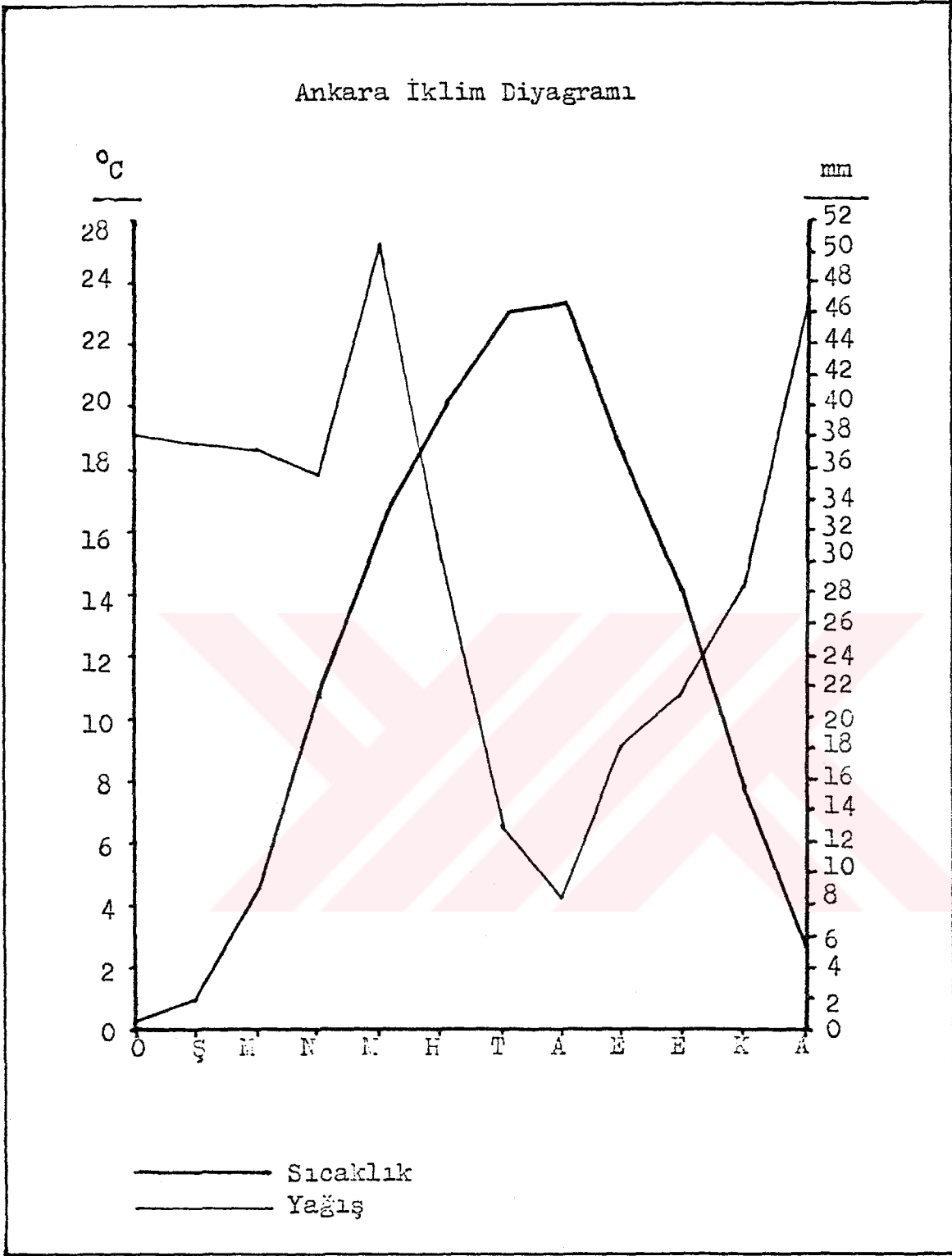
Sulama-içme amacıyla kaya dolgu tipinde, yapımına 1963 yılında başlanan ve 1967 yılında hizmete giren Kurtboğazı Barajı çalışma alanı içindeki en büyük su yüzeyini oluşturmaktadır. 5 Km^2 'lik göl alanı olan barajın 5000 Ha. sulama sahası vardır. Baraj Yılmazköy güneybatısında yer alan bir regülatörle beslenmektedir (Bkz. Resim No:7).

---

(10) A. Sür, (1977), "Ankara'da Kar Yağışlı ..." s.25

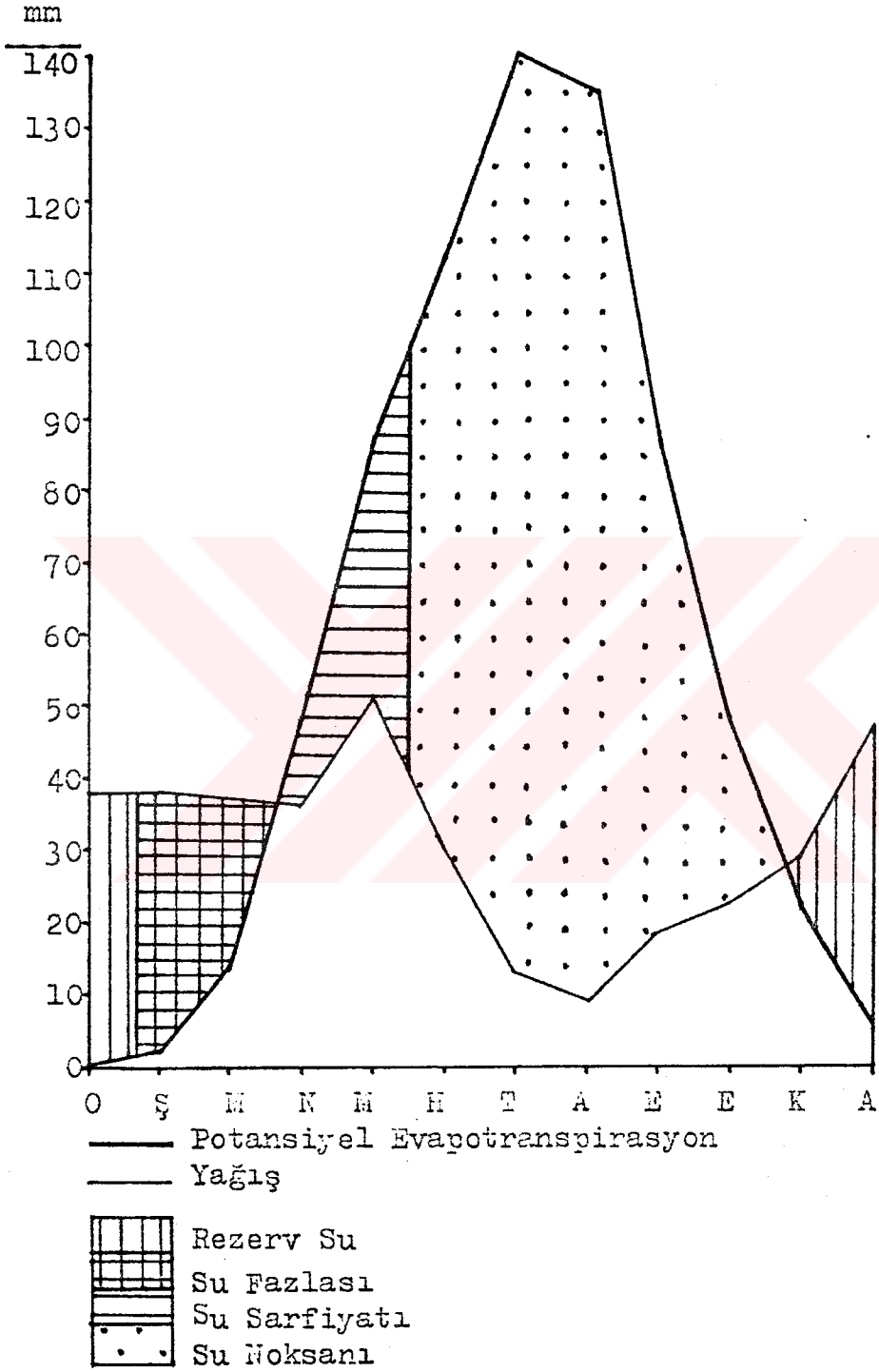
(11) E.İ.E.İ., (1987), 1984 Su Yılı s.163

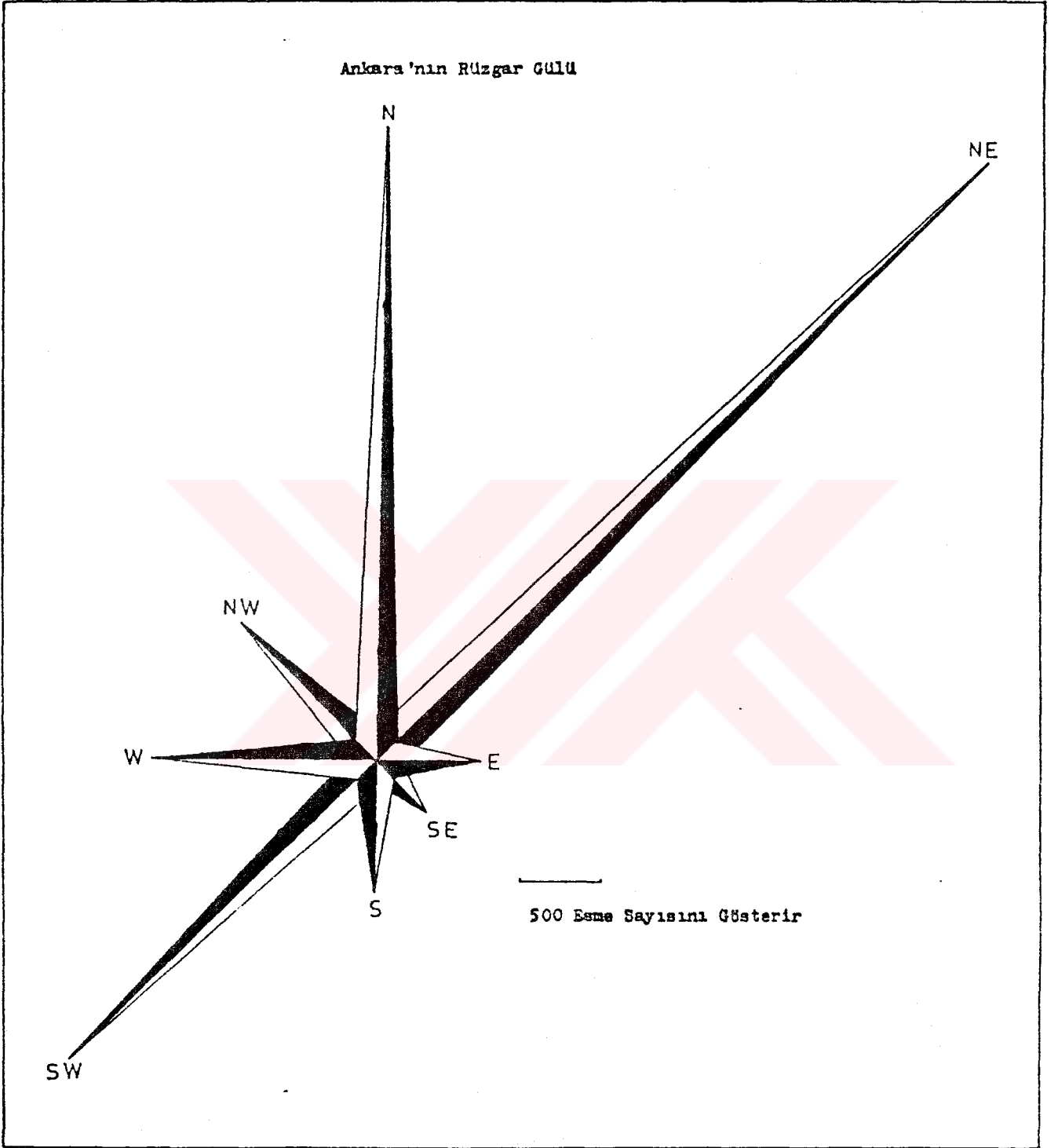

ŞEKİL 3

Ankara Su Bilançosu Diyagramı

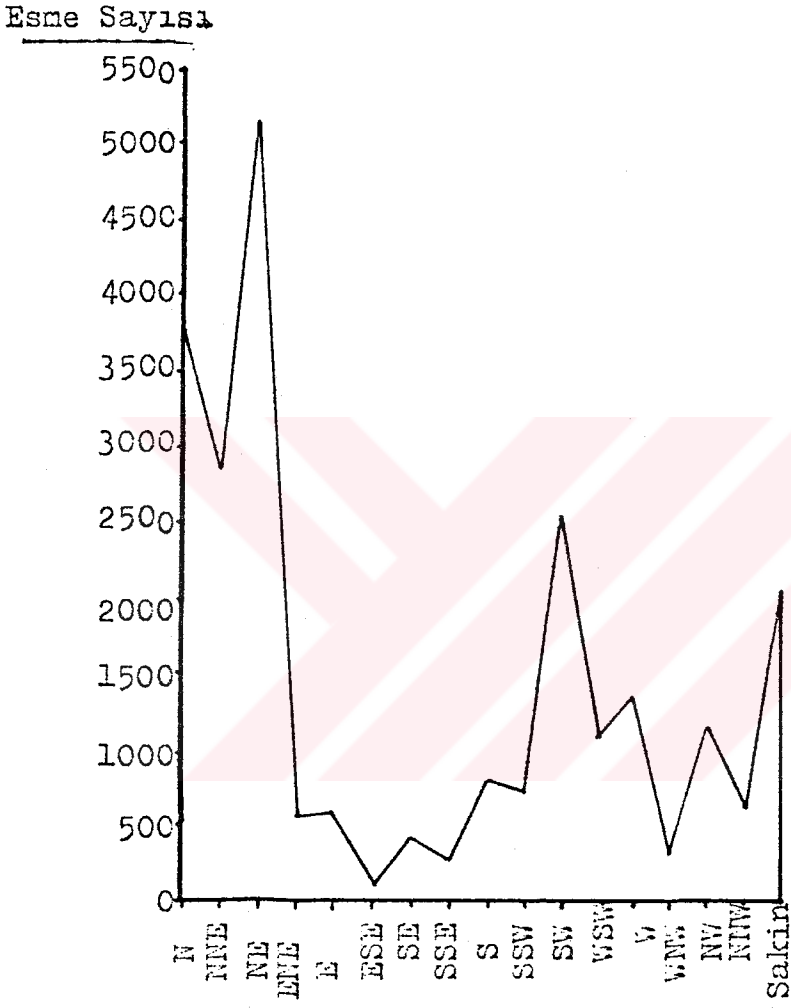

ŞEKİL 4

ŞEKİL 5

Ankara 'da Yönlere Göre Rüzgarın Esme Sayıları
Toplamı Grafiği

ŞEKİL 6

İKLİM ELEMANLARI İLE İLGİLİ VERİLER (1926-1980)

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Y.O.T.
Or.Sı.	0.3	1.0	4.7	11.2	16.1	20.0	23.1	23.3	18.4	12.9	7.7	2.5	11.8
Or.Y.S.	4.1	5.6	10.8	17.4	22.4	26.5	30.1	30.3	25.7	19.9	13.5	6.5	17.7
Or.D.S.	-3.5	-3.0	0.0	4.8	9.4	12.3	15.2	15.4	11.2	6.6	2.8	-0.8	5.9
Ya.(mm)	38	38	37	36	51	30	13	9	18	22	29	47	368
Ya.Gü.	13.2	12.0	10.8	10.1	11.9	8.0	3.3	1.9	4.2	6.2	7.8	12.8	102.3
Ka.Gü.	7	6	3	1	-	-	-	-	-	-	1	3	21
K.Ö.G.	9	7	2	1	-	-	-	-	-	-	1	4	24
E.Y.K.	33	32	24	12	-	-	-	-	-	-	15	25	33

Kısaltmalar: Or.Sı.;Ortalama Sıcaklık, Or.Y.S.; Ortalama Yüksek Sıcaklık, Or.D.S.;Ortalama Düşük Sıcaklık, Ya.; Yağış, Ya.Gü.; Yağışlı Günler, Ka.Gü.; Karlı Günler, K.Ö.G.; Kar Örtülü Günler, E.Y.K.;En Yüksek Kar Kalınlığı, Y.O.T.; Yıllık, Ortalama, Toplam.

Sıcaklıklar C^o, yağış mm. kar kalınlığı ise cm. olarak alınmıştır.

TABLO I

YAĞIŞIN MEVSİMLERE DAĞILIŞI

Mevsim	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış	İklim Elemanları ile İlgili Tüm Veriler
mm.	123.7	52.0	68.4	122.9	
%	34	14	19	33	
Gün	33	13	18	38	

TABLO II

Gn. Md.den Alınmıştır.

YÖNELERE GÖRE RÜZGARIN TOPLAM ESME SAYILARI

Yön	N	NNE	NE	ENE	E	ESE	SE	SEE	S	SSW	SW	WSW	W	WNW	NW	NNW	SAKİN
Es.Sa. T.	3357	2840	5102	542	577	165	420	250	759	714	2544	1081	1330	304	1137	631	1952

TABLO III

Drenajın yetersiz olduğu İçören köyü güneyinde taban suyunun yüksek oluşu nedeniyle bahar aylarında göllenmeler meydana gelmekte, bu kesim yıl boyunca çayırlarla kaplı yarı bataklık durumunda kalmaktadır. Ayrıca Aşağıkaraviran köyü güneyinde hayvan sulama amacıyla yapılmış küçük bir gölet bulunmaktadır. Ovaçay vadisinin iki yanında faylar bulunması yeraltı suyunu kesintiye uğratmakta ancak vadi tabanındaki dolguların içinde yer alan mercceklerde yeraltı suyu bulunmaktadır. Günbaşı, İçören güneyi Yakuphasan köyü kuzeyinde D.S.İ.'ce açılan kuyularda yarı artezyen karakterli yeraltı suyuna rastlanmıştır (12). Zaten İçören köyünün güneyinde bulunan çayırılık yeraltı suyunun yüzlek ve zengin oluşunun bir ifadesi durumundadır. Bunun yanı sıra köylerde hidrografik açıdan önemsiz olmakla beraber yöre halkının ihtiyacını karşılamaya yeterli çok sayıda kaynak bulunmaktadır.

Çalışma sahasının pek çok yerinde doğal bitki örtüsünü ot ve çalılar oluşturur, ancak özellikle kuzeye doğru gidildiğinde ormanın tahribinden arta kalan meşe ile karaçamların oluşturduğu fundalıklar ile en kuzeyde yine aynı bitki topluluklarından oluşan ormanları görmekteyiz. Orman ve fundalıkların türleri çoğunlukla tüylü meşe (*Quercus pubescens*) ile karaçam (*Pinus nigra*) lar ise de yer yer ardıçlara (*Juniperus excelsa* ve *oxycedrus*) ve ahlatlara (*Pirus alaegliflora*), alıçlara (*Crataegus*) da rastlanır. Kurakçıl ot formasyonu ise yavşan otu (*Artemisia*), kekik (*Thymus*), geven (*Astragalus*) ve devedikeni (*Alhagi camelorum*) gibi türlerden meydana gelmiştir. İçören köyü güneyinde yer alan çayırılıkta ise higrofit bitkiler bulunmaktadır (Bkz. Resim No:8).

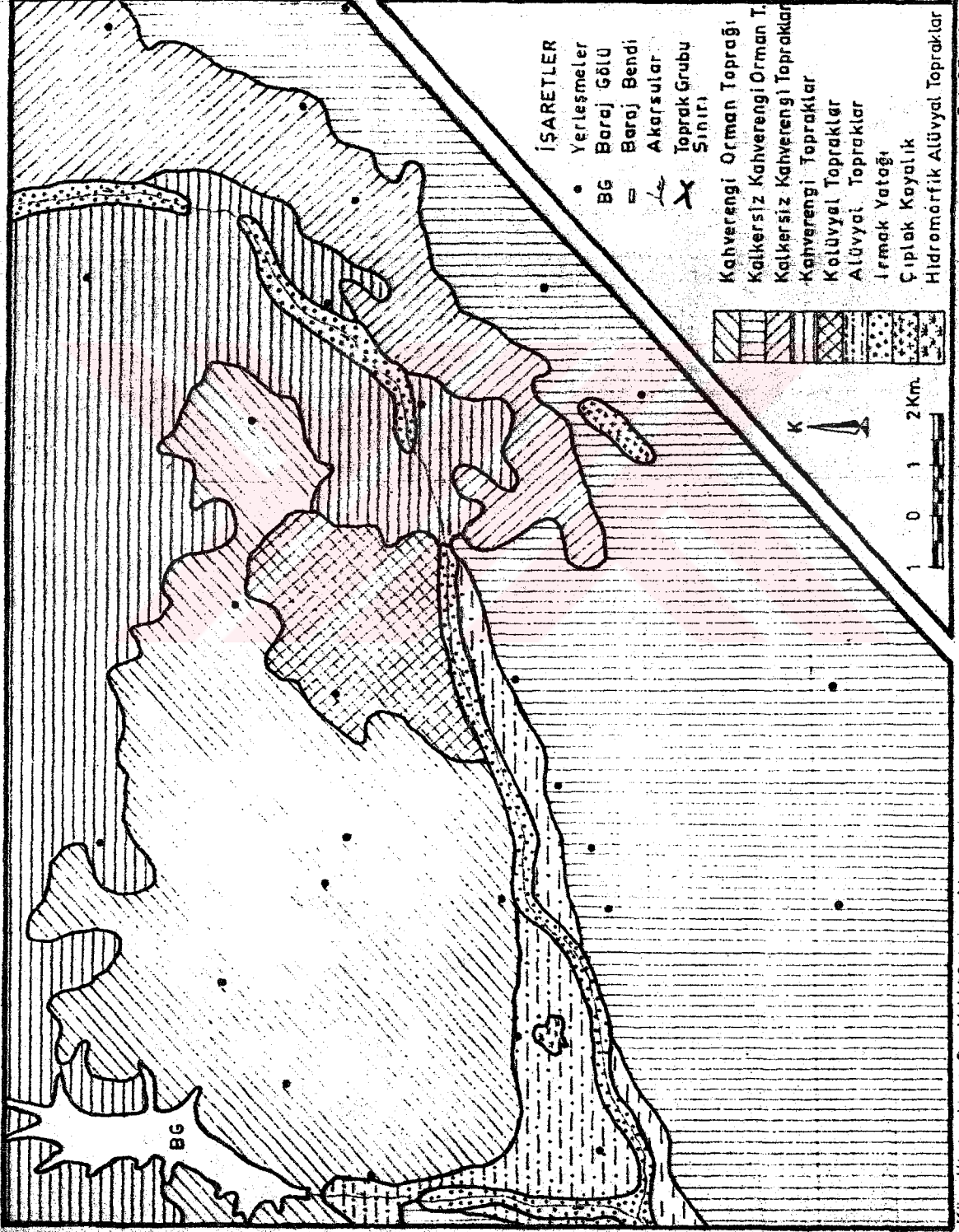
---

(12) D.S.İ. (1976), Mürted Ovası..... s.28-29-31.

Ovaçay vadisi boyunca akarsuyun getirdiği malzemeler ve sekiler üzerinde gelişme imkanı bulabilmiş alüvyal topraklar yer alır. Akarsu yatağında ise kum ve çakıllardan oluşan bölüm vardır. Ovaçay'ın güneyinde marn, kalker gibi anakayalar üzerinde gelişen, doğal formasyonu otlar olan kahverengi topraklar, kuzeyinde ve kuzeydoğusunda ana kayasını volkanitlerin oluşturduğu kahverengi orman toprakları vardır ki bunların doğal bitki örtüsü yaprağını döken ağaçlar (meşe) ve çalılardır. Daha kuzey bölümlerdeyse kalkersiz kahverengi orman toprakları vardır, bitki örtüsünü fundalıklarla orman ağaçlarının meydana getirdiği bu tür toprakların da ana kayacı volkaniktir. Yakupderviş köyü çevresinde de kolüvyal topraklar geniş yer kaplarlar. Mire Dağı'nın kuzeye bakan yamaçlarından, Yiğitli köyü güneyine, buradan kuzeye dönerek Ovaçay vadisinin burarlarda doğusunda kalan bölümlerinde ise ana kayası kalker ve kilttaşları, doğal vejetasyonu ot ve çalılar olan kahverengi topraklar vardır. İçören köyü güneyinde drenaj yetersizliği sebebiyle higromorfik topraklar oluşmuştur. Mire Dağı'nın yüksek bölümlerinde de çıplak kayalıklar göze çarpar (13) (Bkz. Harita No:4).

Kum ve çakılların bol olduğu akarsu yatağı boyunca çoğu özel şirketlere ait kum ocakları kurulmuştur. Elde edilen malzeme hızla yapılaşmaya devam eden Ankara'nın yapı malzemesi ihtiyacının bir bölümünü karşılamak amacıyla pazarlanmaktadır, ancak böyle yerlerde akarsuyun doğal drenajı bozularak yer yer göllenmeler oluşmaktadır (Bkz. Resim No:9). Bunun yanı sıra, vadi tabanından malzeme alınması sonucunda az da olsa derinleşmesi, geride, aşırı otlatma ve tarlaların hatalı sürülmesiyle zaten var olan erozyonu hızlandırarak çevre sorunu meydana getirmektedir.

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRI TOPRAK HARİTASI

Key Hizmetleri Gr. Md.İçişlerinden Alınmıştır.

HARİTA NO:4

H. TUNÇEL 1988

Yukarıda kısaca, belli başlı özelliklerine değinilen fiziki şartların meydana getirdiği doğal ortamda, çalışma alanını çevreleyen dağlık ve tepelikler ile yamaçlar buraların mera olarak kullanılmasını, öte yandan da dağlık alanlarda litolojik yapının elverdiği ölçüde yapı malzemesi olarak faydalanılmasını önemli düzeyde etkilemiştir. Bunları çevreleyen düzlükler ise, tarım alanlarının bulunduğu, köylerin üzerinde kurulduğu bölümleri meydana getirirler. Vadi tabanı ise suyun ve verimli toprakların varlığı sebebiyle, sulu tarımın yaygın olarak yapıldığı, ulaşım ağının yoğunluk kazandığı yerlerdir.

BÖLÜM II- B E Ş E R İ O R T A M

A-NÜFUS

1-Nüfusun Özelliklerine Genel Bakış

Özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonra hızlı bir şekilde kalkınmaya başlayan ülkemizde, Ankara'nın başkent olarak kabulü (13 Ekim 1923) buranın kamu kurum ve kuruluşlarının bir merkezi durumuna gelmesine neden olmuştur. Buna bağlı olarak hızla büyüyen Ankara, aynı şekilde nüfusu da artan bir şehir durumundadır. Günümüz koşullarında "memur şehri" olarak isimlendirilen Ankara özellikle kendisine yakın çevredeki köylerin büyük ölçüde nüfus kaybetmesine yolaçmıştır. Nüfus azalmasını çalışma sahasında hemen tüm köylerde olmakla beraber, özellikle vadi tabanından uzak kesimlerde yer alanlarında daha belirgin bir şekilde görmek mümkündür. 1935 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre tüm köylerin toplam nüfusu 7827 iken (14), bu sayı 1955'de 9438'e çıkmış (15), 1985'e değin ise hızlı bir azalma göstererek 6552'ye düşmüştür (16).1935 yılında ortalama köy nüfusu 279, 1955 yılında 337, 1985 yılında da 234'tür.

---

(14) B.İ.U.M. (1935), Nüfus Sayımı Neticeleri,

(15) B.İ. Gn. Md. (1955) Nüfus Sayımı Sonuçları.

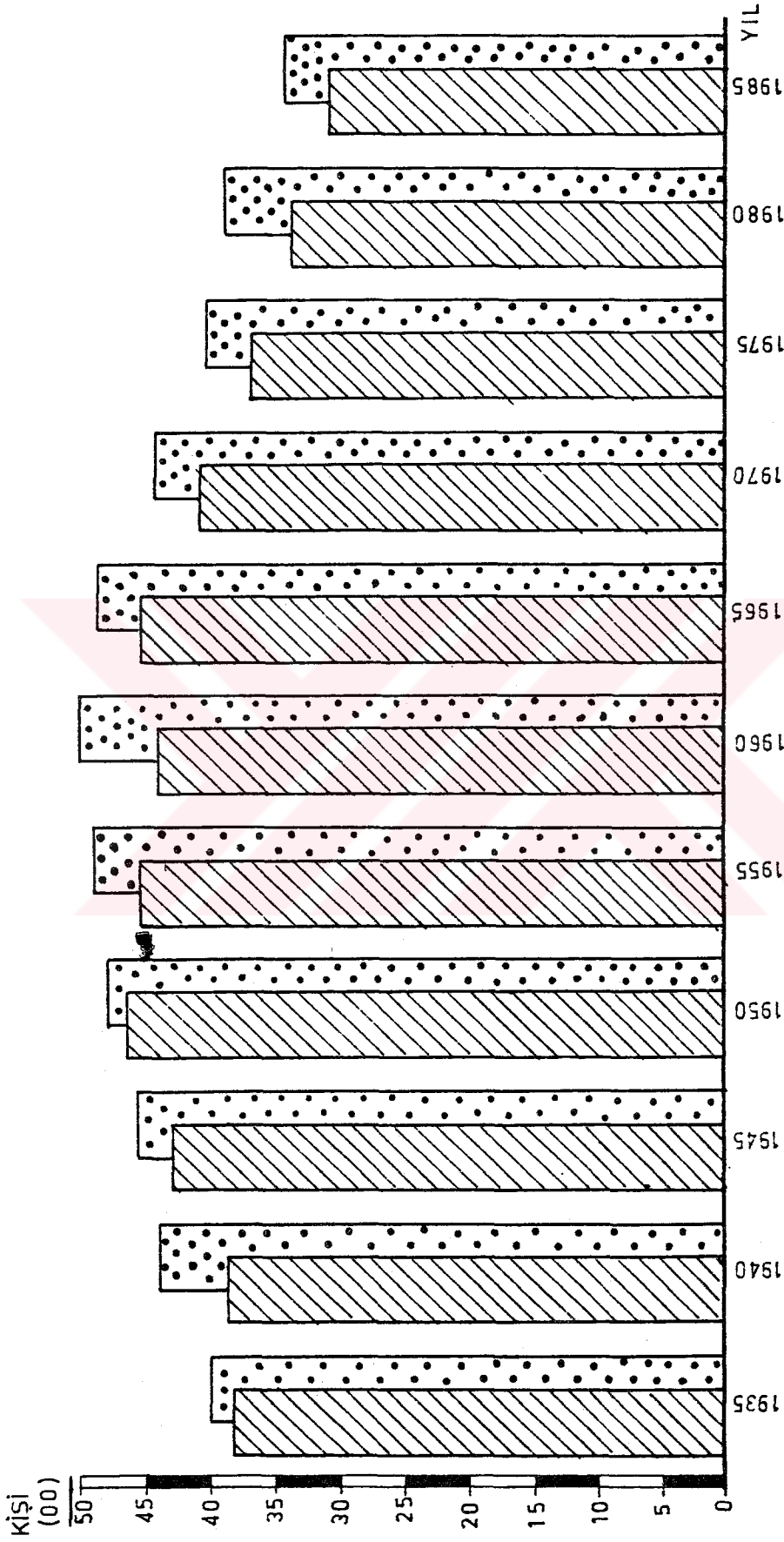
(16) B.D.İ.E. (1985) Nüfus Sayımı Sonuçları (İdari Bölünüş)

2-Nüfus Yoğunluğu

Çalışma alanı içerisindeki köylerin nüfuslarında 1935'den 1950'ye değin belirgin bir artış olmuş bu 1955-1960 yıllarında doruk noktasına ulaşmış ama bunu izleyen dönemde hızla azalma göstermiştir. Bu olay doğal olarak köylerin aritmetik nüfus yoğunluklarına da yansımıştır. Nüfusun aritmetik yoğunluğunu belirginleştirmek amacıyla gruplara ayırdığımızda başlıca dört sınıfın ortaya çıktığı görülür (0-15, 16-25, 26-40 ve 41'den fazla). Ancak bunlar içerisinde Yakuphasan ve Gümüşyayla köylerinde olduğu gibi nüfusları birbirine yakın olmakla beraber köyün kapladığı alanların farklılıklar göstermesi nedeniyle yoğunluklarında da değişikliklerin olduğu bir gerçektir.

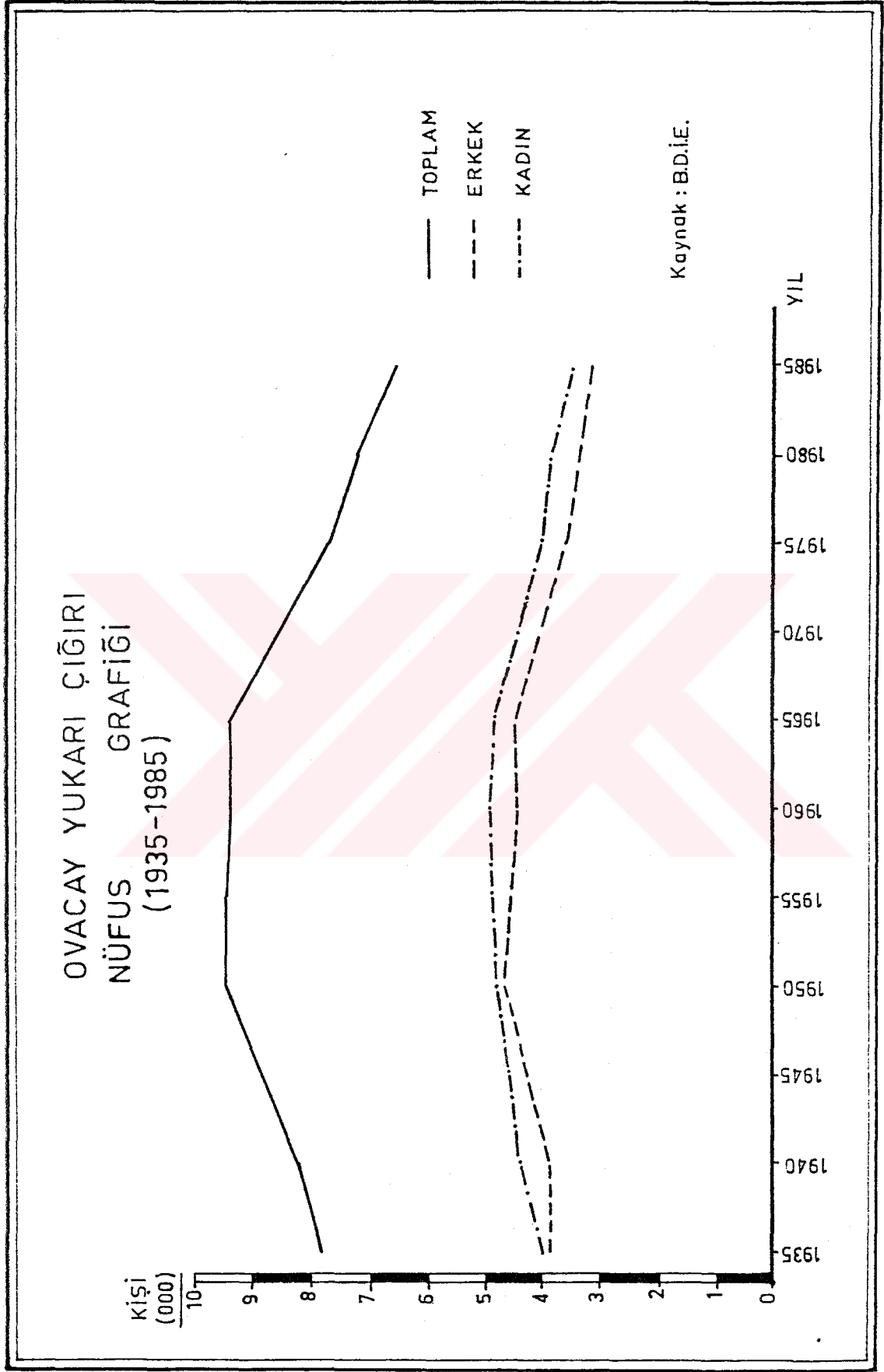
Yoğunluğu 0-15 arasında olan köyler 1935 yılında sadece Saraç, Geldibuldu, Gümüşyayla, Aşağıobruk ve Yiğitli iken 1945'de Dünya Savaşı'nın bitmesinin ardından ülkemizin tümünde olduğu gibi burada da nüfus hızla artmış ve aynı grup içerisinde 1955 yılında sadece Geldibuldu, Gümüşyayla ve Aşağıobruk kalmış (Bkz. Harita No:5) ve bu olay 60'lı yıllara dek sürdükten sonra (Bkz. Şekil No:7-8) hem Ankara'nın hızla gelişmeye başlaması, hem de köylerin arazilerinin artan nüfusu besleyebilecek kadar verimli olmaması nedeniyle hızlı bir azalma olmuş 1955'de sadece 3 köy bu gruba girerken sayı % 200'e varan artış kaydederek 9'a çıkmıştır. Bu köylerin içerisinde Yiğitli hariç tümü (Saraç, Gümüşyayla, Yukarıobruk, Geldibuldu, Aşağıobruk, Karataş, Tuğla ve Kılıçlar) dikkat edilecek olursa ya tarım yapmaya uygun düzlüklerden yoksun çok engebeli, morfografik olarak dağlık, tepelik alanlarda, ya da Saraç köyü örneğinde olduğu gibi düzlükleri olan ama orman

OVAÇAY YUKARI ÇİĞİRI
NÜFUS GRAFIĞI
(1935-1985)

KAYNAK : B.D.İ.E.

ŞEKİL 7

ŞEKİL 8

veya fundalık alanların çoğunlukta, tarım yapılabilecek toprağın ince ve verimsiz olduğu yerlerdekilendir.

Nüfus yoğunluğu ikinci grup (16-25) arasında kalan köyler 1935 yılında ilk gruba oranla daha fazla sayılı sahiptirler. Bunlardan Alpagut morfografik olarak tabanda, Yakuphasan ve Yılmazköy tabana yakın düzlüklerin kenarında, Yakupderviş, Kılıçlar düzlükte, Karataş, Kavaklı, Yukarıobruk ise nispi olarak daha yüksekte ve arazilerinin büyük kısmını mera, orman ve fundalıkların oluşturduğu engebeli kesimlerde yer almaktadırlar. 1955 yılında bu grubun içerisine Saraç ve vadi tabanında bulunan Yiğitli köylerinin nüfuslarının artması nedeniyle (Saraç'ın 1935 'te nüfusu 224, 1955 'te 333, Yiğitli'nin ise 1935 'te 191, 1955 'de ise 239 'dur) girmiş ama yine aynı nedenle Alpagut, Yakupderviş, Kavaklı, Yukarıobruk ve Kılıçlar Km.²ye 26-40 kişi düşen 3. gruba geçmişlerdir (Bkz. Tablo No:4). Ancak 1985'e gelindiğinde olayın çehresi tamamiyle değişerek bu sınıfa giren köy sayısı 1955'e oranla % 160'lara varan ölçüde artış göstermiştir. Sadece Saraç ve Yiğitli köyleri nüfus kaybederek ilk gruba düşmekle kalmamış, bunlara Karataş köyü de eklenmiştir. Öte yandan 2. sınıf içerisine 1955 yılında nüfus yoğunluğu 26-40 ve 41'den fazla olan köylerden 1935 yılında yine aynı grup içerisinde olan Alpagut, Yakupderviş, Kavaklı, Yukarıobruk köyleri yeniden bu bölüme geçmişlerdir. Bunlara Sancar, Yayalar, Peçenek, Eğriekin, Kavaklı ile Ovacık köyleri de eklenerek nüfus yoğunluğu açısından bu grubun diğerlerine oranla daha kalabalık olması sonucunu doğurmuşlardır. Bunlardan Sancar, Yayalar, Peçenek, Eğriekin Ovacık ve Tuğla köyleri 1935 yılında da 3. grupta yer almaktadırlar. Sözü edilen 2. grup içerisinde yerlerini koruyabilen

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRINDAKİ KÖYLERİN 1935, 1955 ve 1985
YILLARINDAKİ ARİTMETİK NÜFUS YOĞUNLUKLARINA GÖRE DAĞILIMI

Yıl	Km ² .ye 0-15 Kişi	Km ² .ye 16-25 Kişi	Km ² .ye 26-40 Kişi	Km ² .ye 40+ Kişi
1935	Saraç Geldibuldu Gümüşyayla Aşağıobruk Yiğitli	Alpagut Yakupderviş Yakuphasan Karataş Kavaklı Yılmazköy Yukarıobruk Kılıçlar	Ahiköy İnceyiz Sancar Günbaşı Yayalar Akçaören Aşağıkaraviran Ciğir Peçenek Eğriekin Ovacık Özlüce Tuğla	İçören Uçarı
1955	Geldibuldu Gümüşyayla Aşağıobruk	Saraç Yakuphasan Karataş Yılmazköy Yiğitli	Alpagut Sancar Yayalar Ciğir Peçenek Yakupderviş Eğriekin Kavaklı Ovacık Tuğla Yukarıobruk Kılıçlar	Ahiköy İçören İnceyiz Günbaşı Uçarı Akçaören Aşağıkaraviran Özlüce
1985	Saraç Gümüşyayla Yukarıobruk Geldibuldu Aşağıobruk Karataş Tuğla Yiğitli Kılıçlar	Yakuphasan Yılmazköy Alpagut İnceyiz Sancar Yayalar Akçaören Aşağıkaraviran Peçenek Yakupderviş Eğriekin Kavaklı Ovacık	Özlüce Ahiköy Ciğir	Günbaşı İçören Uçarı

TABLO IV

köyler sadece Yakuphasan, ve Yılmazköy'dür. Bunlardan Yakuphasan'ın 1935 yılındaki nüfusu 302, nüfus yoğunluğu 17, 1955'te nüfusu 339, nüfus yoğunluğu 19, 1985 yılı nüfusu ise 298, nüfus yoğunluğu ise 18, Yılmazköy'ün 1935 yılında nüfusu 275, yoğunluğu 18, 1955 yılı nüfusu 253, yoğunluğu 17, 1985 yılı nüfusu ise 260, yoğunluğuda 18'dir.

Yoğunluğun 26-40 arasında olduğu bölümde 1935 yılında yer alan Kılıçlar ve Tuğla köyleri 1955 yılında da durumlarını korumuşlar ancak, 1985'e gelinceye dek hızla nüfus kaybederek yoğunlukları ilk gruba (0-15) kadar inmiştir. Kılıçların yoğunluğu Km²'ye 14, Tuğla Köy'ün ise 15'dir. Bunlardan Tuğla köyü Mire Dağı'nın kuzeydoğu yamacında dağlık alanda, Kılıçlar köyü ise engebeli düzlükler üzerinde yer almakla beraber 60'lı yıllarda hem yurtdışına (özellikle Almanya'ya) göçün hızlanması, hem de Ankara'nın yakınlığı nedeniyle çekiciliğini artırması bu köylerin hızla nüfus yitirmesi sonucunu getirmiştir (Tuğla Köyünün nüfusu 1935'de 120, 1955'de 106 1985'de ise 61, Kılıçlar'ın ise 1935'de 296, 1955'de 295, 1985'de 186 kişidir).

Yoğunluğu 26-40 olan köylerin oluşturduğu grupta 1935 ve 1955 yıllarında bir yığılmanın olduğu dikkat çeker ama 1935'de bu grup içinde yer alan Ahiköy, İnceyiz, Günbaşı, Akçaören, Aşağıkaraviran ve Özlüce nüfuslarındaki artışa bağlı olarak yoğunlukları da fazlalaşmış ve 41'den fazla yoğunluğa sahip hale gelmişlerdir. 1955 yılında bu gruba daha önce bir alt sınıfta olan Yakupderviş, Kavaklı, Yukarıobruk ve Kılıçlar köyü girmiş ama 1985'de aynı grupta sadece Özlüce, Ahiköy ve Cığır kalabilmiştir. Ahiköy karayoluna yakınlığı ve verimli

toprakları olmasının yanında alan olarak daha küçük olmasının da etkisiyle, Özlüce köyü ise hem verimli topraklara, sulu tarım alanlarına sahip olması, hem de Çubuk ilçesine yakınlığının etkisiyle durumunu koruyabilmiştir. Nüfus yoğunluğunun Km²'ye 26-40 arasında olduğu grupta sadece Ciğir köyü yerini korumuş olmakla birlikte yine de bir azalmanın olduğu dikkati çekmektedir. Nitekim 1935 yılında Km²'ye 36 kişi olan yoğunluk 1955'de 33'e, 1985'de ise 31'e düşmüştür. Nüfus ise 1935'de 410 kişi iken 1955'de 377'ye inmiş 1985'de de biraz daha azalarak 351 olmuştur. Ankara-İstanbul devlet yolunun çok yakınında yer alan köyün halkı, yolun bir avantaj olmasını fırsat bilerek, bir kısmı Ankara'da çalışmış ama bu gününbirlik gidiş-gelişler şeklinde gerçekleşmiştir. Öte yandan arazisinin sulanabilir olması da bir etkidir.

Ahiköy, İnceyiz, Günbaşı, Akçaören, Aşağıkaraviran ve Özlüce köylerinin yoğunluğu 1935'ten 1955'e kadar 26-40'dan 41'in üzerine ulaşmış ama bu köylerden sadece Günbaşı günümüze dek bu yoğunluğunu koruyabilmiştir. Üstelik sadece yoğunluğunu korumakla kalmayıp hem nüfusunu hemde buna bağlı olarak yoğunluğunu artırmıştır (1935 nüfusu 95, yoğunluğu 29 iken, 1955'de nüfus 136'ya yoğunluğu 42'ye, 1985'de ise nüfus 154'e yoğunluğu da 48'e çıkmıştır). Bunda tarım alanlarının sulanabilir olmasının yanısıra çevrede açılan kum ocaklarının köyden, kumlu çakıllı dere yatağını, köy halkının tarım alanı olarak kullandığı, ve yine aynı malzemenin bolca bulunabildiği sekileri satın alması köyün alanını az da olsa daraltmış, öte yandan kum ocaklarında çalışanlardan bazılarının işyerlerine yakın olması nedeniyle köye yerleşmeleri de yoğunluğun artmasında rol oynamıştır.

1955 yılında yoğunluğu Km²'ye 41'in üzerinde olan köylerden, tarım alanı geniş ve sulanabilir olan İçören ile Uçarı köyleri hem 1935 hem de 1985 yılında nüfuslarında ve yoğunluklarında belirgin oynamalar olmakla beraber (İçören köyünün 1935 yılında nüfusu 416, aritmetik nüfus yoğunluğu 63, 1955 yılı nüfusu 438, yoğunluğu 66, 1985'de nüfusu 396, yoğunluğu ise 60, Uçarı köyünün ise 1935 nüfusu 316, yoğunluğu 54 iken 1955'de nüfusu 460'a çıkararak yoğunluğu da 68'e yükselmiştir) yerlerini koruyabilmişlerdir (Bkz. Tablo V). 1955 yılında aynı grupta olan Ahıköy ve Özlüce nüfus kaybederek bir alt gruba inmiş, diğerleri olan İnceyiz, Akçaören ve Aşağıkaraviran ise hızla nüfus kaybederek 1935'dekinden daha az nüfus yoğunluğuna sahip duruma gelmişlerdir. Bu köylerden İnceyiz kuru tarım arazisinin ve merasının çok olmasına rağmen 1935'te sahip olduğu 160 kişilik nüfusunu koruyamamış 1985'de 114 kişiye düşmüştür. Aynı şekilde Akçaören köyü nüfusu 1935'te 306 iken 1955'de 393'e çıkmış ama 1985'de 183'e inmiştir. Aşağıkaraviran ise 1935 yılında sahip olduğu 555 kişilik nüfusıyla, yoğunluğu, alanı geniş olmasına rağmen fazlayken 1955'de de bu durumunu koruyarak nüfusunu arttırmış (725) ama 1985'e değin hızla nüfus yitirerek 359 kişiye düşmüştür. Bu iki köyün alanları içerisinde mera ve fundalıkların hayli yer kaplamasının yanında pancar gibi geliri fazla olan sulu tarım ürünleri üretimlerinin az olmasının da nüfuslarında bir azalmaya neden olduğu gerçektir.

İnceyiz köyünün nüfus yoğunluğu 1955 yılında 44 iken 22 ye, Akçaören'in 46 iken 21'e, Aşağıkaraviran'ınki ise 50'den 25'e inmiştir. Başka bir ifadeyle bu köylerde % 50'ye varan oranda yoğunluk azalması olmuştur.

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRINDAKİ KÖYLERİN 1935-1955 ve 1985
YILLARI NÜFUSLARI İLE ARİTMETİK NÜFUS YOĞUNLUKLARI

Köy	N.S.Y.: 1935		1955		1985	
	Nüf.	Yoğ.	Nüf.	Yoğ.	Nüf.	Yoğ.
AHIKÖY	437	34	492	39	390	31
ALPAGUT	164	24	216	31	150	22
GÜNBAŞI	95	63	136	66	154	60
İÇÖREN	416	32	438	44	396	22
İNCEYİZ	160	36	221	36	114	21
SANCAR	294	29	295	42	167	48
UÇARI	316	54	460	79	393	68
YAYALAR	123	26	153	32	109	23
AKÇAÖREN	306	36	393	46	183	21
AŞAĞIKARAVİRAN	555	39	725	50	359	25
CİĞİR	410	36	377	33	351	31
SARAÇ	224	13	333	20	167	10
GELDİBULDU	221	10	260	12	227	11
GÜMÜŞYAYLA	272	9	335	11	228	8
PEÇENEK	151	32	165	35	107	23
YAKUPDERVİŞ	301	24	411	33	270	23
YAKUPHASAN	302	17	339	19	298	18
AŞAĞIOBRUK	108	13	92	11	91	11
EĞRİEKİN	288	27	319	30	231	22
KARATAŞ	272	16	358	21	183	11
KAVAKLI	291	18	435	27	322	21
OVACIK	624	28	787	35	497	23
ÖZLÜCE	518	34	660	43	419	27
TUĞLA	120	28	106	25	61	15
YILMAZKÖY	275	18	253	17	260	17
YİĞİTLİ	191	13	239	16	198	14
YUKARIOBRUK	97	23	145	34	46	10
KILIÇLAR	296	22	295	22	186	14
ORTALAMA	279	22	337	26	234	18

N.S.Y. : Nüfus Sayım Yılı

Nüf. : Nüfus

Yoğ. : Aritmetik Nüfus

Yoğunluğu

Nüfus verileri

B.D.İ.E.'den Alınmıştır

TABLO V

1955 ve 1985 yıllarına ait aritmetik nüfus yoğunluğu haritalarını incelediğimizde, 1955 yılında yoğunluğu en çok olan köylerin çalışma alanının batı kesiminde yoğunlaştıklarını, ama 1985'e gelindiğinde bunlardan sadece Ovaçay vadisinin genişlediği, morfografik olarak da vadi tabanı ve düzlüklerin en fazla yer kapladığı, arazi kullanım açısından ise sulu tarımın, özellikle pancar tarımının rahatlıkla yapılabildiği köylerin yerlerini koruyabildiği dikkati çeker.

Bu köyler için çalışma alanının hemen batısından geçen Ankara-İstanbul E-5 karayolunun varlığı bir avantaj oluşturarak yöre halkının ihtiyacını karşılaması ve yetiştirdiği ürünü pazarlayabileceği, Ankara ve Kızılcahamam gibi, yakınında yer alan iki merkeze ulaşımın kolaylaşmasına yardımcı olmaktadır. Öte yandan aynı köylerde oturanların bir kısmı Ankara'da, bir kısmı ise bu karayolu üzerinde bulunan sanayi tesislerinde çalışmakta, gününbirliğine gidip gelerek yolun sağladığı avantajı değerlendirmektedir. Yine bu köylerde Kurtboğazi Barajı'nın yapılarak devreye girmesi, sulama kanallarının büyük ölçüde yardımıyla sulu tarımın yaygınlaşmasını sağlamış, bu da nüfusun dengede kalmasına yardımcı olmuştur.

Bu kesimde daha kuzeyde yer alan köylerde ise nüfus yoğunluğu azalmasının en büyük nedeni Kurtboğazi Barajı'nın yapımı ile karayolundan olan bağlantılarının nispeten azalması, en azından uzaması ve sulama imkanlarının dar olması sebebiyle pancar gibi geliri diğer tarım ürünlerine oranla fazla olan ürünlerin üretiminin az olmasının yanısıra arazilerinin bir bölümünün fundalıklara yer vermesi, öte yandan Ankara'nın iş imkanları açısından cazip koşullar taşınmasıyla beraberdir.

1955 yılında çalışma sahası içerisinde aritmetik nüfus yoğunluğu Km^2 'ye 41'in üzerinde olan köy sayısı 10 iken bu sayı 1985'te 5'e düşmüş (Bkz. 1955 ve 1985 Yılları Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritaları; Harita 5 ve 6), yoğunluğu 1955 yılında 16-25 arasında olan köy 12'den 3'e inmiştir. Ancak yoğunluğu Km^2 'ye 25'in altında olan köy sayısı 1955'de (Km^2 'ye 16-25 olan grupta 9, diğerinde 9) 18 iken, 1985'de bunlardan Km^2 'ye 16-25 arasında insan düşen köy sayısı 14'e, 0-15 arasında olan köy sayısı ise 18'e ulaşarak diğerleri içinde büyük bir grup olmuştur.

Tüm köylerin ortalama nüfus ve aritmetik nüfus yoğunlukları da şöyledir; 1935 yılı nüfusu 279, yoğunluğu 22, 1955 nüfusu 337, yoğunluğu 26, 1985 yılı nüfusu 234, yoğunluğu 18 (Bkz. Tablo V).

Dikkat edilecek olursa nüfus yoğunluğunun hızlı bir şekilde azalma göstererek Km^2 'ye 25'den az olduğu köylerin hemen tümü ya tarım alanlarının ufak ve yetersiz olduğu, vadi tabanından uzak, dağlık tepelik alanlarda ya da düzlüklerde topraklarının çoğunu fundalık ve ormanların oluşturduğu kesimdedirler.

Kuzeydoğuda bulunan Özlüce, Ovacık ve Eğriekin köylerinde de nüfusun azalmakla beraber diğerlerine oranla daha az oluşunun sebebi hem tarım alanlarının daha yaygın oluşu, hem de ticari ilişkilerini Ankara'dan daha çok yakınlığı nedeniyle Çubuk ilçesiyle yapmalarıdır.

3-Nüfus Dağılışı

Ankara ile Kızılcahamam ilçesi arasında, Kazan ilçesi (4 Temmuz 1987 tarihinde 3392 sayılı kanunla ilçe olmuştur) doğusunda kalan çalışma alanının konusun oluşturan Ovaçay boyunca, nüfus dağılışı bakımından, yoğun bir bölümü oluşturduğu görülür. Buradan çevreye doğru gidildikçe hem köy sayısının, hemde tarımsal faaliyet türünün azalması doğal olarak nüfus dağılışını da etkilemiştir.

Çalışma alanında, topografik şartlar jeolojik geçmişin etkisiyle şekillenmiş morfografik üniteler ile bunların üzerinde oluşmuş topraklarla, arazi kullanım arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu faktörler de doğal olarak arazide nüfusun dağılışını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemiştir.

1955 yılının nüfus dağılışı haritası incelenirse (Bkz. Harita No:7) sadece vadiler boyunca, tabanın genişlediği kesimlerin değil, yerleşim merkezlerinin etrafında da nüfusun sık olduğu görülür.

Örneğin kuzeyde yer alan Saraç köyünde, topraklarının büyük bölümünün mera ve fundalıklarla kaplı olması (Bkz.Resim No: 18) sonucunda nüfus dağılışı köyün alanı içinde dar bir bölüme sıkışarak batıya doğru kaymıştır. Nitekim buradan doğuya doğru gidildiğinde nüfusun iyice seyreltiği dikkati çeker, ancak o yıllarda henüz olmayan baraj nedeniyle Kurtboğazi deresinin tabanında nüfusun yeniden sıklaştığı da görülür. Saraç'ın hemen güneyinde bulunan Aşağıkaraviran köyünde ise hem nüfusun fazla olması hem de tarım topraklarının bu

nüfusu besleyebilmesi buranın adeta bir yoğunluk merkezi durumuna gelmesi sonucunu doğurmuştur. Bu zon güneye doğru ve verimli toprakların üzerinde geliştiği, tarım yapmaya uygun düzlüklerin hem de yer yer bunları kat eden geçici akarsuların sağladığı avantajlar nedeniyle güneye doğru uzanarak nüfusun en sık olduğu vadi tabanı ile birleşir. Ovaçay vadisi tabanında yer alan köylerden Ciğir, Günbaşı, İçören, Alpagut, Uçarı ile daha güneydeki düzlüklerle, vadi tabanını ayıran yamaçların üzerinde, düzlüklerin kenarında kurulmuş bulunan Ahiköy, Sancar, Peçenek ve Yakuphasan köyleri bu zonda nüfus dağılışına önemli katkıda bulunmaktadır , bu köylerin kapladıkları alanın bir bölümünün sulu tarım yapmaya uygun, kalan kısmının ise büyük çoğunluğunun kuru tarım arazisi olması nüfus dağılışını olumlu yönde etkilemiştir.

Güneye doğru gidildiğinde Kılıçlar ve Geldibuldu köylerinin sulu tarım alanlarının olmayışı bahçelerin ise yerleşim merkezlerinin yakınında bulunuşu nüfusun dağılışında belirgin gruplaşmalara yol açmıştır. Buradan, kuzeydoğuya geçildiğinde Mire Dağı'nın çoğu yerde dik yamaçlı tarım toprağının verimsiz ve ince olduğu mera olarak kullanılabilen dağlık alana gelinir ki nüfusun en fazla seyreltiği kesimlerden birisidir. Mire Dağı'nın güneydoğusunda yer alan Gümüşyayla ve Tuğla köyleri bu ünitenin yerleşme merkezlerini oluşturur. Mire Dağı'nın kuzey eteklerinde ise Ovaçay vadisinde nüfusun yine sıklaştığı dikkati çeker. Yılmazköy, Kavaklı, Yiğitli köylerinin birbirlerine yakın olması, sulu tarım alanlarının varlığı, buradaki yoğunlaşmanın başlıca sebebidir. Buradan batıya doğru gidildiğindeyse, Yakupderviş, İnceyiz, Yayalar ile Karataş köylerinin olduğu, morfografik anlamda düzlüklerin bulunduğu

bölüme ulaşılır ki; bahça, bağ, kuru tarımın yapılabilmesi ayrıca bu köylerin kuzeyinde yer alan tepelik alanların varlığı nüfusun bu zonda sıklaşmasına neden olmuştur.

1985 yılında nüfus dağılışı açısından Ovaçay ve Kurtboğazı deresi vadileri boyunca pek bir fark olmamakla beraber buradan çevreye doğru gidildikçe nüfusta önemli ölçüde seyrelmelerin olduğu dikkati çeker(Bkz. Harita No:8). Örneğin Aşağıkaraviran köyü 1955'de 725 kişilik nüfusa sahipken bu rakam 1985'de 359'a inmiştir (Bkz. Tablo V) ve azalma oranı % 50'den biraz fazladır, aynı durum İnceyiz, Karataş, Ovacık ve Saraç köylerinde de belirgindir (Saraç'ın 1955 yılı nüfusu 333 iken 1985 yılındaki nüfusu 167 kişidir. İnceyiz'in ise 1955'de 221 olan nüfusu 1985'de 114'e inmiştir. Karataş'ta da aynı şekilde % 49'a varan oranda bir azalma söz konusudur; 1955'deki nüfusu 358, 1985 nüfusu ise 183'dür.Ovacık'ta 1955'de 787 olan nüfus 1985'de 497'ye düşmüştür.). Bu köylerin diğerlerine oranla konumlarının ve arazilerinin farklı oluşu tarım alanlarının (özellikle sulu tarım alanlarının az yada hiç olmayışı) kısıtlı, mera ve fundalıkların yaygın yer kaplaması, ekonomik faaliyetlerden köylünün beklediği geliri elde edememesine bu da nüfusun azalmasına sebep olmuştur.

Diğer taraftan Özlüce köyünde Kocaçay vadisi boyunca (Kavşakkaya Boğazı kuzeyinde) sulu tarımın daha yaygın bir şekilde yapılmaya başlanması bunun da çeşitli kültür bitkileri üretimine neden oluşu nüfus dağılışı açısından bu bölümün daha sık nüfuslu hale gelmesine yol açmıştır.Güney ve doğuda olan Aşağıobruk, Yukarıobruk, Tuğla, Gümüşyayla, Geldibuldu ve Kılıçlar köyleri de nüfus dağılışında farklılıkların olduğu köylerdir. Bunlardan Gümüşyayla, Tuğla, Aşağıobruk ve Yukarı-

obruk köyleri nüfus kaybederek (Örneğin Tuğla 1955'de 106 kişi iken 1985'de 61 kişiye inerek % 40 oranında, Yukarıobruk ise 145 kişiyken 46'ya inerek, 1955 yılı nüfusunu 100 kabul edersek % 68'e varan oranda nüfus kaybetmiştir) nüfusun buralarda seyrelmesine neden olmuşlardır.

Nüfus dağılışına etki eden en önemli faktör, çalışma alanında su unsurudur. Dikkat edilecek olursa sulu tarım yapılabilen Ovaçay vadisi her dönemde nüfusun buralarda toplanmasına sebep olmuştur. Öte yandan Ovaçay'ın suları yağışlı dönemde regülatörle barajın beslenmesi sonucunda iyice azalarak çeltik tarımı için yetersiz hale gelmesi, sıtma gibi olumsuzlukları da önemli ölçüde ortadan kaldırmıştır.

Sulama imkanının varlığı nedeniyle sebze ve meyve bahçelerinin yoğun olarak bu kesimde bulunması nüfus dağılışı da önemli bir faktör olarak göze çarpar. Vadi boyundan uzaklaşıldığında çevredeki düzlüklere gelinirki; buralar çoğunlukla kuru tarım yapılan alanlardır. Kuzey kesimde yer alan tüfler, İnceyiz ve Yayalar köylerinin bağ alanlarını oluştururlar (Bkz. Resim No:10).

Güneydoğuda Mire Dağı, nüfusun bu kesimde seyrelmesine yol açmıştır. Kuzeyde ise Çorba Dağı'nın güney uzantılarının çok yer kaplaması ve genellikle volkanik ana kayanın yüzeye yakın olması, öte yandan eğimin artmasıyla toprağın sığlaşması, hem de üzerlerinin fundalıklar ya da ormanlarla kaplı olması nüfus dağılışını olumsuz yönde etkilemiştir.

Köylerin hemen tümünde bağ-bahçe alanlarının bir kısmının köyün yerleşim merkezinin çevresinde yer alması, öte yandan nüfusun çocuklar ve yaşlılardan oluşan bölümünün va-

kitlerini çoğunlukla köyde geçirmeleri nüfusun buralarda da yoğun olması sonucunu doğurmuştur.

Arazi kullanım haritasında da görüldüğü üzere (Bkz. Harita No:10) mera ve fundalıkların tüm topraklar içerisinde % 43'den fazla bir orana sahip olması (Bkz. Şekil No:12), nüfusun büyük bir bölümünün sulu tarım yapılan dar bir alana sıkışmasına neden olmuştur. Öte yandan Ovaçay'ı iki yandan kat eden karayolları elde edilen ürünün daha az masrafla pazara götürülmesini de sağlamış, böylece vadi boyunda ve çevresinde yer alan köylerin en önemli uğraşısı sulu tarım olmuştur.

Tarımda makinalaşma, ürünlerin, tarlanın sürülüp ekim yapılmasından hasada kadar geçen süre içerisinde kolaylıklar sağlaması nedeniyle bir anlamda nüfus tutucu özellikler göstermiştir. Ancak kuru tarım alanlarına genellikle yamaçlardan sonra yükselerek ulaşılması biçerdöğür gibi büyük tarım makinelerinin kullanılmasını kısıtlamıştır.

Özellikle tarım arazisi ufak parçalar halinde ve dağınık ya da verimsiz olan ailelerde son yıllarda tarım makinelerindeki fiyat artışları ve tohum, gübre gibi diğer girdilerin maliyetlerinin yükselmesi çiftçiliğin terk edilmesine ve büyük kentlere ya da yurtdışına göçe sebep olmuştur.

Sonuç olarak nüfus dağılışımda, akarsuyun varlığı ve getirdiği verimli toprakların üzerinde yapılan sulu tarım nüfusun burada yoğunlaşmasına, etraftaki yüksek kesimler dağlık, tepelik alanlar ya doğal vejetasyonları ya da topografik ve edafik şartları nedeniyle tarım alanından çok meralara yer vermesi sonucunda nüfusun seyredildiği kesimleri oluşturmaktadır. Nüfusun bu ikisi arasında sıklaştığı bölümleri ise bağ ve bahçelerin çok olduğu yerleşim merkezlerinin civarındadır.

4-Nüfusun Yıllar İçindeki Gidişi

Ülkemizin tümünde büyük kentlere çevre illerden yüksek oranda göç olduğu bilinmektedir. Ankara İli'de hem çevre illerden hem de yakınında yer alan köylerden önemli ölçüde nüfus kabul eden bir şehir durumundadır.

Çalışma sahasının içindeki köylerin nüfuslarında bu durumu açıkça izlemek mümkündür (Bkz. Tablo VI)

Sa.Yı.	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985
To.Nü	7827	8206	8815	9448	9438	9375	9343	8549	7664	7197	6552
Erkek	3828	3855	4265	4650	4569	4471	4523	4067	3658	3360	3122
Kadın	3999	4351	4550	4798	4869	4904	4920	4482	4006	3837	3430
N.A.O.	00095	0014	0014	0002	0013	00007	0018	0022	0012	0019	

Sa.Yı: Sayım Yılı, To.Nü.: Toplam Nüfus, N.A.O.: Nüfus artış Oranıdır.

Nüfus değerleri BDI Enstitüsü'nün Nüfus Sayımı Sonuçları'ndan alınmıştır

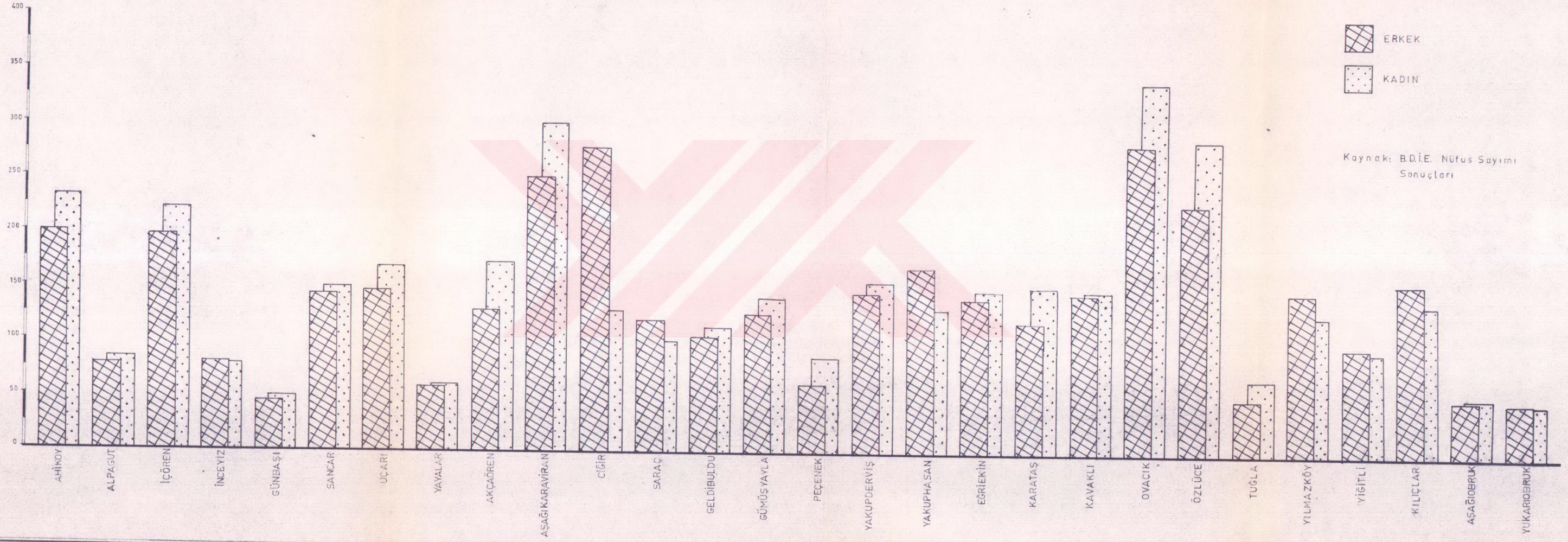
TABLO VI

Tablo 6'da açıkça görüldüğü üzere 1935'den 1950'ye kadar belirgin bir artış olmakla beraber daha sonra hızla nüfus azalmıştır. 1935'de 7827 olan nüfus, 1950'de 9448'e çıkmış ama son sayımlarda 6552'ye inmiştir. Yani 1935-1985 yılları arasında % 16.28 oranında bir azalma söz konusudur.

Çalışma alanı içerisinde kalan 28 köyün nüfusları, nüfusun yıllar arasındaki gidişte, iniş ve çıkışları iyi göstermesi nedeniyle 1935-1955 ve 1985 yılları temel alınarak incelenirse (Bkz. Şekil No: 9,10,11 ve Tablo V) sadece Günbaşı köyünde daimi bir artışın olduğu görülür (1935: 95, 1955: 136, 1985: 154). Başka bir ifade ile nüfusu azalmayan tek köydür. Bunun dışında Ciğir köyünde, Sancar, Aşağıobruk, Yılmazköy ve Kılıçlar'da devamlı azalma söz konusudur. Ancak bunlar içerisinde Sancar ve Kılıçlar köyleri 1935 ve 1955 yılları arasında az nüfus kaybetmiş yada dengede kalmış ama 1985'e değin nüfustaki azalma hızlanmıştır (Sancar köyünün 1935 nüfusu 294, 1955 nüfusu 295, ama 1985 nüfusu ise 167, Kılıçlar da 1935 nüfusu 296, 1955 nüfusu 295, 1985 nüfusu ise 186'dır). Nüfusunu daimi olarak kaybeden köylerden birisi olan Ciğir'in 1935 nüfusu 410, 1955 nüfusu 377, 1985 nüfusu ise 351'dir. 1935 ile 1955 yılları arasındaki ani azalmanın sebebi, köyün asli nüfusundan kaynaklanmayıp 1935 yılında Ankara-İstanbul karayolunun yapımında çalışan işçilerin o köyün nüfusuna dahil edilmelerindedir. Nitekim köyde yaptığımız araştırmalar da bunu teyit etmiştir (Ciğir köyünün 1935 yılında erkek nüfusu 282, kadın nüfusu 128, 1940 yılında ise erkek nüfusu 138, kadın nüfusu 132'dir).

Aşağıobruk ve Tuğla köylerinin de daimi nüfus kaybedenlerden olduğunu daha önce belirtmiştik, bu köylerde nüfus azalması az olmakla beraber vardır (Aşağıobruk 1935; 108, 1955; 92 1985; 91 ve Tuğla 1935; 120, 1955;106, 1985; 61). Bunun başlıca nedeni bu köylerin dağlık kesimde, tarım alanlarının ufak ve verimsiz, karayollarından uzakta bulunmalarındır. Nüfu-

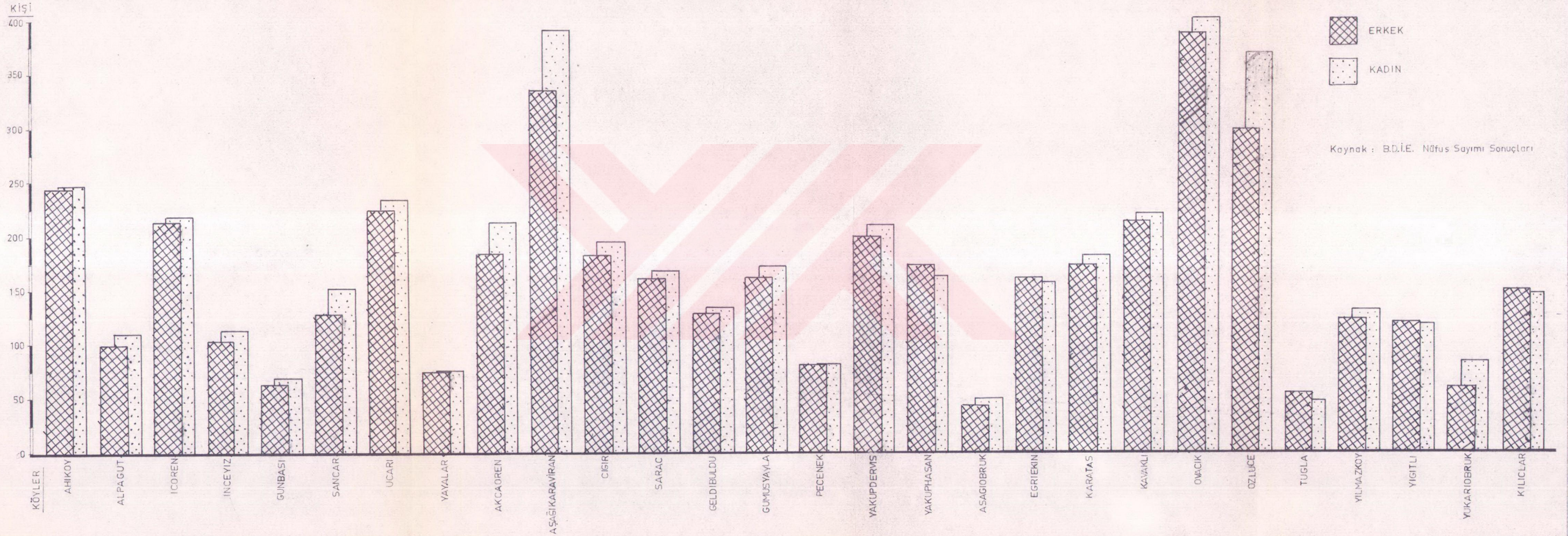
OVAÇAY YUKARI ÇİĞİRİ KÖYLERİNİN
1935 YILI NÜFUS GRAFİĞİ

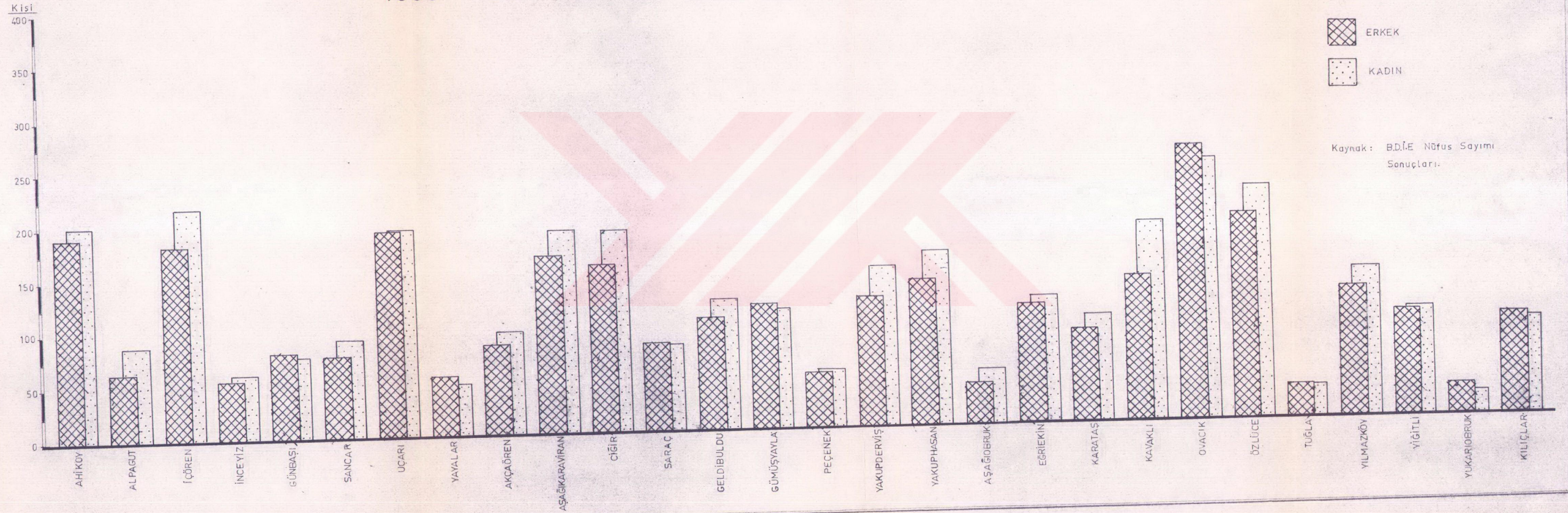
Kaynak: B.D.E. Nüfus Sayımı
Sonuçları

ŞEKİL: 9

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRI KÖYLERİNİN
1955 YILI NÜFUS GRAFİĞİ

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRI KÖYLERİNİN
1985 YILI NÜFUS GRAFİĞİ

ŞEKİL:11

su devamlı olarak azalma gösteren Yılmazköyde de (1935;275, 1955; 253, 1985; 200) en önemli faktör doğal çevre koşullarıdır. Nitekim bu köyün arazilerinin büyük bölümü fundalıklarla kaplı ve tarım yapılabilen alanlar çok azdır. Köyün nüfusunun hemen tamamının yaşlılar ve çocuklardan oluştuğu, gençlerin ise büyük kısmının Ankara'da çalıştığını ve köylerine zaman zaman gittiklerini burada yaptığımız incelemeler sırasında öğrendik. Geriye kalan köylerin tümünde nüfus 1935'den 1950'ye kadar bir artış göstermiş, bu 1960-1965 yıllarına kadar sürmüştür, ama daha sonra yine büyük bir azalma olmuştur. Üstelik bu gruptaki 21 köyün 19'unda (% 90.5) nüfus 1935'dekinden daha aşağıya inmiş, bunun dışında kalan Uçarı, Geldibuldu ve Kavaklı'da ise henüz o kadar eksilmemiştir (Bkz. Tablo No: V).

1935-1940 yılları arasında nüfus artış oranı 0.0095'ken bu sayı 1945-1950 arasında 0.014'e çıkmış ama 1950-1955'te -0.0002'ye düşerek azalmış, 1970 ve 1975 yılları arasında azalma-0.022'ye çıkarak doruk noktasına ulaşmıştır. 1980-1985 yılları arasında ise bu değer -0.019'dur.

Nüfusun 1935 yılından 1955 yılına doğru giderek artması büyük ihtimalle Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra halkın rahata kavuşması ve kendi işleriyle (tarım-hayvancılık) uğraşabilmeleridir. Ama 1960'dan sonra nüfusun hızla azalmasının nedenlerinden bir tanesi o tarihlerde yurtdışına, özellikle Almanya'ya, işçi gidişi, diğeri ise Ankara'nın hızla büyümesi ve daha rahat iş imkanlarına sahip olmasıdır.

Aritmetik nüfus yoğunluğu ve nüfus dağılışı haritaları ile tablo ve grafikler incelendiğinde nüfusunu büyük ölçüde kaybeden köylerin İnceyız, Aşağıkaraviran, Saraç, Karataş ve Ovacık gibi vadi tabanından uzak mera, fundalık ya da ormanların tarım topraklarından daha fazla yer kapladığı yüksek kesimlerde, dağlık tepelik alanlarda, yahut yakınında olanlar olduğu görülür. Başka bir ifadeyle kentlere göç ile tarımsal olanaklar bir bakıma paralellik göstermektedir.

B-YERLEŞME

1-Tarihçe

Ankara ve çevresi ilk çağlardan bu yana hemen her dönemde yerleşme yeri olma özelliğini korumuştur. Bu, çalışma alanı çevresinde de görülmektedir. Örneğin Çubuk civarında Paleolitik Çağ'a ait el baltaları (17), Bitik'te (Ankara'nın 42 Km. kuzeybatısında, çalışma alanının güneybatısındadır) Bakır Çağ'a ait kalıntılar (18) bulunmuştur. Bu durum zaman zaman kesintiye uğrasa dahi günümüze kadar sürmüştür. Yakupderviş köyündeki sütun başlığı (Büyük olasılıkla Roma Çağı) bunu teyit eder görünmektedir, öte yandan Kızılcahamam'ın da bu dönemlerde Ankara'da olduğu gibi hamamlara sahip bulunduğu bilinmektedir (Bkz. Resim No:11). Osmanlılar öncesi dönemlerde de kimisinin ismi değiştirilmiş olmakla beraber (İğbek-Yiğitli, Yağbasan-Yakuphasan örneklerinde olduğu gibi) Alpagut, Ahiköy, Peçenek (Beçenek) gibi pek çoğu Oğuz Boyu ya da kollarının adını taşıyan köy kurulmuştur.

İsimleri Cumhuriyet dönemi içerisinde değiştirilen köyler şunlardır: Gümüşyayla (Mire), Özlüce (Meki), Kavaklı (Arkasyon Arkasyan, Arkasyen), Yiğitli (İğbek), Günbaşı (Yılbant), Balâ-peçenek (Peçenek), Yılmazköy (Martin). Öte yandan yerli halk

---

(17) N.C. Gülekli (1948), Ankara, Tarih.... s.26 ve

Ş.A. Kansu (1938), Antropoloji Dersleri..... s.184-187

(18) Anadolu Klubü (1949) Ankara Rehberi, s.52

yeni isimleri, hala benimseyememiş olması bir tarafa, bazı köylerin isimlerini şiveleri gereği değiştirerek (Yakupderviş'e Yögümdörüş, Yögünderiş gibi) telaffuz etmektedirler.

"1781-1809 yılları arasında Peçenek, Alpagut ve Yakuphasan ile çevresindeki köylerin oluşturduğu bölge Ankara Sancağına Murtazaâbât-Murtazaâbâd Kazası yoluyla bağlıydı" (19).

"Akçaören (Akçaviran) köyü ve civarı ise Çorba Kazası (Şorba, bugünkü Pazar Bucağı) yoluyla Sancağa bağlanmıştı" (20).

"16.Yüzyılda sof üretimi ile uğraşan bu civarda Şorba (Pazar) ve Murtazaâbâd (?) birer kaza durumundadır" (21,22). Cumhuriyet döneminden günümüze kadar geçen süre içerisinde ise yıllar arasında idari bağlantılarında değişiklikler olmakla beraber Kılıçlar köyü Keçiören İlçesine bağlı Bağlum Bucağı'na, Ahiköy, Alpagut, Günbaşı, İçören, İnceyız, Sancar, Uçarı ve Yayalar Kazan ilçesine, Akçaören, Aşağıkaraviran, Ciğir ve Saraç Kızılcahamam İlçesi'nin Pazar Bucağı'na (18. Yüzyıldaki şekliyle Şorba), Geldibuldu, Gümüşyayla, Peçenek, Yakupderviş, Yakuphasan köyleri Çubuk İlçesi'nin Sirkeli Bucağı'na, Aşağıobruk, Eğriekin, Karataş, Kavaklı, Ovacık, Özlüce, Tuğla, Yılmazköy, Yiğitli, Yukarıobruk köyleri ise Çubuk merkez ilçeye bağlıdırlar.

---

(19) R. Özdemir (1986), XIX. Yüzyılın.... s.137

(20) a.g.e. s.138

(21) Ö. Ergenç (1984), "16. Yüzyılda Ankara" s.53

(22) Ankara ve çevresinin tarihi ile ilgili eserlerde, yazılı kaynaklarda bu isimde bir kazanın varlığından söz edilmekte ama kesin yeri verilmemektedir. Ancak Zir (Bugünkü adıyla Yenikent) ile Pazar Bucağı arasında olduğu ifade edilmektedir.

2-Yerleşmelere Etki Eden Faktörler

a-Doğal Faktörler

-Yerleşmelerin Coğrafi Dağılımı, Topografik ve Morfogra- fik Koşullarla Yerleşmelerin İlişkisi

Türkiye gibi nüfusun çoğunluğunun kırlarda yaşadığı bir ülkede fiziki faktörlerin insan üzerindeki etkileri azımsanmayacak kadar önemlidir (23). Bu etki kendisini çalışma alanında da açıkça hissettirir.

Topografik olarak 1000 m.nin altında yer alan köyler; Ciğir, İçören, Günbaşı, Alpagut, Sancar, Peçenek, Uçarı, Yakuphasan köyleridir. Bu dokuz köy bu durumlarıyla tüm köylerin % 32.14'ünü oluştururlar. Bunlardan Ahiköy, Sancar, Peçenek ve Yakuphasan vadi tabanı dışındadır. Ahiköy, Sancar ve Peçenek köyleri, düzlükleri vadi tabanından ayıran yamaçlarda bu ikisini birbirinden ayıran eğim kırıklığı üzerinde yer alırlar. Daha doğuda yer alan Yakuphasan ise düzlüklerin hafif bir eğimle alçalarak (doğal ortam konusunda bu alçalmanın faylanmalar sonucunda olduğu ifade edilmişti) tabanla birleştiği kesimdedir. 1000 m. eşyükselti eğrisinin ve daha alçak bölümlerin sınırladığı alanlar içerisinde, vadi tabanında olan köyler ise batıda Günbaşı ve Alpagut (900 m.nin altında) kuzeyde Ciğir, İçören ve Uçarı (900-950 m.'ler arası) dir.

---

(23) N.Tunçdilek (1967), Türkiye İskan s.27

1000-1050 m.ler arasında sadece Yılmazköy, Yiğitli ve Akçaören köyleri vardır. Bu kesimdeki köylerin oranı % 10.7'dir. Bunlardan Yılmazköy'ün konumu Yakuphasan köyü ile aynıdır. Yiğitli köyü Alpagut gibi vadi tabanı kenarında, Akçaören ise vadi tabanından uzak düzlükler üzerindedir.

Köy sayısı açısından en kalabalık grubu 1050-1250 m.ler arasında bulunanlar oluşturur (% 39.3). Bunlardan, kuzeybatıda yer alan farklı yüksekliklerdeki iki düzlüğü birbirinden ayıran yamacın dibinde (Bkz. Resim No:12) Aşağıkaraviran köyü yer alır. Bunun kuzeyindeki Saraç, tepelik alanlarla vadi yamaçları arasında dar bir bölüme sıkışmış olan düzlükte (Bkz. Harita No: 3), İnceyız, Yayalar, Yakupderviş; Ovaçay vadisinin kuzeyinde bulunan geniş düzlükler üzerinde, Karataş ve Kavaklı köyleri de Aşağıkaraviran gibi yamaç dibinde, kuzeydoğudaki Özlüce dağlık alanlarda, vadi tabanının güneybatısındaki kılıçlar ise tepelik alan ile vadi tabanı arasındaki düzlüklerde yer alır. Doğuda, Mire Dağı'nın kuzeydoğu uzantıları arasında sıkışıp kalmış olan Aşağıobruk etrafına göre çukurdadır (Bkz. Resim No:13).

1250 m.nin üzerine çıkıldığında, bu bölümün alan olarak fazlaca yer kaplıyor olmasına rağmen köy sayısında önemli düşüşler dikkati çeker. 1250 m.nin üstündeki yüksekliklerde sadece güneyde bulunan -Saraç köyü gibi tepelik alan ile vadiler arasında sıkışıp kalmış dar bir düzlük üzerindeki- Geldibuldu köyü ile Gümüşyayla, Tuğla, Yukarıobruk ve Ovacık köyleri vardır. Bunların bütün köylere içindeki payları % 17.86'dir. Bu köylerden kuzeyde bulunan Ovacık dağlık alanın düz-

lüklerle kesiştiği bölümde, güneydoğudaki Tuğla ve Gümüşyayla da aynı konumda ama dağlık alanda, Yukarıobruk ise Aşağıobruk gibi dağlık alan içerisinde yer alan ufak bir düzlükte kurulmuştur.

Çalışma alanının kuzeyinde de 1250 m. nin üzerinde düzlük ve dağlık alan olmakla beraber Saraç köyü ile Pazar bucağının yaylaları dışında herhangi bir yerleşim yeri bulunmamaktadır (Bkz. Resim No: 14 ve Harita No:9).

Ovaçay vadisi boyunca batıdan doğuya doğru gidildiğinde vadinin güneyinde çok sayıda çiftliğe rastlanır (Bkz. Resim No:15,16 ve Harita No:9) bunların bir kısmı buradaki köylerin kurduğu kooperatiflere, bir kısmı ise özel kuruluşlara ait tavuk çiftlikleri olup bunlardan elde edilen et ve yumurtalar Ankara da pazarlanmaktadır. Ayrıca kuzeyde Aşağıkaraviran köyünde de bir adet tavuk çiftliği bulunmaktadır.

Çiftlikler gibi, Kurtboğazi Deresi ve Ovaçay vadisi boyunca çoğu özel şirketlere ait kum ocakları da işletilmektedir. bunlardan elde edilen malzemede Ankara'da satılmaktadır (Bkz. Resim No: 9-17).

-Doğal Bitki Örtüsü ve Yerleşmelerle İlişkisi

Çalışma alanının özellikle kuzeyinde, dağlık ve tepelik alanlarda ormanlara rastlanır (Bkz. Harita No:10). Bunların çevresinde ise çoğunlukla mera olarak da yararlanılan fundalıklar yer alır (Bkz. Resim No:18 ve 19). Özellikle orman alanlarının, köyler için, yerleşime uygun olmadığı dağlık alanlarda kaldığı ve bunu çevreleyen kesimlerde köylere doğru fun-

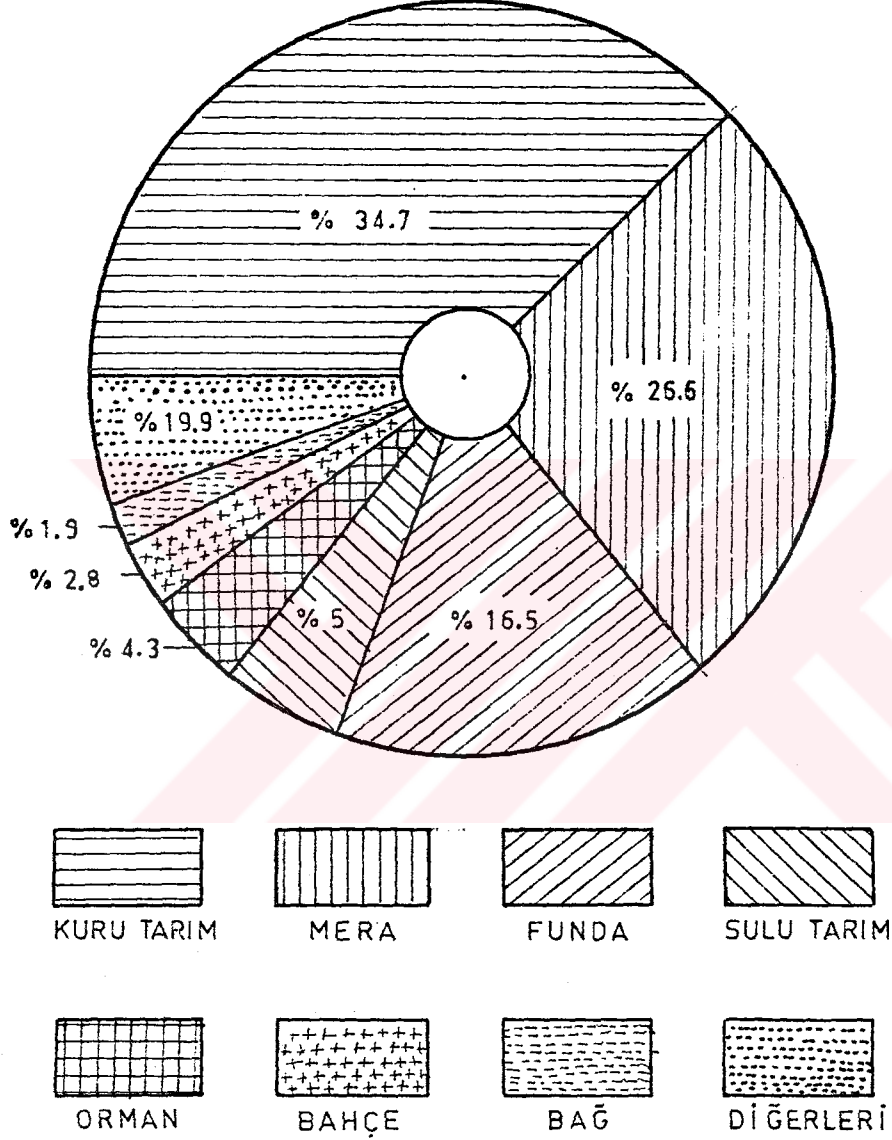
dalıkların sokulduğu dikkate alınırsa, bu fundalıkların asıl ormanın insanın aşırı tahribatı sonucu bu hale dönüştüğü kolayca anlaşılır. Öte yandan yükseltinin artması, güneye oranla Karadeniz iklim kuşağına geçişin bitki örtüsü üzerindeki etkilerinin görülmeye başladığı zona iyice yaklaşılmış olması bu örtünün varlığını koruyabilmesindeki bir diğer etkendir. Vadinin güney bölümlerinde orman alanı olmamakla beraber kuzeyde olduğu gibi bunun tahribinden arta kalan fundalıklar geniş yer kaplarlar (Bkz. Resim No:20).

Çalışma alanı içerisindeki orman ve fundalıkları tüm sahaya oranladığımızda % 20.8'lik bir paya sahip olduğu görülür. Bu durum çalışma sahasında tümüyle ahşap konut olmamasına rağmen insanların ormanı başka amaçlar için bile olsa nasıl tahrip ettiklerinin açık bir ifadesidir.

Eğimin artmasıyla tarım faaliyetlerinin zorlaşması doğal formasyonun mera olarak kullanılmaya uygun olduğu (büyük bölümü antropojen etkilerle bu hale dönüşmüştür), orman ve fundalıkları çevreleyen kısımlarla, dağlık tepelik alan ve yamaçların hayvancılık için ayrılması sonucunu doğurmuştur. Böyle alanlar (mera) tüm topraklar içerisinde % 26.61 oranında bir paya sahiptir (Bkz. Şekil No:12).

Ekonomik faaliyet türü açısından hayvancılığın çoğu köyde ikinci sırada yer alması yerleşmeler içerisindeki meskenlere bu doğrultuda eklentilerin yapılmasını zorunlu kılmıştır (Bkz. Şekil No: 13 ve 14).

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRINDA ARAZİNİN ORANSAL BÖLÜNÜŞÜ

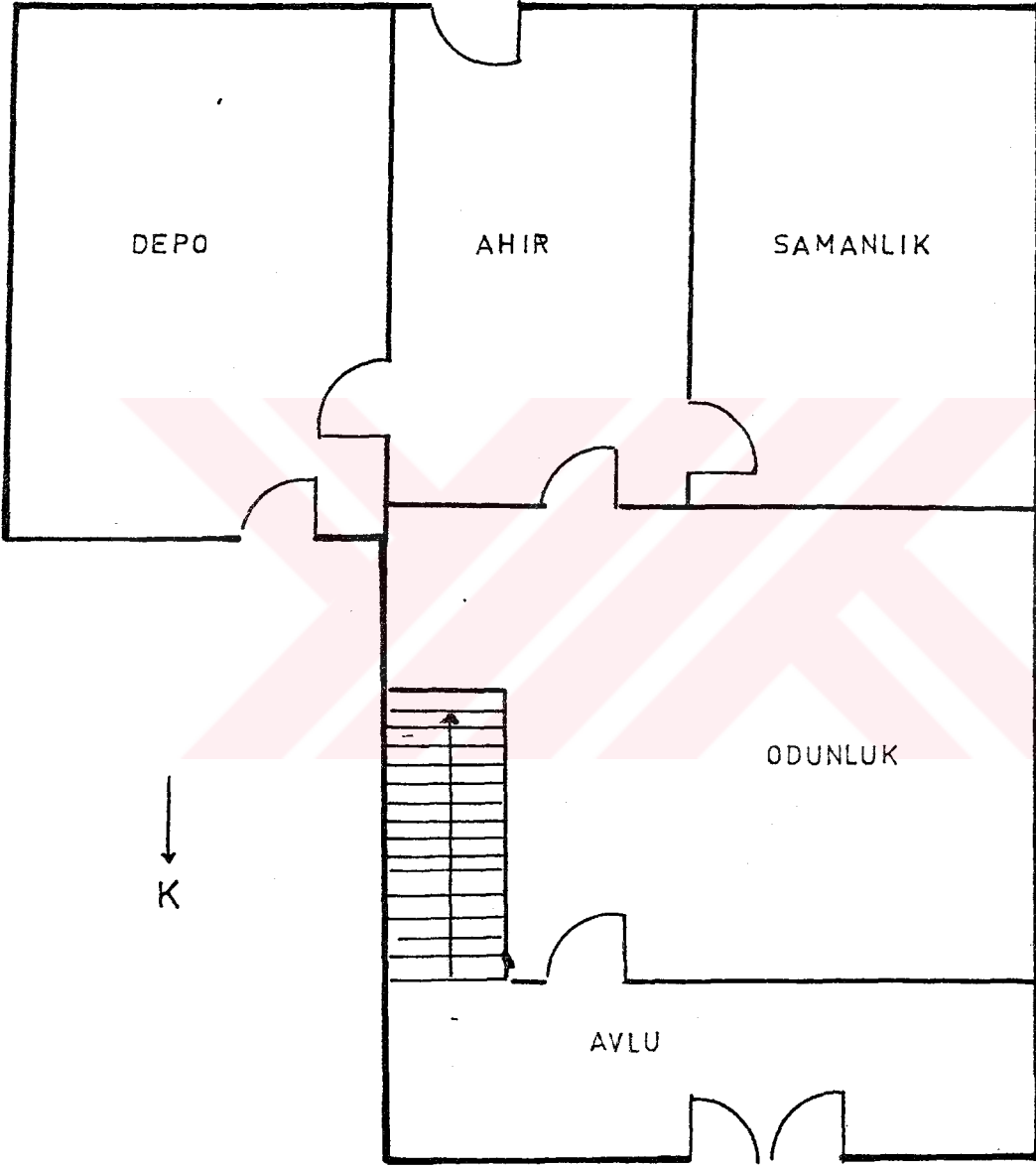
DİĞERLERİ : Irmak Yatağı (%1.7), Su Yüzeyi (%1.5),
Kayalıklar (%1.2), Yerleşim Yeri (%0.6), Sazlık ve
Bataklıklar (%0.5).

Kaynak: Köy Hizmetleri

ŞEKİL 12

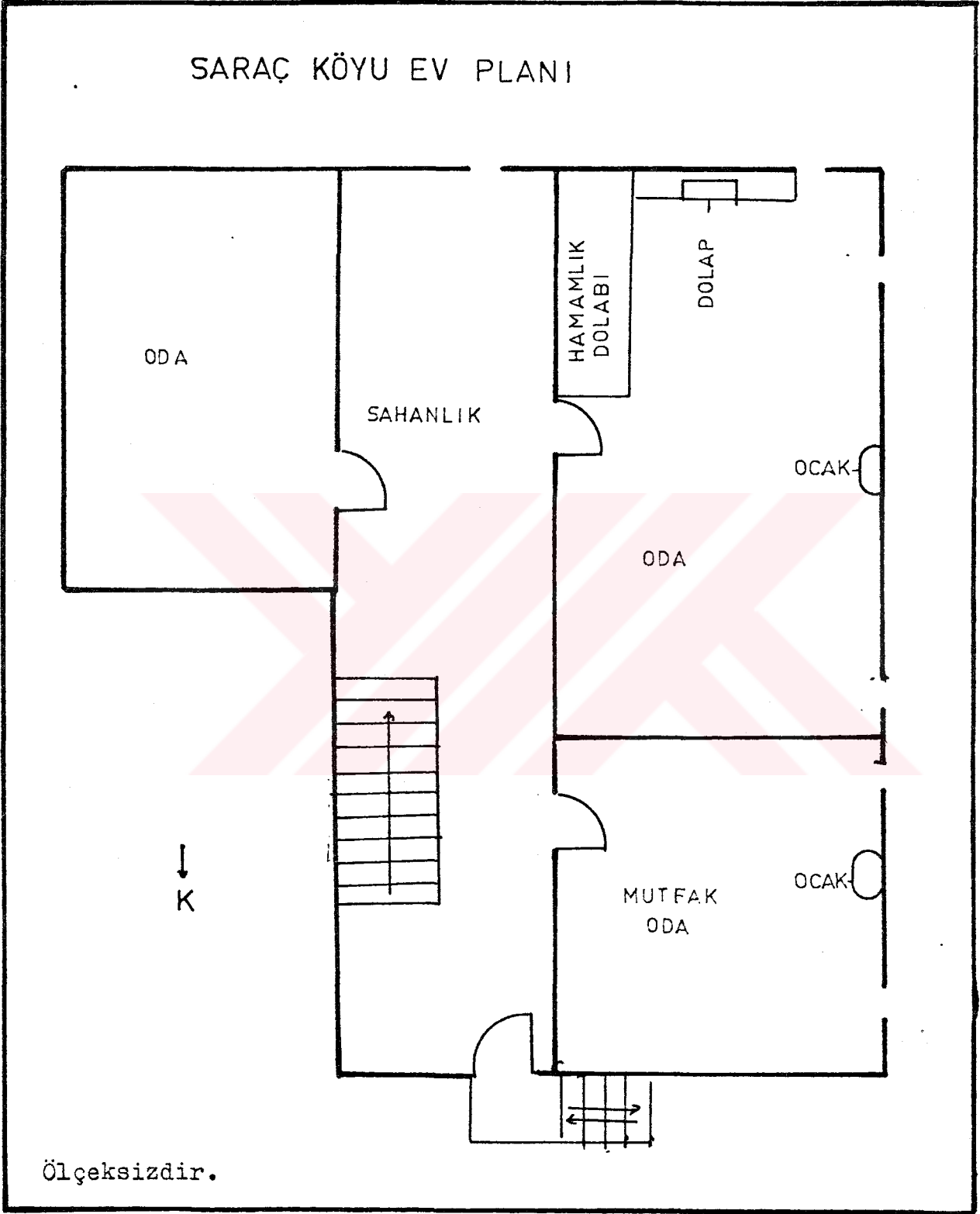
SARAÇ KÖYÜ EV PLANI (ALT KAT)

Ölçeksizdir.

ŞEKİL 13

SARAÇ KÖYÜ EV PLANI

ŞEKİL 14

b-Beşeri Faktörler

-Nüfus ve Yerleşmelerle İlişkisi

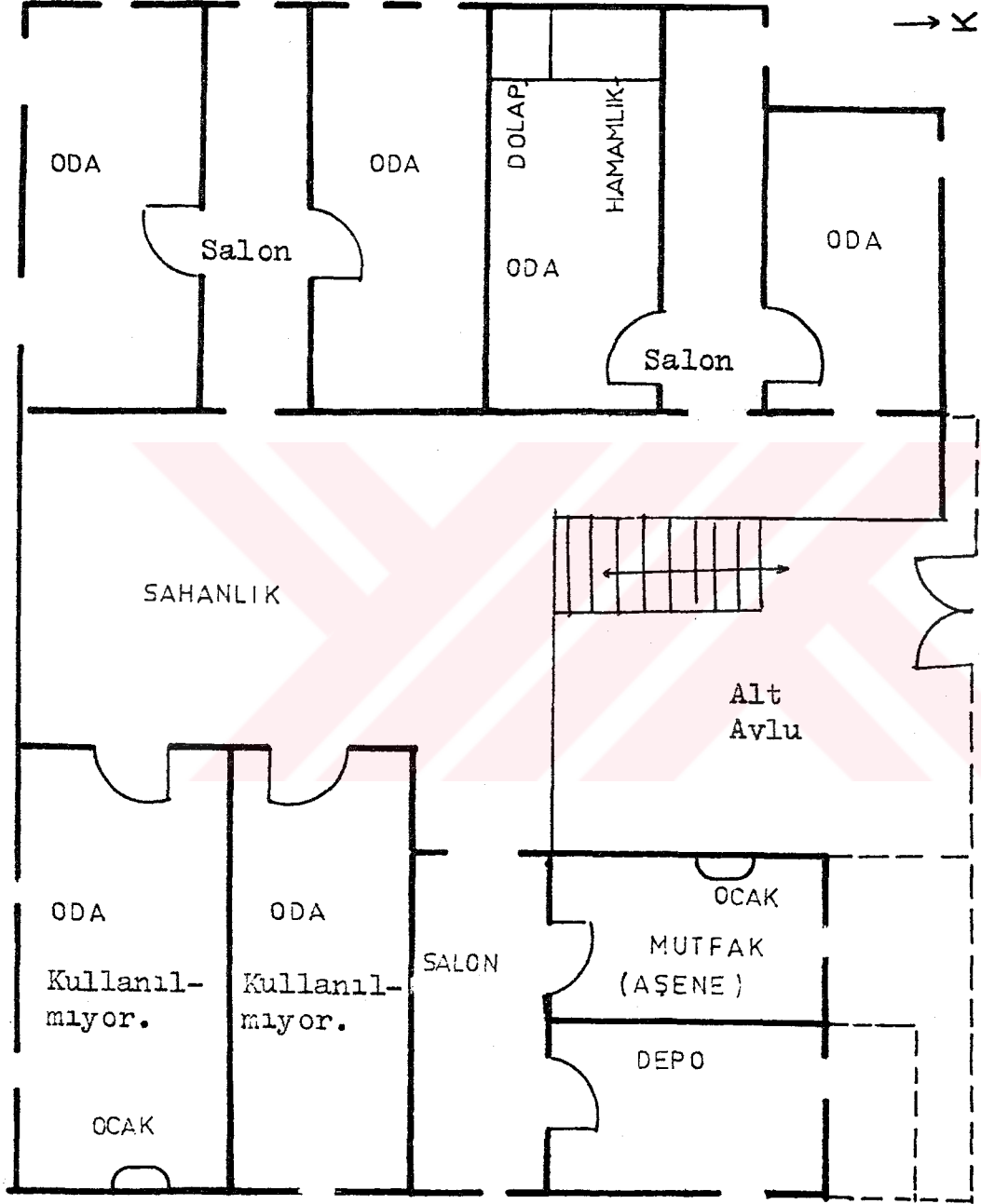
Nüfus artışı ekonomik faaliyetin çeşitlenmesini bir anlamda zorunlu kılmış ve buna bağlı olarak meskenlerin bir takım eklentilerle genişletilmesi gerekmiştir. Diğer taraftan nüfus artışı sonucunda yeni ailelerin kurulması da evde sosyal hayatın bir gereği olarak ilavelere ihtiyaç duyulmasını beraberinde getirmiştir (Bkz. Resim No:21 ve Şekil No:15-16).

Öbür taraftan, toprağın nüfusun tümünü besleyebilecek ölçüde verimli olmaması, yetiştirilebilen ürünlerin beklenen gelir düzeyine yöre halkını ulaştıramaması, traktör, pulluk, patöz ve gübre gibi ihtiyaçların maddi güçlerinin yetersizliği nedeniyle karşılanamıyor olması, büyük şehirlerin nüfusun göç etmesine sebep olan çekiciliği; köylerdeki bazı ailelerin bu yerleşmeleri terketmesine neden olmuştur. Bu sebeple köylerin büyük bölümünde harabeye dönmüş konutları da görmek mümkün olmaktadır (Bkz. Resim No: 22).

-Tarım Alanları İle Hayvancılık ve Yerleşmelerle İlişkisi

Ovaçay vadisi boyunca, verimli, alüvyal ve yer yer kolüvyal toprakların varlığı doğal olarak sulu tarımın bu kesimde yaygın bir şekilde yapılabilmesine imkan tanımıştır. Buna bağlı olarak tarımın ekonomik faaliyet türü açısından ilk sırada yer aldığı köylerin büyük bölümü birbirlerine çok yakın bir şekilde vadi tabanı boyunca yer almışlardır (Bu köylerin konumları; Yerleşmelerin Coğrafi Dağılımı, Topografik

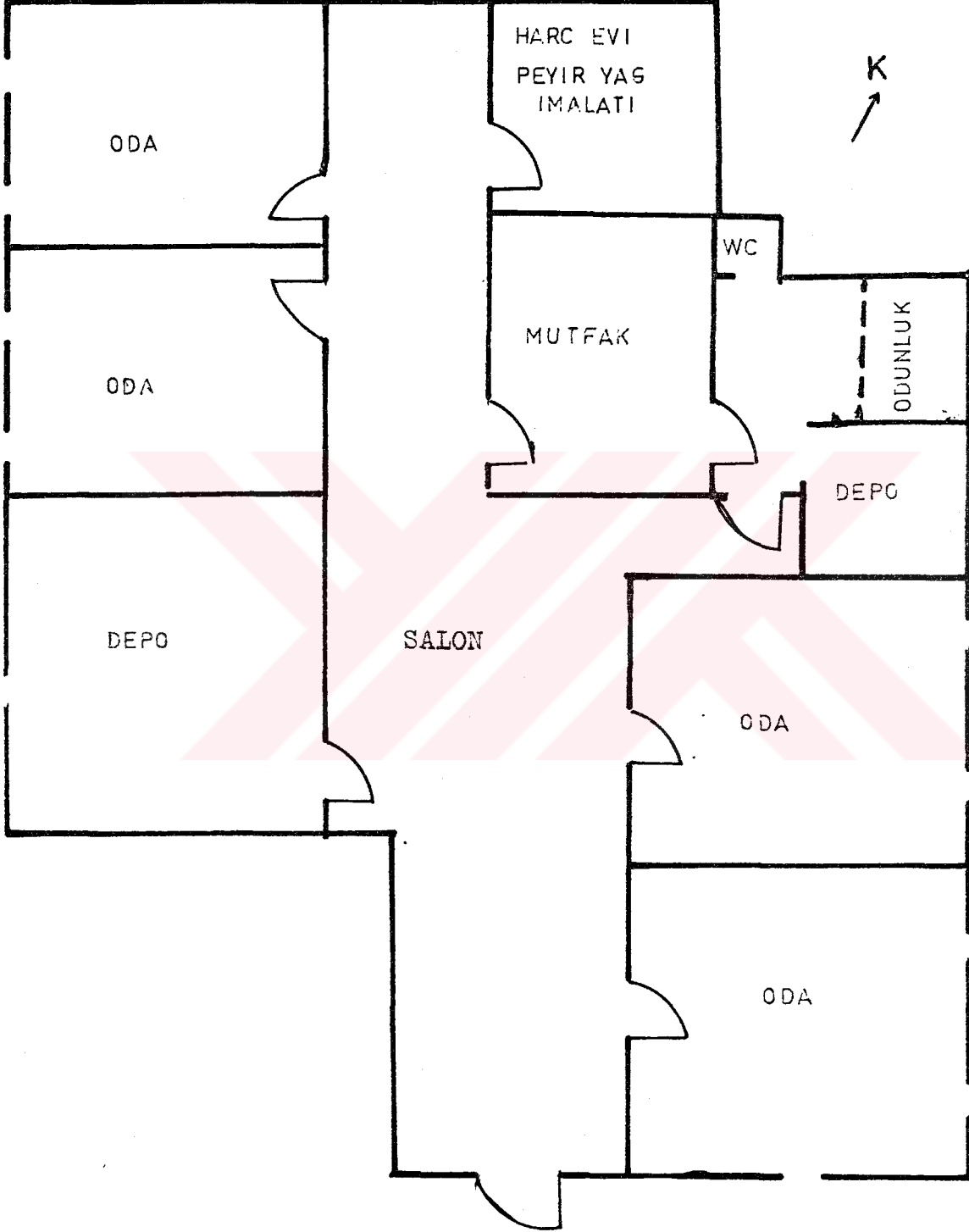
SANCAR KÖYÜ EV PLANI

Ölçeksizdir.

ŞEKİL 15

KILIÇLAR KÖYÜ EV PLANI

Ölçeksizdir.

ŞEKİL 16

ve Morfografik Koşullarla Yerleşmelerin İlişkisi, ve Yerleşme Tipleri bölümlerinde detaylarıyla verilmiştir). Köylerin büyük bölümünün arazisinin dar olmasına rağmen üretilen ürünlerden elde edilen gelirin, halkı beslemeye kısıtlı ölçülerle yetecek düzeyde olması bunu doğurmuştur. Öte yandan dikkat edilecek olursa Sancar, Ahiköy, Yayalar, Yakupderviş köylerinde olduğu gibi vadi tabanının dışındaki köylerin büyük bir bölümünün arazileri sulu tarım yapılabilen alandan başlayarak genel hatlarıyla kuzey-güney doğrultusunda uzanmakta, bu sayede hem sulu hem kuru tarımın hem de hayvancılığın rahatlıkla yapılabilmesine imkan tanımaktadır.

Sulu tarım yapılamayan alanlarda da (Ovaçay vadisinin kuzey ve güneyindeki yüksek bölümlerde) yerleşmelerin hayvancılık için kullanılan meralarla kuru tarım alanlarının kesişme yerlerinde kuruldukları görülür (Örneğin; Karataş ve Kavaklı köyleri). Yerleşmelerin bu şekilde topografik açıdan eğim kırıklığının açıkça görüldüğü kesimlerde yer almalarına etki eden bir diğer faktör de böyle kesimlerin yeraltı suyundan, kuyu ya da pınarlar yoluyla, daha rahat bir şekilde yararlanmaya imkan tanınmasıdır.

Köylerdeki konutlarda oturanlardan öğrendiğimiz kadarıyla, yüzyıllık hatta daha eski olanlarında (Resim No: 21-27) ve yenilerin (Bkz. Resim No: 29-31) planlarında benzerlikler vardır.

-Ulaşım ve Yerleşmelerle İlişkisi

Tarım faaliyetlerindeki çeşitlilikte olduğu gibi vadi tabanının sağladığı bir diğer yarar da buradan, eğimdeki değişmelerin çok belirgin olmayışı nedeniyle, yolların rahat-

lıkla oluşabilmesine imkan tanınmasıdır. Vadi boyunca inceleme alanını kateden yolların üzerinde köylerin büyük bölümünü görmek mümkündür. Bunlar aynı zamanda yöredeki çiftliklerin kurulmalarında da en önemli rolü oynamışlardır. Diğer yandan çalışma alanının batısında bulunan Ankara-İstanbul karayolu ve Kazan ilçesinin varlığı, vadinin genişlediği bu kesimde yerleşmelerin yoğunlaşmasının bir başka sebebi durumundadır. Özlüce, Ovacık, Eğriekin, Yukarıobruk, Tuğla ve Gümüşyayla köylerinin varlıklarını sürdürebilmelerinin ulaşım ağı açısından sebebi, bunların ticari bağlantılarının Kızılcahamam ya da Kazan ilçeleri veya Kazan ilçesi üzerinden Ankara ile değil, yakınlığı nedeniyle, doğuda bulunan, Çubuk ilçesi yada Çubuk üzerinden Ankara'yla olmasındandır.

3-Yerleşme Tipleri

Yerleşmeleri kullanım açısından özellikleri (Çiftlik, yayla vb.) ne göre, ekonomik faaliyet türlerine (meyvacı, tarımcı, ormancı vb.), yerleşme yerinin konumuna (ova, yamaç, dağ köyü gibi), ya da şekillerine (toplular, dağınık, gevşek) göre değişik şekillerde ele almak mümkündür.

Çalışma alanı içerisinde, yerleşme açısından, en büyük üniteyi köyler oluşturmaktadır. Bunların dışında köyaltı iskânı olarak Saraç köyü ve Pazar bucağının yaylalarını, daha önce sözü edilen, Ovaçay'ın güneyinde, yol boyunca yer alan çiftlikleri, akarsu yatağı boyunca görülen kum ocaklarını sayabiliriz.

Ekonomik faaliyet şekli açısından konuyu ele aldığımızda köylerin büyük bölümünün başlıca uğraşısının tarla (tahıl) tarımı olduğunu görmekteyiz. Sadece Saraç, Aşağıobruk, Ovacık

ve Aşağıkaraviran köylerinde hayvancılık 1. derecede uğraş alanıdırki, bu köylerin çevresi çoğunlukla meralarla kaplıdır. Hayvancılık bu köyler dışında, İçören, Sancar, Kavaklı köylerinde 3. sırada, diğerlerinin tümünde 2. sırada yer alır. İçören'de ve Sancar'da 2. sıradaki uğraş alanı sebzeçilik Kavaklı'da ise meyveciliktir. Ahiköy, Alpagut ve Yiğitli köylerinde sebzeçilik 3. sıradadır. Sebzenin yerini Yakuphasan ve Özlüce'de meyvecilik alır. Bir diğer geçim kaynağı da işçilik olup Kavaklı ve Ovacık köyü halkı tarafından yapılmaktadır.

Çalışma alanı içerisindeki köylerin tümü toplu köy karakteri göstermektedir (Bkz. Resim No: 12, 23, 24).

Ciğir, Günbaşı, Alpagut, İçören, Uçarı ve Yiğitli köyleri vadi tabanında (Bkz. Resim No:25), Yılmazköy, Yakuphasan, Peçenek, Sancar ve Ahiköy vadi tabanı ile düzlükleri birbirinden ayıran yamaçların üst bölümlerinde ya da bu iki birimin kesiştiği yerlerde, Aşağıkaraviran, İnceyiz, Ovacık, Tuğla, Kavaklı ve Karataş yamaç dibinde (Bkz. Resim No:12), Aşağıobruk, Yukarıobruk, Tuğla ve Gümüşyayla dağlık alanda, Kılıçlar, Gel-dibuldu, Yakupderviş, Akçaören, Yayalar ve Özlüce köyleri az eğimli düzlükler üzerindedirler (Bkz. Resim No:26).

4-Meskenler

"Kır hayatının en karakteristik görünümü olan iskânı, evler (meskenler) ve eklentileri meydana getirir" (24).

"Meskenlerin şekillenmesinde, yağış ve sıcaklık gibi iklim

---

(24) N.Tunçdilek, (1967) Türkiye İskân s.34

elemanlarının yanısıra yükselti, bakı, eğim, topografik özellikler ve yapı malzemesine etkisi açısından jeolojik özellikleriyle doğal bitki örtüsünün büyük rolü vardır. Bunun dışında meskeni inşa edenlerin sosyal yapısı, zevki ve ekonomisinin de büyük etkisi vardır. Meskene karakter verdiren şey evin yakınında bulunan bol ve ucuz inşa malzemesidir. Örneğin alüvyal vadi tabanındaki ev topraktan yapılırken dağlık alandakiler daha çok taştan olacaktır. Ama malzeme bir konutun yapımında ve hele ona şekil kazandırırışta fazla etki yapmaz. Gelenek ve görenekler, kültür seviyeleri ailenin kalabalıklaşması meskenlerin şekillenmesinde önemli rol oynarlar" (25). Bunun yanısıra yalın olarak meskende olmasa bile özellikle eklentilerinin şekil ve büyüklüklerinde yöre halkının uğraşmalarının etkisi çok fazladır. Ev inşaatında kullanılacak malzemenin temini açısından, çok defa evin bitişiğinden başlayabilirken yakın çevrenin dış hudutları ise en fazla bir kaç kilometreyi aşmayacak bir mesafede sona erer (26).

"Genellikle kerpiç ev tiplerini yansıttığı zannedilen İç Anadolu Bölgesi'nde kerpiç malzemenin yanısıra taştan yapılmış meskenlerde bölgenin bazı yörelerinde hakim ev tipini meydana getirecek kadar çoktur (27)." Ama bu bölgedeki evlerin bir kısmının temeli taş olup aynı yapının bir metreye kadar bu şekilde yükseldiği, bunun üzerinde kerpiçlerin yer aldığı da görülür(28).

---

(25) N.Tunçdilek (1967), Türkiye İskan s.36

(26) a.g.e. s.38

(27) a.g.e. s.43-44

(28) a.g.e. s.47

Yukarıda sözü edilen konular çalışma alanındaki meskenler üzerinde de açıkça görülmektedir.

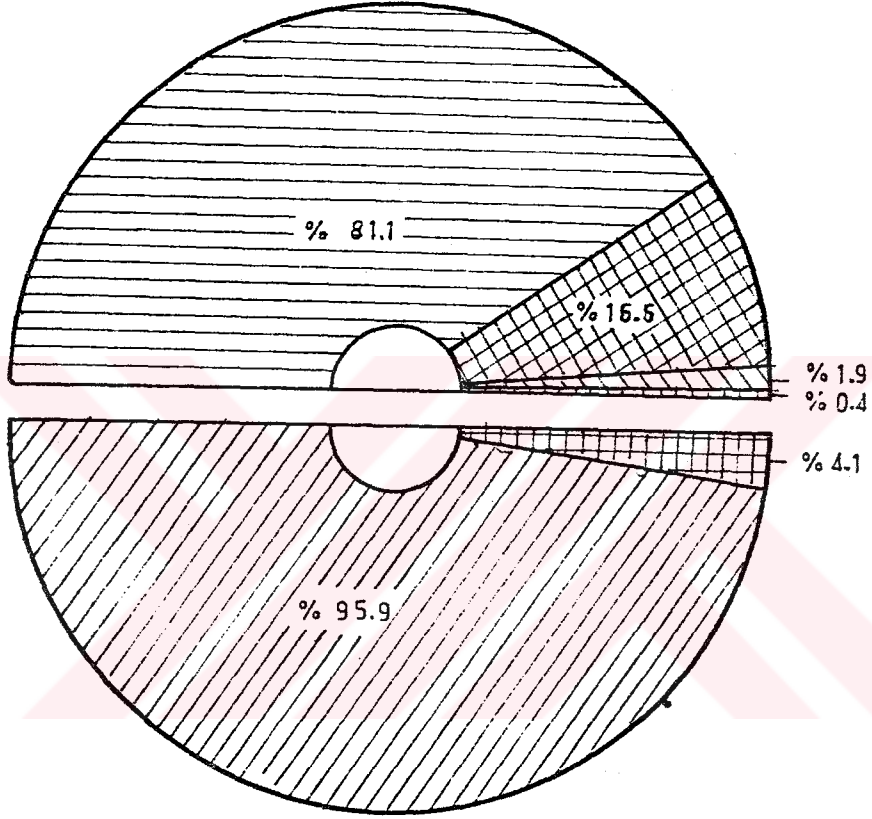
a-Yapı Malzemeleri ve Doğal Çevre Koşullarıyla İlişkisi

Çalışma alanında yapı malzemesi olarak kerpiç, taş, tuğla ve çok az sayıda briket kullanılmaktadır. Tüm köylerde, oturmakta olan toplam 1298 konutun 1053'ünü (% 81.1) kerpiç, 216'sını (%16.6) taş, 24'ünü (%1.9) tuğla ve geriye kalan 5 tanesini (%0.5) briket oluşturmaktadır (Bkz. Şekil No:17). Tümüyle ya da büyük kısmı ahşap olan konut bulunmamakla beraber ahşap karkas yapılar görülmektedir.

Köylerin çoğunun kuruldukları yerde kil, kum, çakıl gibi malzemenin, dolgu düzlükleri, sekiler ve vadi tabanında bol bulunması sebebiyle kerpiç konutların fazlaca yer tuttuğunu görmekteyiz (Bkz. Resim No:21-27). Bunun yanı sıra temel in taş, üzerinin kerpiç olarak yapıldığı evler de vardır (Bkz. Resim No:22-28) ama taş yapı malzemesinin köyün kurulduğu yerin özellikleri nedeniyle çevrede bol bulunduğu kesimlerde tamamıyla taştan inşa edilmiş konutlara da rastlanmaktadır (Bkz. Resim No:28). Hatta bunların bir kısmında sadece bina taştan yapılmakla kalmamış girişi sağlayan merdivenlerde dahi taşlardan yararlanılmıştır (Bkz. Resim No:22-29). Ayrıca Kılıçlar ve Karataş köylerinde olduğu gibi ahşap karkas kullanılıp ara dolgularının kerpiçle sağlandığı evler de vardır.

Vadi tabanında yer alan ve işlev olarak büyük ihtimalle çiftlik evi görevi gören (Bkz. Resim No:30) konutta da böyle bir inşaat tarzının varlığı çok yakın dönemlere kadar ahşap

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRINDA
YAPI MALZEMESİ VE YAPIM TÜRÜNE GÖRE
KONUTLARIN ORANI

YAPI MALZEMESİ

KERPiÇ	TAŞ	TUĞLA	BRIKET

YAPIM TÜRÜ

YIĞMA	AHŞAP KARKAS

Kaynak: Köy Hizmetleri Gn. Md. Köy Karneleri

ŞEKİL 17

malzemenin yapılara katkısı açısından, en azından bu günden daha fazla bir paya sahip olduğu fikrini vermektedir. Diğer taraftan kuzeydeki ormanlardan güneye doğru, bunların bozulmasından başka bir şey olmayan, fundalıkların lekeler halinde devam ediyor olması da bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Yakın dönemlerde yapılan meskenlerdeyse (Yakupderviş ve İçören köyü örneklerinde olduğu gibi) karakter aynı olmakla beraber daha bir titizlenildiği, halkın ilerleyen kültür düzeyine bağlı olarak konutlarda yapım şekli değişmemekle beraber estetiğin biraz daha ön plana çıktığı ve kendisini özellikle çatı örtüsü üzerinde hissettirdiği görülür (Bkz. Resim No: 29-31).

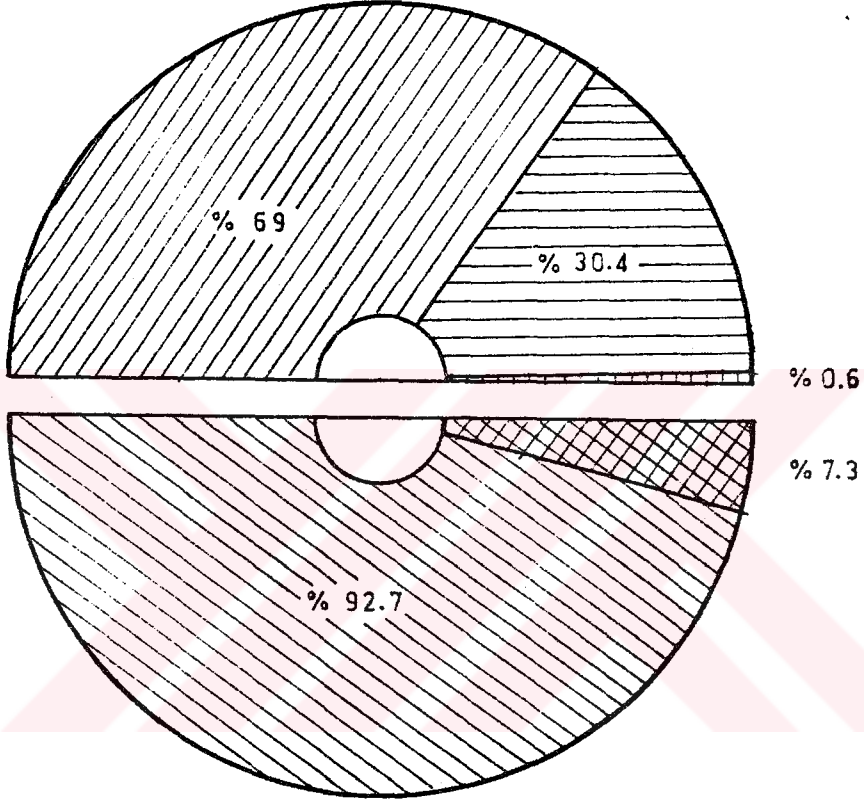
b-Mesken Tipleri, Bunu Etkileyen Doğal ve Beşeri Faktörler İle İnşaat Yapım Tarzı

Daha önceki konularda da zaman zaman, yeri geldikçe, değinildiği üzere, yapı malzemesine doğal koşulların etkisi olduğu gibi, meskenlerin tiplerine ve eklentilerine de doğal, beşeri ve iktisadi faktörlerin farklılaşmaları açısından büyük katkısı olmuştur.

Konutların % 69'una varan bölümü 3 yada daha fazla odaya sahip iken (895), bu pay yarıdan çok oranda azalarak iki odalılarda 395'e (% 30.4), tek odalılardaysa 8'e (%0.6) inmektedir (Bkz. Şekil No:18).

Meskenlerin büyük kısmı, (1203, % 92.7) tek katlıyken, İçören köyünde (Bkz. Resim No:31) olduğu gibi iki katlı evlere de rastlanmaktadır, bunların bütün içindeki payı % 7.3, sayısı ise 95'dir (Bkz. Şekil No:18).

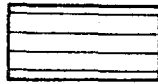
OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRINDA
ODA VE KAT SAYILARINA GÖRE
KONUTLARIN ORANI

ODA
SAYISI

1 ODA LI

2 ODA LI

3 + ODA LI

KAT
SAYISI

1 KAT LI

2 KAT LI

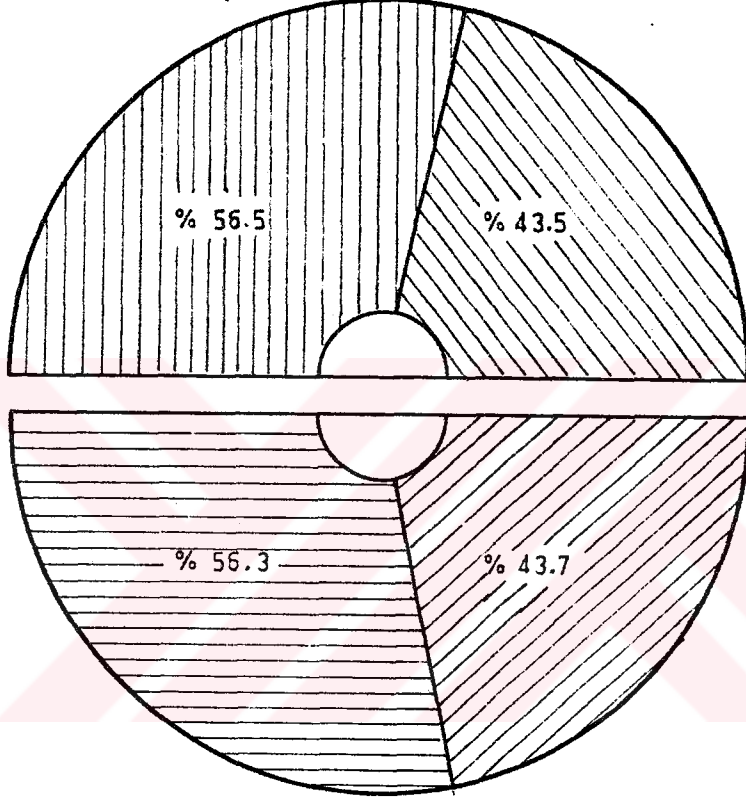
Kaynak: Köy Hizmetleri Gn. Md. Köy Karneleri

Çatı sistemi açısından konu ele alındığında oranların birbirlerine daha yakın olduğu dikkati çeker (734 düz dam; % 56.5, 564 beşik dam; % 43.5) (Bkz. Şekil No:19). Özellikle yeni yapılan ya da yenilenen konutlarda çatı örtüsü olarak toprak yerine kiremitin tercih edilir hale gelmesi (Bkz. Resim No:29-31) beşik dam miktarının ve oranının devamlı olarak artmasına sebep olmaktadır.

Aynı şekilde çatı örtüsünde de çatı sistemiyle doğru orantılı değerler karşımıza çıkmaktadır (Bkz. Şekil No:19) üzeri kiremit ile kaplı konutlar (567) % 43.7'lik bir paya sahipken, çatı örtüsü olarak toprağın kullanıldığı yapılar da bu miktar 731'e oran ise %56.3'e yükselmektedir.

Mesken tiplerinde, bunların yapımında kullanılan malzemenin taş, kerpiç, tuğla ya da briket olması, çatı örtüsünün toprak yahut kiremitle yapılması hem çevredeki doğal malzemeler hem de ailenin geliri ve kültürü ile ilişkilidir. Meskenlerin tiplerine, özellikle de kat sayısı ve büyüklüğüne etki eden bir diğer faktör de ev halkının ekonomik uğraşı alanları ile nüfusuna da bağlıdır. Tarım yanında hayvancılıkla da uğraşan ailelerin meskenlerinin alt katlarında çoğu kez ahır, samanlık gibi bölümler yer alırken aynı zamanda elde ettikleri ürünleri saklamak, yağ-peynir gibi ürünlerin imalatı sırasında kullanmak amacıyla da bir takım eklentiler yapmaktadırlar (Bkz. Şekil No:15-16). Öte yandan aileyi oluşturan bireylerin evlenmesi de eklenti yapılmasına sebep olan bir diğer unsurdur. Bu şekilde ailenin yıllar geçtikçe büyümesi, yeni evlenenlerin meskenler içerisinde kendilerine ait bir bölümün oluşturulması amacıyla eklentiler yapılmaktadır (Bkz. Resim No:21-27)

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRINDA
ÇATI SİSTEMİ VE ÇATI ÖRTÜSÜNE GÖRE
KONUTLARIN ORANI

ÇATI
SİSTEMİ

DÜZ

BEŞİK

ÇATI
ÖRTÜSÜ

TOPRAK

KİREMİT

Kaynak: Köy Hizmetleri Gn. Md. Köy Karneleri

Çalışma alanındaki konutların planları genel hatlarıyla birbirinin aynısıdır. Çoğunlukla girişle beraber başlayan ve salon adı verilen genişçe bir koridor ve bunun iki yanında karşılıklı olarak odalar bulunmaktadır. Odalarda, kullanım amacına bağlı olarak bir ocak, bunun yanında da duvara gömülü bir hamamlık vardır, bazen bu odaların mutfak olarak dahi kullanıldığı görülür (Bkz. Şekil No:14). Tamamiyle mutfak amacıyla yapılmış olan mekânlara hemen tüm yörede "aşene" adı verilmektedir (Bkz. Şekil No:15). Bunun dışında ihtiyaca göre odunluk, erzak deposu ya da "harç evi"(çoğunlukla süt ürünleri imalatı ve ekme, hamur vb. yapımında kullanılmaktadır) gibi eklentilere de rastlanmaktadır (Bkz. Şekil No:16).

Eğer evin altında ahır, samanlık, odunluk vs. yer alıyorsa meskenin oturulan kısmına hem buradan merdivenle hem de dışarıdan girişler yapılmaktadır (Bkz. Şekil No:13-14). Tuvaletler çoğunlukla dışarıda, evin içerisinde yer aldığı bahçe ya da geniş avlunun bir köşesinde, bulunmakla birlikte ev içinde olanlar da vardır (Bkz. Şekil No:16). (29).

---

(29) Konutların özellikleriyle ilgili veriler Köy Hizmetleri anketlerinden çıkartılmıştır.

C-EKONOMİK ETKİNLİKLER

1-Tarım

İlk çağlarda gezici ve toplayıcı olarak hayatını sürdüren insanların çoğunlukla ırmakların deltalarında (Nil, Mekong deltaları gibi) tarıma başladıkları bilinmektedir.

"Ülkemizin yerleşme tarihi, dolayısıyla topraklarından istifade tarihi çok eskilere inmektedir. Gerçekten memleketimiz en eski medeniyetlerin kurulduğu ve geliştiği sahaların yanında veya içinde yer almaktadır. Esas itibariyle ziraate dayanan, Eski Mısır ve Mezopotamya Medeniyetleri daima memleketimizin bulunduğu sahadaki kültürler ile sıkı ilişkiler kurmuşlar ve Türkiye'nin çok çeşitli kaynaklarından faydalanmışlardır. Bugün Türkiye'de tatbik edilen ziraat sistemleri tarih öncesinin en eski zamanlarından beri yapılmakta olan sürme, ekme, sulama ve hasat işlerinin neticesidir. Beşeriyat tarihinin çok eski zamanlarından itibaren memleketimizin toprakları işlenmektedir. Böylece asırlar boyu muhite uygun ziraat sistemleri ve bitki çeşitleri bulunmağa çalışılmış, tarih boyunca çeşitli kültür ve medeniyetler içinde kalan memleketimizde muhtelif ziraat sistemleri geliştirilmiş ve uygulanmıştır (30).

"Türkiye, ekonomisinde tarımın önemli yer tuttuğu bir ülkedir. Topraklarımız ekonomik faydalanma bakımından, ekilen ve dikilen topraklar, hayvancılığa bırakılan topraklar,

---

(30) S.Göney (1979), Türkiye Ziraatinin s.67

ormanlar, ürün getirmeyen topraklar olarak ortaya konulabilir (31).

a-Topraklardan Yararlanma

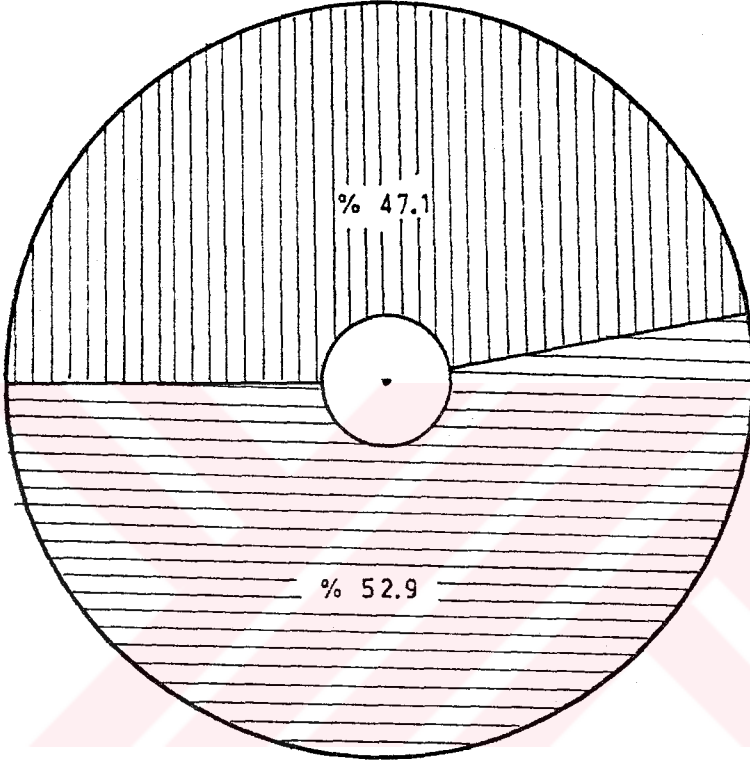
Çalışma alanında yer alan köylerin büyük bölümünün başlıca uğraşısının tarım olduğunu, bunu hayvancılığın izlediğini daha önce ifade etmiştik. Tarım yapılan arazi tüm sahada % 47.1 oranında bir paya sahiptir (Bkz. Şekil No:20). Tarım arazisi içerisinde ise; kuru tarım % 79,5'luk payla ilk sırayı alır. Bunu % 10.6 ile sulu tarım, % 6 ile bahçeler ve % 3.9'la da bağlar izler (Bkz. Şekil No:21).

Kuru tarım arazisinin bu şekilde büyük oranlara sahip olmasındaki en önemli faktör kuşkusuz tarım yapmak için eğimi ve edafik faktörleri yeterli olan düzlüklerin geniş yer kaplamasıdır. Akarsu vadisi boyunca kuzeyde ve güneyde geniş bantlar halinde görülen bu düzlükler, çevredeki dağlık ve tepelik alanları da çepeçevre sararlar (Bkz. Resim No:32,33 ve 34).

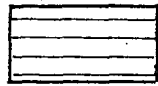
Kuru tarım alanlarınının % 86'sı nadaslı geriye kalan % 14'ü ise nadassız kuru tarım alanları olmakla beraber bu oranların zaman içerisinde değişiklik gösterebileceğini de unutmamak gerekir. Eğimin tarım yapmaya uygun olmaktan çıkıp yamaçların belirlemeye başladığı kesimlerde ise meralar göze çarpar (Bkz. Resim No:35). Tepelik alanlar ise güneyde Kılıçlar, Geldibuldu köyleri arasında kalan saha gibi ya meralarla ya da kuzeyde Saraç, Karataş köyü arasındaki gibi, çoğu zaman mera olarak ta yararlanılan, fundalıklar yahut orman örtüsü ile kaplıdır (Bkz. Resim No: 18,19,26).

Mera olarak kullanılan sahalar % 26.6 oranında bir paya sahiptir (Bkz. Şekil No:9 ve Harita No:10).

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRINDA
TARIM ALANLARININ
TÜM ARAZİYE ORANI

TARIM
ALANLARI

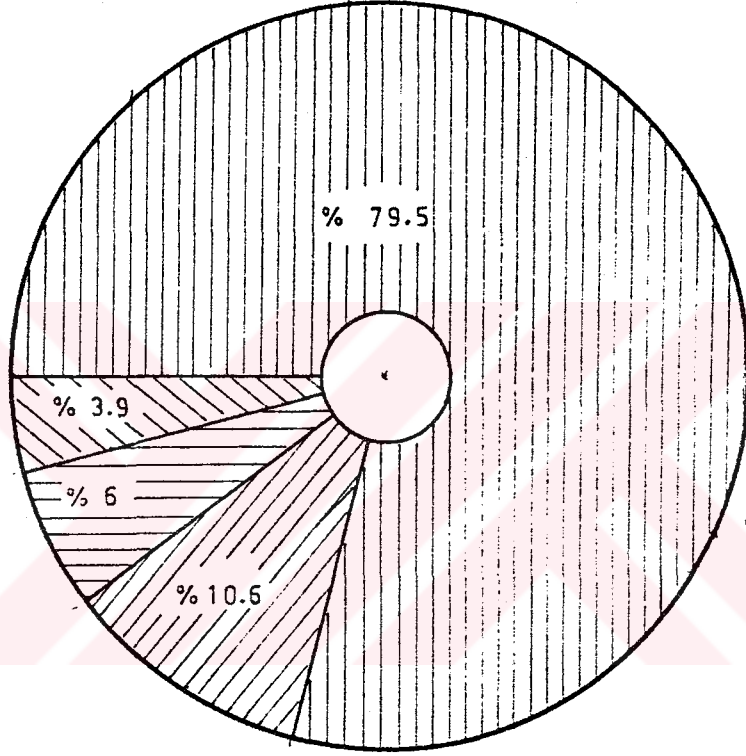

TARIM DIŐI
KULLANIM

Kaynak: Köy Hizmetleri Gn. Md. Köy Karneleri

ŞEKİL 20

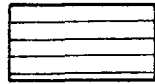
OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRINDA
TARIM ALANLARININ
ORANSAL BÖLÜNÜŞÜ

KURU TARIM

SULU TARIM

BAHÇE

BAĞ

Kaynak: Köy Hizmetleri Gn. Md. Köy Karneleri

ŞEKİL 21

Ovaçay vadisi boyunca hemen her kesimde sulu tarım arazilerine rastlanmaktadır. Özellikle edafik ve hidrografik koşulların uygunluğu sebebiyle verimi, buna bağlı olarak geliri yüksek bir ürün olan şekerpancarı tarımının yapıldığı bu alanların etrafında suyu seven kavak (Populus) ve söğüt (Salix) gibi ağaçlıklar yer alır (Bkz. Resim No: 3,36).

Akarsudan uzaklaştığında ise sulu tarımın motopomplar aracılığıyla yapıldığı ve bunların arasında yer yer kuru tarımında belirmeye başladığı görülür. Böyle kesimler çoğunlukla morfografik anlamda taban arazisi olan sekilerde yer alırlar (Bkz. Resim No:6,37).

Tahıl tarımına uygun olmayan eğimli yamaçlarda bağ alanları dikkati çeker. Bunlar kuzeyde tüflerde ya da güneyde olduğu gibi gevşek malzemenin yer aldığı düzlüklerin eğimlendiği, yamacın başladığı kesimlerdedir (Bkz. Resim No:10).

Diğer tarıftan akarsuyun getirdiği malzemenin, yıllık kum ve çakıl tüketimi yaklaşık 1,5 milyon m³ olan Ankara'nın (32) bu ihtiyacının bir bölümünü karşılayan, kum ocaklarınınca işlenerek değişik boyutlarda ayrılması ve bunun inşaat malzemesi olarak kullanılması yoluyla da arazi kullanımının değişik bir şekli sergilenmektedir. Ama kum ocaklarının kimi yerde köylünün verimli tarım arazilerinin bir bölümünü oluşturan sekilerin satın alınması nedeniyle tarım alanlarının ortadan kaldırılması, akarsuyun doğal drenaj dengesini pek çok yerde bozması (Bkz. Resim No:9) akarsuların ve yan derelerin kaynak bölümlerindeki erozyonu az da olsa hızlandırması gibi olumsuz yanlarının bulunduğu da gerçektir.

Mire Dağı ve kuzeydeki Çorba Dağı uzantılarının yapı için uygun olan kesimlerinin kayaçlarından da yöredeki evlerin yapımında yararlanılmaktadır (Bkz. Resim No:29).

İçören köyü güneyinde bulunan, drenaj yetersizliği sebebiyle oluşan çayırılık, burada hayvancılığın manda yetiştirilmesi şeklinde gelişmesine imkan tanımıştır (Bkz. Resim No:8).

Dağlık alanlar orman örtüsünün olmadığı bölümlerde mera olarak kullanılmakta ancak yer yer görülen küçük düzlüklerde de kuru tarım ya da bağ, bahçe tarımı yapılmaktadır.

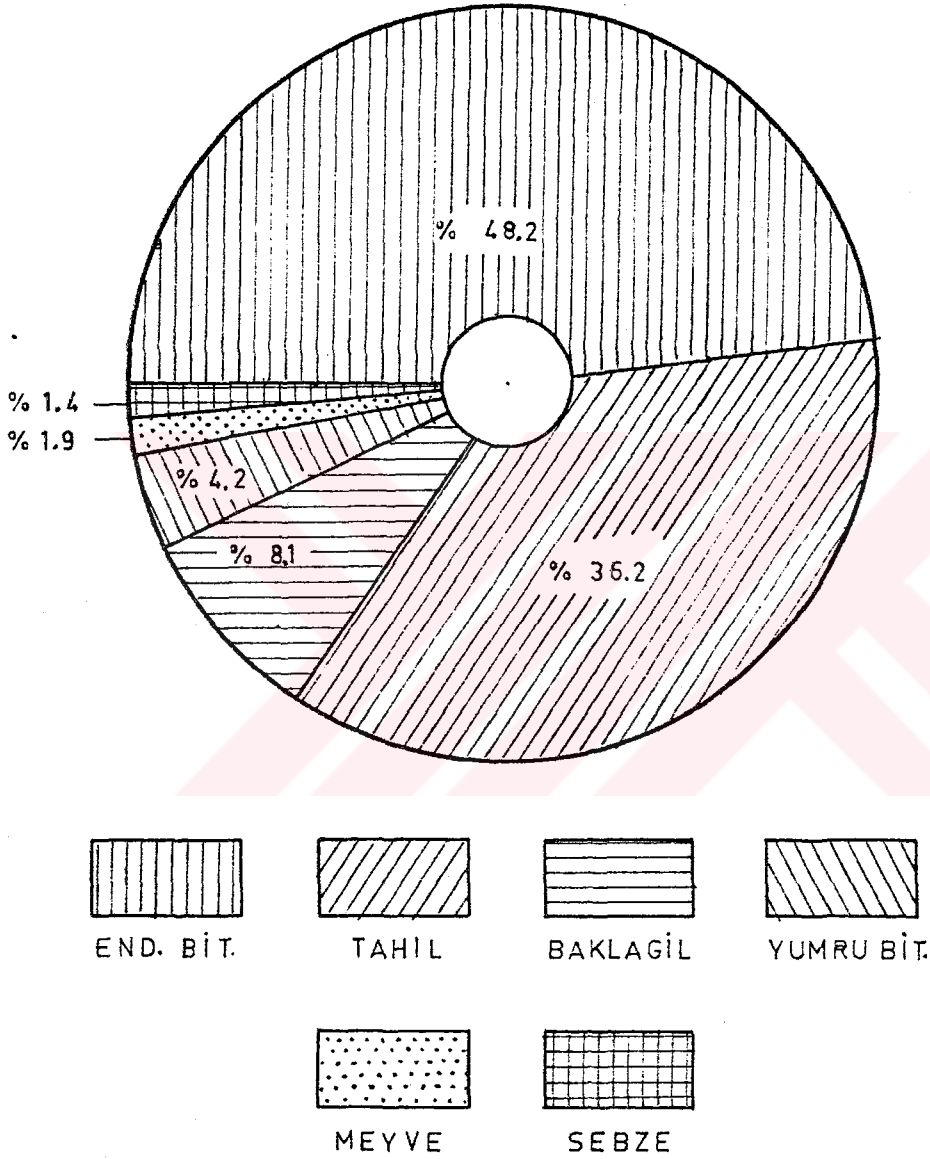
Sonuç olarak yöre halkının, köylerin kuruluş yerlerinde olduğu gibi araziyi de akıllıca kullandıkları, faydalanılabilecek her karış toprağı elden geldiğince yararlı hale getirerek kullandıkları görülür.

b-Yetiştirilen Ürünler ve Karşılaşılan Sorunlar

Satışı yapılan tarım ürünleri üretiminde endüstri bitkilerinden olan şeker pancarı dar bir alanda (Sulu tarım alanları) üretilmesine rağmen, üretim miktarı diğer ürünler içerisinde % 48.2'ye varan bir orana sahiptir. Bunu tahıl ürünleri olan buğday, arpa, yulaf (%36.2) izler.

Tahıl tarımına ayrılan saha sulu tarıma oranla daha çok olmasına rağmen pancar veriminin fazla miktarlara varması bu sonucu doğurmaktadır. Tahıl ürünleri üretimini % 8.1 payla baklagiller (Fiğ, mercimek, nohut, fasulye), yumru bitkiler (% 4.2, patates ve soğan), meyveler (% 1.9, üzüm, elma, vişne) ve sebzeler (% 1.4, kavun, domates, biber) izler (Bkz. Şekil No:23).

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRINDA
SATIŞI YAPILAN TARIM ÜRÜNLERİ
ORANSAL GRAFİĞİ

Kaynak: Köy Hizmetleri Gn. Md. Verileri (1981)

ŞEKİL 22

Ancak bunların dışında halk kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla diğer meyve ve sebzeleri de üretmektedir. Tüm köylerde satışı yapılan buğdayın köy başına düşen miktarı ortalama 160 ton, mercimek üretimi yapılan köylerde (Ahiköy, Günbaşı, Sancar, Yakupderviş, Karataş) miktar ortalama 50 ton, sadece Ahiköy, Sancar ve Yakupdervişte satışı yapılan nohutun köy başına miktarı ortalama 70 ton, fasulye satışı (Alpagut, Sancar, Cığır, Özlüce, Yiğitli) ortalama 24 ton, patates üretiminden satışı ayrılan miktar ortalama 100 ton (İçören, Sancar, Uçarı, Yakuphasan, Yılmazköy), fiğ ise ortalama 50 tondur (Saraç, Geldibuldu, Gümüşyayla, Aşağıobruk, Eğriekin, Karataş, Özlüce, Tuğla, Yiğitli). Dikkat edilecek olursa buğday bir yana bırakıldığında, üretilen ürünle köylerin konumları arasında büyük ölçüde birliktelik vardır. Örneğin, fiğ üretimi ve satışı genelde belirli bir yükseltiden (1150 m.) yukarıda yer alan köylerden yapılırken, tarımı büyük ölçüde sulamaya dayalı olan (pancar gibi) ürünlerin, vadi tabanında sulu tarım alanları bulunan köylerden elde edilebildiği görülür.

Son yıllarda, tarımda kullanılan, gübre, traktör, pulluk, patöz vb. aletlerle işçi fiyatlarının artması, üstelik köylerden yurtdışına ya da büyük şehirlere, özellikle gençlerin, göç etmesiyle, hem tarlaların yeterince gübrelenememesi hem de hasat zamanındaki kayıplara işçi bulunamamasının eklenmesi sonucunda, üretimde bir takım güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu nedenle halkın alabildiği gübre genellikle sulu tarım ürünlerine yönelik olmakta, kuru tarım ise çoğunlukla hayvansal gübreler ya da nadas sistemi ile yapılmaktadır.

2-Hayvancılık

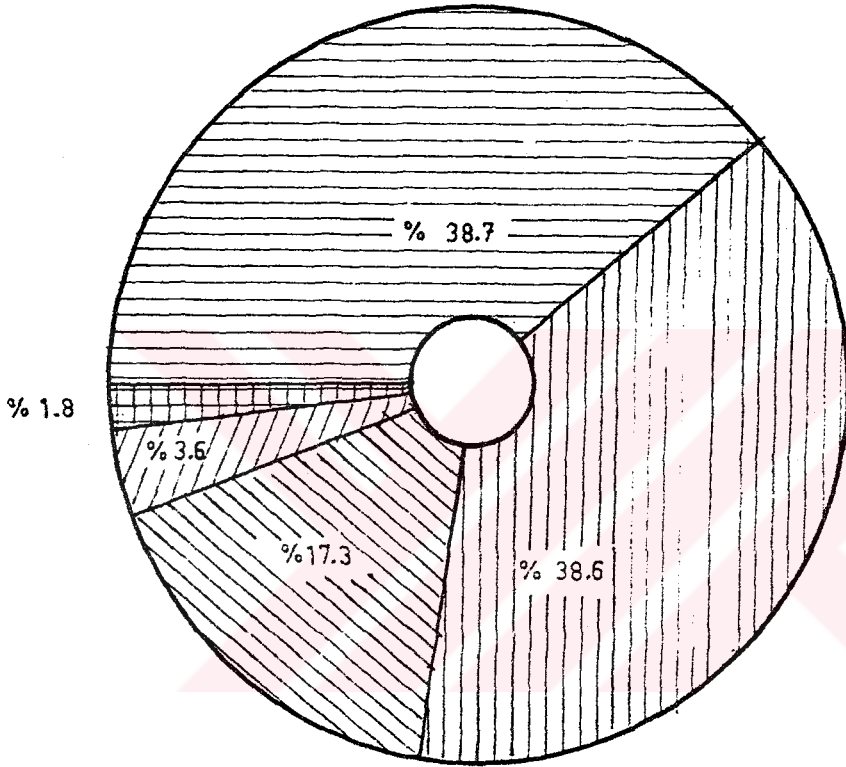
Mera olarak kullanılabilecek alanların diğerlerine oranla çokluğu doğal olarak yörede yapılan ekonomik faaliyetlerde hayvancılığın 2. sırada yer alması sonucunu doğurmuştur. Vadi boyundaki köylerin genel hatlarıyla kuzey güney doğrultusunda uzandıklarını sınırlarınının bir bölümünü akarsuyun oluşturduğu bu köylerin arazileri içinde hem sulu, hem kuru tarıma hem de mera alanlarına rastlanabildiğini ve bunların sonuçlarını daha önceki bölümlerde yeri geldikçe belirtmiştik.

Çalışma alanı içerisindeki köylerin tümünde büyükbaş hayvanlardan sığira rastlamak mümkünken, küçükbaş hayvanlardan keçinin bulunduğu köy sayısında bir azalma dikkati çeker. Koyun ve keçiler 32.000'e varan bir değerle % 77.3'lük paya sahipken bunu büyükbaş hayvanlar % 21.3 payla izlerler. Bu ikisi dışında kalan % 1.4'lük kısmı ise yük ya da koşum hayvanı olarak beslenen at, katır ve merkeplerden (toplam 557 adet) oluşmaktadır (Bkz. Şekil No:23).

a-Büyükbaş Hayvancılık

Çalışma alanı içerisindeki ahır ve sığır ineklerinin köy başına düşen miktarı 260'dır. Bunların büyük bölümü karasığır cinsi olup, son zamanlarda süt ve et verimi daha fazla olan melez ırkların da beslenmeye başladıkları görülmektedir. Toplam sığır ve ahır ineği, öküzlerin sayısı; 7300'dür. Özellikle süt verimi yüksek Hollanda Irkı inekler bazı köylerde (örneğin Uçarı köyünde 15 adet) ahırlarda beslenmektedir.

OVAÇAY YUKARI ÇIĞIRINDAKİ KÖYLERİN
HAYVAN VARLIĞI GRAFİĞİ

DİĞERLERİ Merkep (%0.7), At (% 0.6), Öküz (% 0.4), Katır (%0.1).

Kaynak: Köy Hizmetleri Gn. Md. Verileri (1981)

Ahiköy, İçören, Sancar, Peçenek, Yakuphasan gibi vadi tabanı ya da yakınında bulunan köylerde toplam 1500 manda beslenmektedir. Köy başına manda miktarı 100'dür (Bkz. Resim No:8).

Yılda tüm köylerden satışı yapılan hayvan miktarı ise ortalama 1800 kadardır (köy başına 65 adet).

b-Küçükbaş Hayvancılık

Çalışma alanı içerisinde 15950 adet (% 50.07) tiftik ve kıl keçisi, 15900 tane de (%49.93) koyun beslenmektedir. Eski dönemlerde tiftikten imal ediler "sof"larıyla ünlü bu çevrede (Bkz. Yerleşme Tarihçesi) sayılarının çok daha fazla olduğunu tahmin ettiğimiz keçi sayısı bugün kıl keçisi ile beraber 15950 adettir. Ahiköy, Alpagut, Günbaşı, İçören, Cigir, Peçenek gibi mera alanı diğerlerine oranla daha dar olan köylerde keçi bulunmamakta bunun yerini koyunlar almaktadır. Keçi beslenen köylerde köy başına düşen miktar 760 kadardır, ama öte yandan Mire, Özlüce, Saraç gibi yüksek kesimlerde bulunan köylerde keçi sayısı ortalama 1500'lere varmaktadır. Yılda 4000 kadar keçi satışı yapılmaktadır.

Tüm köylerde 15900 tane koyun olup köy başına düşen miktarı ortalama 550 kadardır. Yıllık koyun satışı 4200 kadardır.

c-Kümes Hayvancılığı

Çalışma alanındaki köylerin büyük kısmında ticari amaçtan uzak, kişisel ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılır. Et ve yumurtası için tavuk, hindi ve ördek beslenmekte ise de; fazlaca bir önemi yoktur.

Sayıları 12'yi bulan, et ve yumurta tavukçuluğu yapılan tavuk çiftliklerindeyse (Bkz. Resim No:15,16) her birinde iki üç bin kadar tavuk beslenmekte bunlardan elde edilen ürünler

(civciv, et, yumurta) Ankara'da pazarlanmaktadır.

d-Arıcılık

"Eti'ler döneminde Anadolu'da arıcılık önemli bir uğraş koludur"(33).Ankara Vilayeti Salnamesi'nden alıntılar yapan Galanti'de de "Ankara'da bulunan arıların hemen hepsi yerli arılardır. Çok çalışkan olurlar,insanı o kadar sokmazlar. Türkiye'de en iyi bal Ankara'dan çıkar denirse mübalağa sanılmamalı, kokusu, lezzeti, cinsinin güzelliği, beyazlığı nedeniyle daima aranır.Ankara'da zehirli bal yoktur" (34) cümleleri kullanılmaktadır.

Keçisi, kedisi ve arısı ile ünlü olan Ankara'nın buralarında arıcılık eski önemini yitirmiş durumdadır.

Bugün sadece Ahiköy (8), Sancar (35), Eğriekin (10), Kavaklı (100), Özlüce (80) de olmak üzere toplam 233 tane kovan vardır. Bunlardan elde edilen ürünün bir kısmı kovan sahiplerince tüketilmekte az bir bölümü de pazarlarda satılmaktadır.

Bunun dışında bu civara Aydın ve Muğla illeri ile çevresinden hemen her yıl 30-40 kadar arıcı ürün ya da"oğul almak" (arı çoğaltmak) amacıyla gelmektedir. Bunların bulunduğu alanlar arıların sıcaklık, yağış ve rüzgâra karşı hassas olmaları nedeniyle belirli yükseklikte ve güneye bakan düzda yamaçlardadır (Bkz. Harita No: 10).Bu arıcıların her birinin ortalama 150 kadar kovanı vardır (Bkz. Resim No:35).

---

(33) S.Göney (1979), Türkiye Ziraatinin s.69

(34) A.Galanti (1950), Ankara Tarihi s.136

3-Ormancılık

Özlüce, Saraç, Karataş gibi kuzeyde, orman yakınında yer alan köy halkı ile olan görüşmelerimiz sırasında özellikle yaşlıların çevre ormanlarından eskiden yararlanıldığını hatırladıklarını görmekte beraber günümüzde bu ormanların hem cılızlaşmış hem de kanunlar yoluyla koruma altına alınmış olması nedeniyle ormancılıkla ilgili bir faaliyet bulunmamaktadır.

4-Ticaret

Çalışma alanındaki köylerin başlıca geçim kaynağını tarım ürünlerinin satışından elde edilen gelirler oluşturur. Bunu hayvanlar ve hayvansal ürünler takip etmektedir. Tarım ürünleri içerisinde en büyük pay (ton olarak) pancara (6400) aittir (Bkz. Şekil No:22). Bunu buğday (4500), patates (510), fiğ (480), mercimek (250), arpa (220), nohut (200), üzüm (150) fasulye (120), kavun (110), elma (80), domates (60), soğan (50), yulaf (30), biber (30) ve vişne (20) izler.

Yılda satışı yapılan hayvanların ise 4000 tanesini (%40) koyun, 4200'ünü (%42) keçi, 1800 (%18) kadarını da büyükbaş hayvanlar oluşturur. Öte yandan ticari amaçla satılan hayvansal ürünler de sözkonusudur. Bunlar; yılda 11 ton tiftik, 6 ton yün ve 190 ton süttür. Tiftik miktarını hayvan sayısına oranladığımızda hayvan başına yaklaşık 700 gram düşmektedir. Bu değer ise köy başına 525 kg. kadardır (35). Yün miktarının satışı yapan köylerde (Saraç, Gümüşyayla, Aşağıobruk, Karataş, Ovacık, Yukarıobruk) hayvan başına 12.5 kg. kadar

---

(35) Verilen rakamlar yıkanmış yün miktarlarıdır. Yıkanma öncesindeki ağırlık bunun yaklaşık iki katıdır.

olup köy başına bu miktar ortalama 1 tondur.

Alpagut, Günbaşı, İçören, İnceyiz ve Uçarı köyleri hayvanlarından elde ettikleri sütleri Ankara'da pazarlamaktadırlar. Diğer köylerde ise elde edilen süttten yağ, peynir, kaymak, yoğurt gibi ürünler yapılmakta, bunların bir kısmı kişisel ihtiyaç için ayrıldıktan sonra kalanı Kazan, Kızılcahamam ve Çubuk ile Ankara'da kurulan pazarlarda satışa sunulmaktadır.

Ahiköy, Sancar, Eğriekin, Kavaklı, Özlüce köylerindeki daimi arıcılıktan elde edilen ürünlerde de aynı durum söz konusudur.

Tavuk çiftliklerinden alınan yumurta, et ve civciv gibi ürünlerin hemen tamamı satışa sunulmaktadır. Ancak bu çiftliklerin sadece bir kaçı (örneğin Aşağıkaraviran, Peçenek köylerinde olduğu gibi) yöre halkına aittir.

5-Ulaşım

Çalışma alanının batısında bulunan Ankara-İstanbul karayolunun varlığı ulaşım sorununu önemli ölçüde ortadan kaldırmıştır. Kılıçlar, Geldibuldu, Gümüşyayla, Tuğla, Aşağıobruk, Yukarıobruk, Eğriekin, Ovacık ve Özlüce köyleri dışında kalan köyler vadiyi kuzey ve güneyden kat eden (bozulmuş asfalt) yollar ve köylerle olan bağlantıyı kuran stabilize yollar vasıtasıyla ulaşım sorununu çözmektedirler. Kılıçlar köyü, Ankara kuzeyinde yer alan, bağlı olduğu, Bağlum bucağı üzerinden Ankara ile, Alpagut ve Ahiköy'le olan stabilize yol bağlantıları ile de vadi içiyle ilişkilerini sürdürmektedir. Geldibuldu köyü de asfalt yolla güneyinde bulunan Çubuk ilçesi Sirkeli bucağına bağlıdır. Çalışma alanı doğusunda kalan köyler bu sorunlarını doğudaki Çubuk (buradan Ankara) ile çözmektedirler. Ayrıca köyleri birbirine bağlayan toprak yollar da mevcuttur (Bkz. Harita No:2 ve ...)

SONUÇ

Ankara'nın yaklaşık 55 Km. kuzeybatısında, Ankara-İstanbul karayolunun doğusunda bulunan, "Ovaçay Yukarı Çığırtı"nu konu alan çalışma sahamızı, güneyde Karyağdı Dağı, doğu ve güneydoğuda Mire Dağı, kuzeyde Çorba Dağı batıda ise Kurtboğazı barajı ve Kazan ilçesi sınırlar. Güney ve doğuda tortul kayalardan oluşmuş Karyağdı ve Mire Dağı, kuzeyde volkanik Çorba dağı başlıca yüksek alanları oluştururlar. Ovaçay bunların arasında kuzeydoğu-güneybatı yönünde akmakta ve vadisi batıya doğru genişlemektedir. Dağlık, tepelik alanlar bunları çevreleyen düzlükler ve vadi tabanı başlıca morfografik birimlerdir. Çalışma alanında doğal bitki örtüsünü, kuzeyde yeşil ormanlarda ve bunların bozulmasıyla oluşmuş fundalıklarda meşe ve karaçamların, diğer kesimlerde ise kurakçıl otların, akarsu boyunda ise suyu seven ağaçların hatta bazen higrofitlerin meydana getirdiği görülmektedir.

Nüfusta 1950-1960 yıllarına kadar belirgin bir artış, ancak daha sonra günümüze dek sürekli azalma söz konusudur. Nüfus 1955 yılında, batı bölümlerde yoğunluk kazanmış olmakla beraber bunun 1985 yılında, sadece vadi tabanında yer alan köylerde ve yinebatıda aynı durumu koruduğu dikkati çekmektedir. Nüfus dağılışına en fazla etki eden unsurun sulu tarım olduğu görülmektedir. Sulu tarım yapılabilen kesimler (Ovaçay vadisi boyunca) ile bağ-bahçe alanları ve yerleşim yerleri nüfusun yoğunluk kazandığı bölümleri meydana getirmektedir.

Vadi tabanı çevresindeki yüksek kesimler, dağlık tepelik alanlar ya doğal vejetasyonları ya da topografik ve edafik şartları nedeniyle tarım alanından çok meralara yer vermekte ve bunun sonucunda da nüfusun seyreltiği bölümler olarak dikkati çekmektedir. Özellikle yükseklerde ve dolayısıyla vadi tabanından uzak köylerde nüfusun daha hızlı azaldığı görülmektedir. Buralar genellikle tarım alanlarının daha az olduğu yerlerdir, başka bir ifade ile göç ve tarımsal olanaklar bir bakıma paralellik göstermektedir. Ankara'nın yakın ve daha rahat iş imkanlarına sahip olması da nüfusun göç etmesinde etken olmuş, öte yandan 60'lı yıllarda başlayan yurtdışına gidişlerin de azımsanmayacak miktara ulaşması nüfusun azalmasında olumsuz katkıda bulunmuştur. 1935-1940 yılları arasında nüfus artış oranı 0.0095 iken 1950-1955 arasında -0.0002'ye düşmüş, 1980-1985 yıllarında ise bu değer -0.019'a ulaşmıştır.

Yerleşme tarihi ilk çağlara kadar inen yörede bulunan köylerin büyük kısmına 18. yüzyıla ait yazılı kaynaklarda da rastlamak mümkündür. Köylerin büyük bölümü vadi tabanı ve bunu çevreleyen düzlüklerde kurulmuş olmakla beraber dağlık alanda da köylere rastlamak mümkündür. Yerleşmeler ile topografik yapı, morfografik ve hidrografik koşullar ile doğal bitki örtüsü arasında sıkı bir ilişki söz konusudur.

Çalışma alanında yerleşme açısından en büyük üniteyi köyler oluşturur, ayrıca köyaltı iskanı olarak yaylalara, çiftlik ve kum ocaklarına da rastlanır. Tümü toplu köy karakteri gösteren köylerde başlıca uğraşı alanı tarımdır. Bunun hayvancılık, meyve ve sebzeçilik izlemektedir.

Konutların büyük bölümü kerpiçten yapılmakla beraber, taş, tuğla ve briket olanlarına da rastlanır. En yaygın inşa tarzı yağma olan konutlarda örtü sistemi ya toprak düz dam ya da kiremit beşik damdır. Konutların büyük kısmı üç ve daha fazla odaya sahip olup tek katlıdır. Ev halkının kalabalıklaşması ve ekonomik faaliyetlere bağlı olarak evlerde bir takım eklentilerin yapıldığı dikkati çekmektedir.

Vadi tabanından sulu tarım ürünlerinin, düzlüklerden ise tahılların yetiştirilmesinde yararlanılan çalışma sahasında tepelik ve dağlık alanlar mera olarak kullanılmakta, akarsu yatağından da malzeme alınarak kum ocaklarında işlenmekte ve Ankara'da pazarlanmaktadır.

Pancar tarımının yaygın olarak yapıldığı yörede, tahıl tarımı büyük ölçüde nadas sistemine dayalıdır.

Büyük ve küçükbaş hayvancılık da yapılan köylerde koyun ve keçiler önemli bir yer tutmaktadır. Ticari amaçla kurulan tavuk çiftliklerinin yöre halkına pek bir yararı yoktur. Bunlardan sadece birkaçı çevredeki köy yada köylülere ait olup diğerleri dışarıdan gelip çiftlik kuran tüccarlara aittir. Arıcılık yöre halkı için eski önemini yitirmiş olmakla beraber, diğer illerden buraya arıcıların geldiği görülmektedir.

Yöre halkının geçim kaynağını sulu ve kuru tarım ürünleri ile hayvan satışları oluşturmaktadır. Ancak Ankara'ya ya da yurtdışına göç eden ailelerinde köyde kalan büyüklerine maddi yardımda bulduklarını unutmamak gerekir.

Ovaçay yukarı çığırında yer alan köylerin büyük merkezlerle bağlantısı Ankara-İstanbul karayolu ile olmaktadır. Köyler arasında ise stabilize yollar mevcuttur.

Çalışma alanında doğa-insan ilişkisinin, doğadan olabildiğince daha fazla yararlanma şeklinde geliştiği görülür. Ancak ormanın ve akarsu yatağının tahribi bunun zaman zaman aşırı boyutlara ulaştığının bir kanıtı durumundadır.

Sulu ve kuru tarıma uygun alanların geniş yer kapladığı Ovaçay Yukarı Çığırı'nda 1935-1960 yılları arasında nüfusta belirgin bir artış olmuş ancak daha sonra, gübre, tarım aletleri gibi gerekli malzemelerin fiyatlarında görülen artışın da etkisiyle tarım alanlarından halkın arzu ettiği geliri elde edememesi ve Ankaranın yakın olması yöre halkının kalkınmasından çok ya çiftçiliği bırakarak işçilik yahut memurluğa yönelmesine ya da daha rahat iş imkanlarına ve nispeten daha yüksek gelir düzeyine erişmek amacıyla göçe yani nüfus azalmasına sebep olmuştur.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Abidin, İ., Orta-İç Anadolu Yaylası. Tarihsiz
Ankara Klübü., Ankara Rehberi. Ankar Klübü Yayın No:1
İstanbul 1949. .
- Aran, S., Evedik Köyü, Bir Köy Monografisi. Yüksek Ziraat
Ens. Yay. No:66 Ankara 1938.
- Ardos, M., Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi C.II. İ.Ü. Ed.
Fak. Yay. No:3215, İstanbul 1985.
- Atalay, İ., Türkiye Vejetasyon Coğrafyasına Giriş. E.Ü.
Ed. Fak. Yay. No:19, İzmir 1983.
- Bilgin, T., Genel Kartografya C.II, İ.Ü. Yay. No:1676,
İstanbul 1986.
- Chaput, E. (Çev.:A. Tanoğlu)., Türkiyede Jeolojik ve Jeomor-
fojenik tetkik seyahatleri. İ.Ü. Yay. No:324, Coğ. Ens.
Yay. No:11, İstanbul 1947.
- Çölaşan, Ü.E., Türkiye İklimi, Ankara 1960
- Darkot, B., Türkiye İktisadi Coğrafyası, İ.Ü. İkt. Fak. Yay.
No:80, İstanbul 1955.
- DSİ., Mürted Ovası Hidrojeolojik Etüd Raporu, Ankara 1976.
- Dizdar, Y., Topraklarımız, Ankara 1987.
- EİEİ., 1984 Su Yıllı Akım Değerleri, Ankara 1987.
- Emiroğlu, M., Akçakoca'da Nüfus Yerleşme ve Ekonomik Faali-
yetler. A.Ü. DTCF Yay. No:192, Ankara 1970
- Emiroğlu, M., Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. AÜ DTCF Yay.
No:272, Ankara 1977
- Emiroğlu, M., "Türkiye'de Son Sayımlar ve Kentleşme Olayının
Boyutları" Coğrafya Araştırmaları Dergisi C.10, s.43-82
Ankara 1981

- Ergenç, Ö., "16. Yüzyılda Ankara" ODTÜ Tarih İçinde Ankara Semineri s.49-60 Ankara 1984.
- Erol, O., Ankara ve Civarının Jeolojisi Hakkında Rapor. MTA Rapor No:2491 (Basılmamıştır) Ankara 1954.
- Erol, O., "Ankara ve Mürted Ovalarında Alüvyal Morfoloji İle Yeraltı Suları Arasındaki İlgisi" AÜ DTCF Dergisi C.XXI S.3-4, s. 67-77, Ankara 1963.
- Erol, O., Ankara Şehri Çevresinin Jeomorfolojik Ana Birimleri AÜ. DTCF Yay. No:240, Ankara 1973.
- Erol, O., ve Diğerleri., Ankara Metropolitene Arazi Kullanım Haritası Raporu. MTA Rapor No:6875 (Basılmamıştır) Ankara 1980.
- Galanti, A., Ankara Tarihi. İstanbul 1950
- Göney, S., Türkiye Ziraatinin Coğrafi Esasları I, İÜ Coğ. Enst. Yay. No:110, İstanbul 1979.
- Gülekli, N.C., Ankara:Tarih-Arkeoloji, Ankara 1948.
- İzıbrak, R., Türkiye 2, Mil.Eğ.Bakanlığı Yayını, Ankara 1973
- Kansu, Ş.A., Antropoloji Dersleri I, Beşer Paleontolojisi ve Prehistorya Malumatı. İstanbul, 1938.
- Komisyone., Türk Ziraat Tarihine Umumi Bir Bakış, Ankara 1938
- Louis, H., "İç Anadolu ve Coğrafi Hudutları" Türk Coğrafya Dergisi No:1 s. 51-70, İstanbul 1943.
- Onur, A., Türkiye 'de Kar Yağışları ve Yerde Kalma Müddeti Üzerine Bir Etüd (Doktora Tezi) AÜ DTCF Yay. No.152 Ankara, 1964.
- Özdemir, R., XIX Yüzyılın İlk Yarısında Ankara. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. No:694, Ankara 1986.
- Özkan, H., Ankara Vilayetinin Zirai Bünyesi, Ankara 1960.
- Öztan, G., Ankara İklimi, DMİ Gn. Md.lüğü Yayını Ankara 1977.

- Sür, A., "Ankara'da Kar Yağışı ve Karla Örtülü Günler"
Coğrafya Araştırmaları Der. S.8 s.1-64, Ankara 1977
- Şahin, C., "Aşınım Yüzeylerinin Türkiye'de Tarım Alanı
Olarak Önemi" Jeomorfoloji Der. S. 13, s.37-42
Ankara 1985.
- Topraksu., Köy Envanter Etüdlrine Göre Ankara. Köy İş.
Bak. Yay. No: 68, Ankara 1967.
- Topraksu., Ankara İli Toprak Kaynağı Envanter Raporu.
Ankara 1972.
- Topraksu., Köy Envanter Etüdü 1981,06 Ankara. Ankara 1984.
- Tuncel, M., "Türkiye Coğrafi Bölgelerinin Zirai Karakter-
leri" İÜ Coğ. Ens. Der. C.6 S.11, s.78-101. İstanbul
1960.
- Tunçdilek, N., Türkiye İskân Coğrafyası, Kır İskânı (Köyaltı
İskân Şekilleri) İÜ Coğ. Ens. Yay. No:49, İstanbul 1967.
- Tunçdilek, N., Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları
İÜ Coğ. Ens. Yay. No:99, İstanbul 1979.
- Tunçdilek, N., Türkiye'de Relief Şekilleri Ve Arazi Kullanımı
İÜ Den. Bil. Ve Coğ. Ens. Yay. No:3, İstanbul 1985.
- Tunçdilek, N., Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi. İÜ Den. Bil.
Ve Coğ. Ens. Yay. No:4, İstanbul 1986.
- Yücel, T., Türkiye Coğrafyası, TKA E Yay. No:68, Ankara 1987.

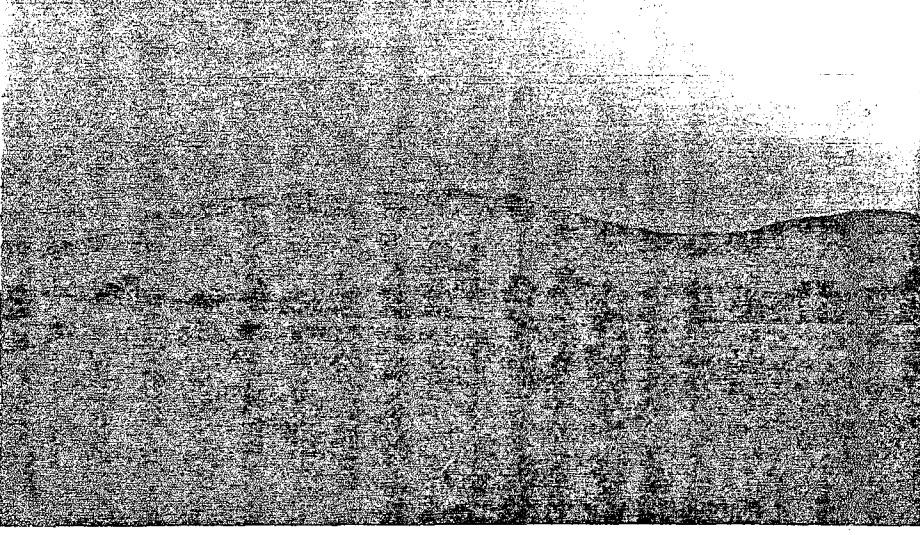
İstatistik ve Bültenler

- 1935-1985 yıllarına ait Nüfus Sayımı Sonuçları, BDİE, Ankara.
- 1980 ve 1985 yılları Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal Ve Ekonomik Nitelikleri, BDİE, Ankara.
- Köy Hizmetleri Gn. Md. Toprak İskan Dairesi, Köy İstatistik Karneleri (1981), Ankara.
- Ortalama ve Ekstrem Kıymetler Meteoroloji Bülteni. DMİ Gn. Md. Ankara, 1974.
- Ortalama, Ekstrem Sıcaklık ve Yağış Değerleri Bülteni (Günlük-Aylık) DMİ Gn. Md. Ankara 1984.

Haritalar

- Harita Genel Komutanlığı:-1/100.000 Ölçekli Topografya Haritası Bolu H 29 Paftası.
- 1/25.000 Ölçekli Topografya Haritası Bolu H 29 a³, b³, b⁴, c¹, c², d², Kodlu Paftaları.
- Köy Hizmetleri Gn. Müdürlüğü:-1/100.000 Ölçekli Toprak Haritası Bolu H 29 Paftası
- 1/25.000 Ölçekli Toprak Haritası Bolu H 29 a³, b³, b⁴, c¹, c², d² Kodlu Paftaları.

FOTOGRAFLAR

Resim No: 1, Çalışma alanının doğu ve güneydoğusunu sınırlayan Mire Dağı'na batıdan bakış.

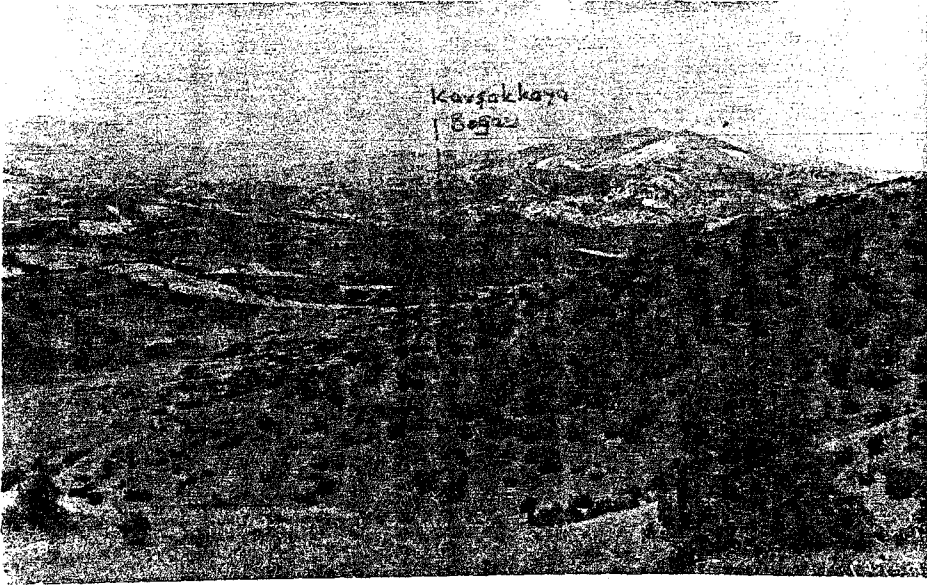

Resim No:2, Çalışma alanının kuzey bölümlerini sınırlayan Çorba Dağı'na (1621 m.) güneyden bakış. Ön tarafta Ovaçay Vadisi boyunca, tabanda sulu tarım alanları ve söğüt, kavak gibi suyu seven ağaçların oluşturduğu topluluklarla meyve bahçeleri ve çevresindeki kuru tarım alanları görülmektedir.

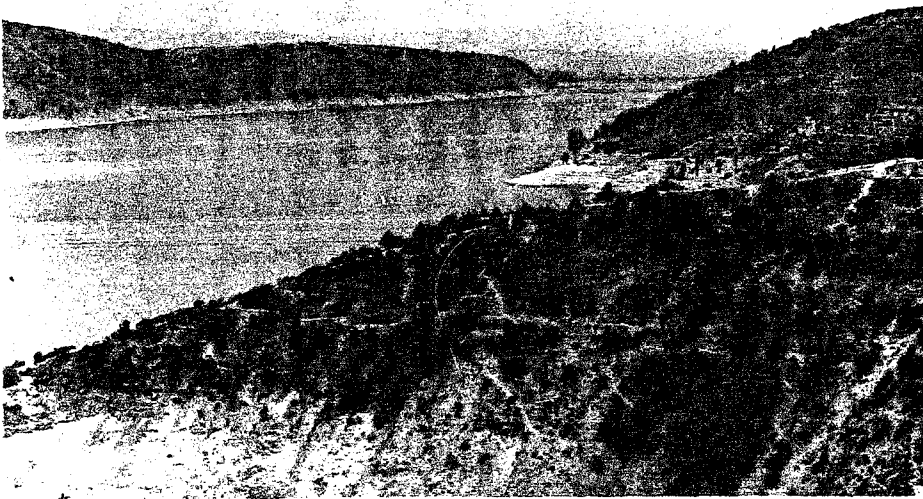

Resim No: 3, Yakuphasan köyü yakınlarından batıya bakış:
Ovaçay vadisi batıya doğru iyice genişlemektedir. Tabanda sulu tarım alanları, bunların çevresinde yer alan ağaçlıklar ve meyve bahçeleri ile çevreye doğru gidildikçe belir-meye başlayan kuru tarım alanları. Resmin sağ tarafında (kuzey) vadi tabanının etrafında bulunan ve kuru tarım alanı olarak yararlanılan düzlükler görülmektedir.

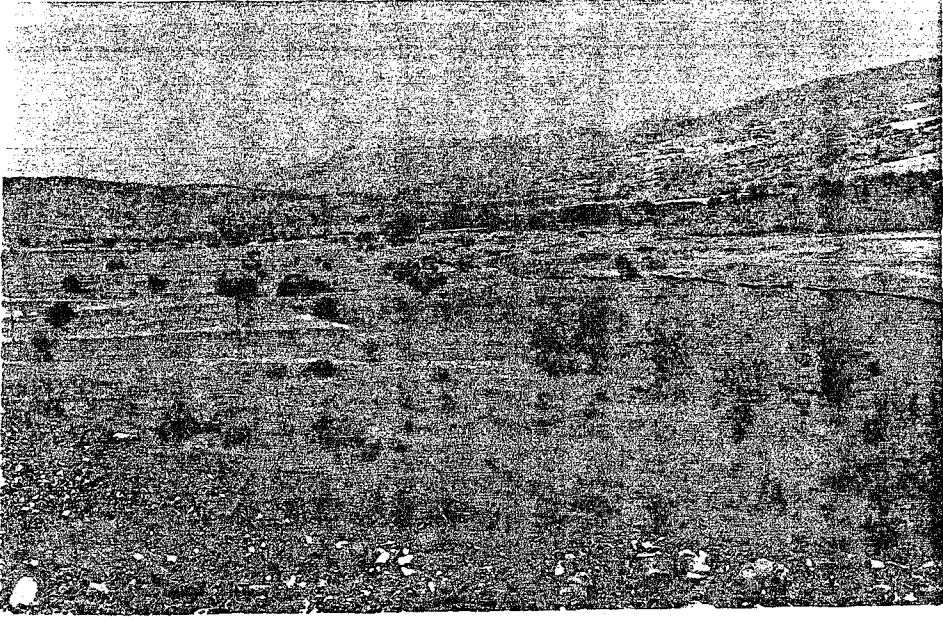

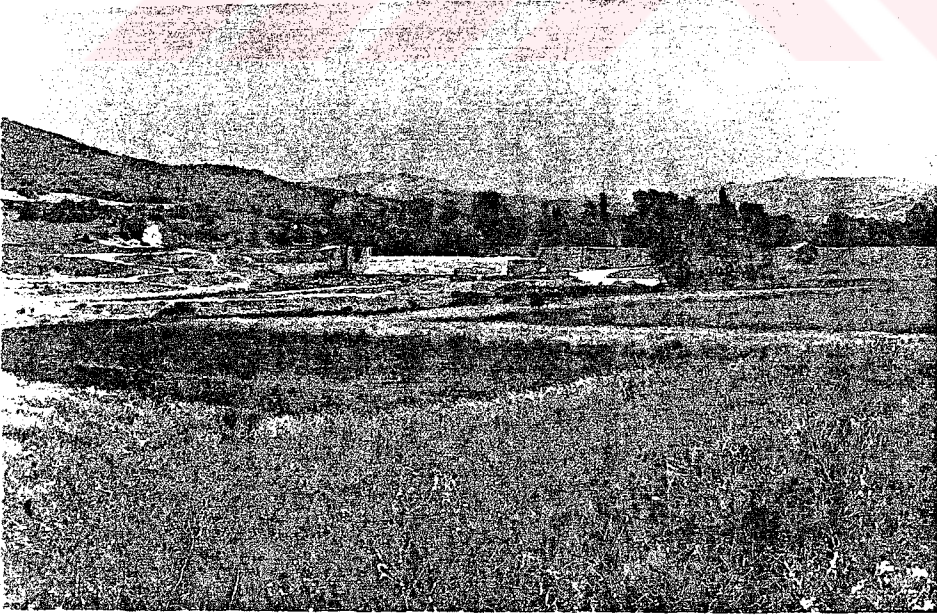
Resim No:4, Kavşakkaya Boğazi'na güneyden bakış. Çevresinde sulu ve kuru tarım alanları, önde ormanın aşırı tahribi sonucu fundalıklara dönüşmüş alanlar görülmektedir. Kocaçay Kavşakkaya Boğazi'ndan çıktıktan sonra güneybatıya dönmekte ve Ovaçay adını almaktadır.

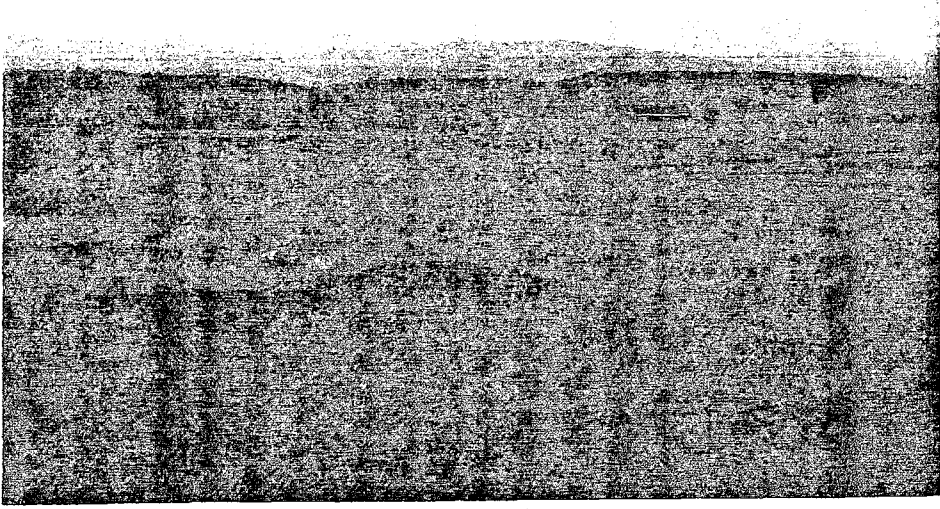
Resim No:5, Çalışma alanının kuzeybatısında yer alan Kurtboğazi Barajı'na kuzeybatısından bakış.

Resim No:6, Batıdan, Ovaçay vadisinin doğu bölümle-
rine bakış, akarsu yatağı çevresinde sulu tarım
yapılmakta, yataktan malzeme alınarak yararlanıl-
makta, seki düzlükleri ise kuru tarım arazisi
olarak kullanılmaktadır. S: Seki.

Resim No:7, Yılmazköy güneybatısında, Kurtboğazi
Barajını beslemek amacıyla kurulmuş regülatör.
Geride ağaçlıklar ve bahçeler, önde sulu tarım
alanları.

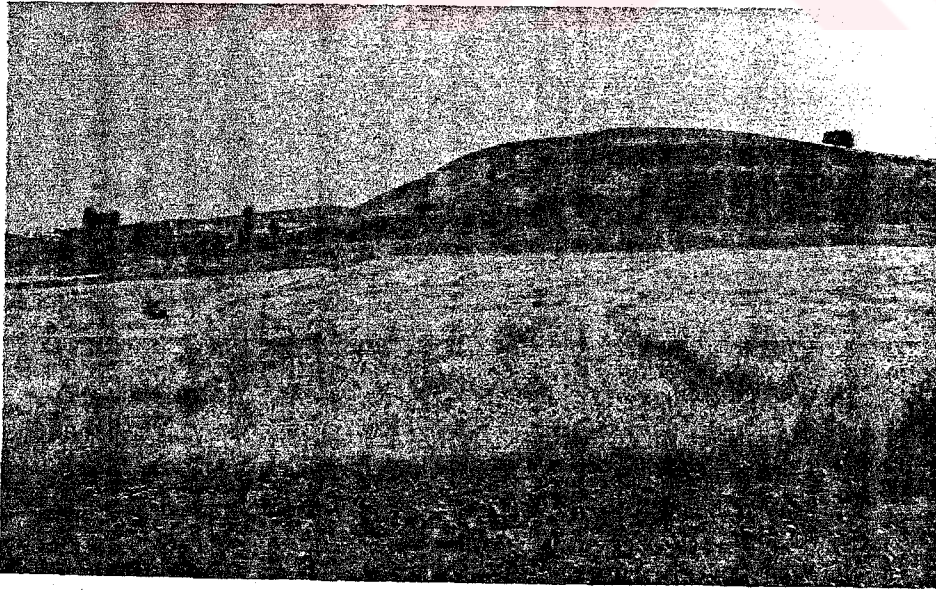

Resim No:8, Yeraltı suyunun bol ve yüzlek olması sebebiyle, İçören köyü güneyinde oluşmuş higromorfit topraklar, bunların üzerinde edafik ve hidrografik şartların elverişliliği nedeniyle varlığını sürdüren higrofit bitkilerden oluşmuş çayırılık ve bundan insanın yararlanması güzel bir örneği durumundaki manda sürüsü.

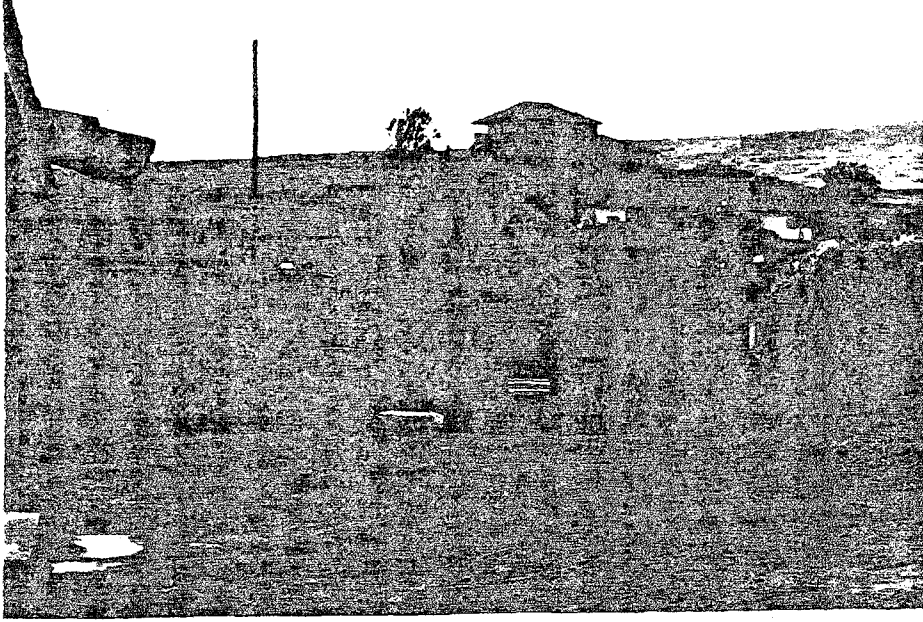
Geri planda Karyagdı Dağı'nın Mürted Ovasına doğru alçalarak uzanan batı bölümleri ile Ovaçay Vadisi'nin tabanını güneyde sınırlayan fay dikliği. F: Fay dikliği.

Resim No:9, Kum ocaklarının malzeme alması sebebi ile Ovaçay Vadisi tabanında yaptıkları tahribat sonucu doğal drenaj bozulmakta ve yer yer göllenmeler oluşmaktadır. Elde edilen malzeme işlenerek Ankara 'da pazarlanmaktadır.

Resim No:10, Eğimin tahıl tarımına imkan tanımadığı yerlerde bunun yerini bağlar almaktadır. Önde hasadı henüz yapılmamış olan buğday tarlası görülmekte.

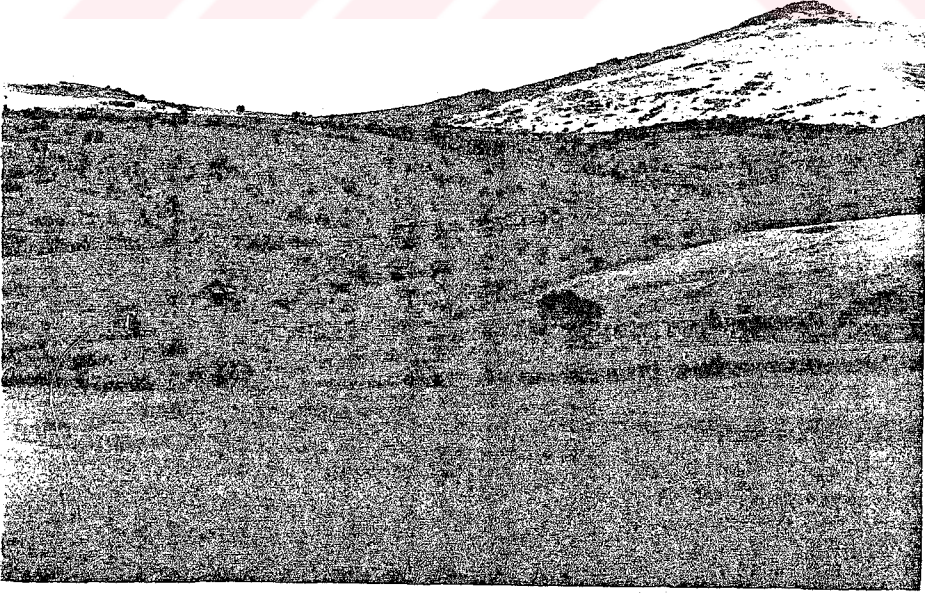
Resim No:11, Yakupderviş köyünden bir görüntüm. Önde büyük ihtimalle "Roma Dönemi"ne ait sütun başlığı.

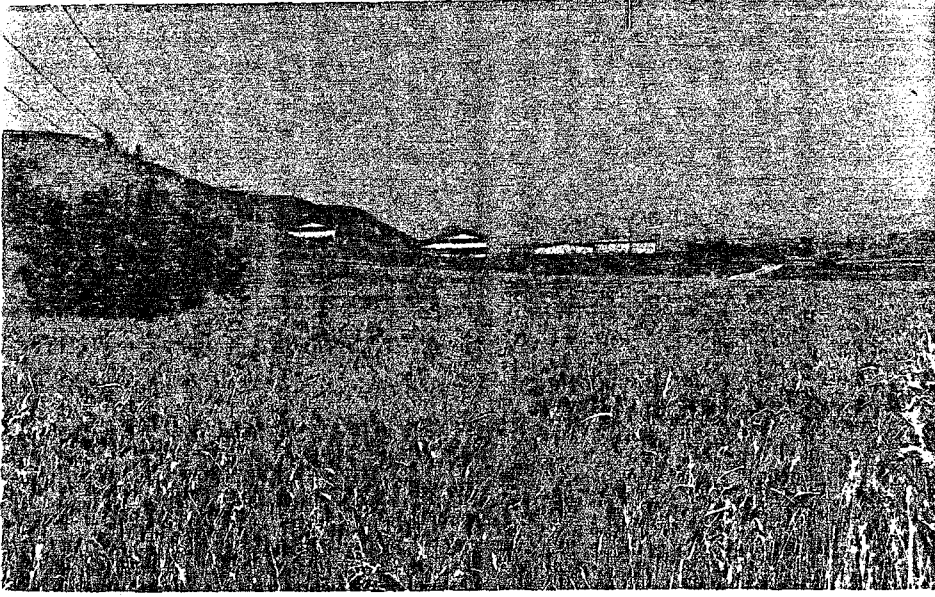
Resim No:12, Aşağıkaraviran köyüne güneyden bakış:
Köy yükseklikleri birbirinden ayıran yamacın dibinde kurulmasıyla dikkati ve diğer tüm köyler gibi toplu köy karakteri göstermektedir

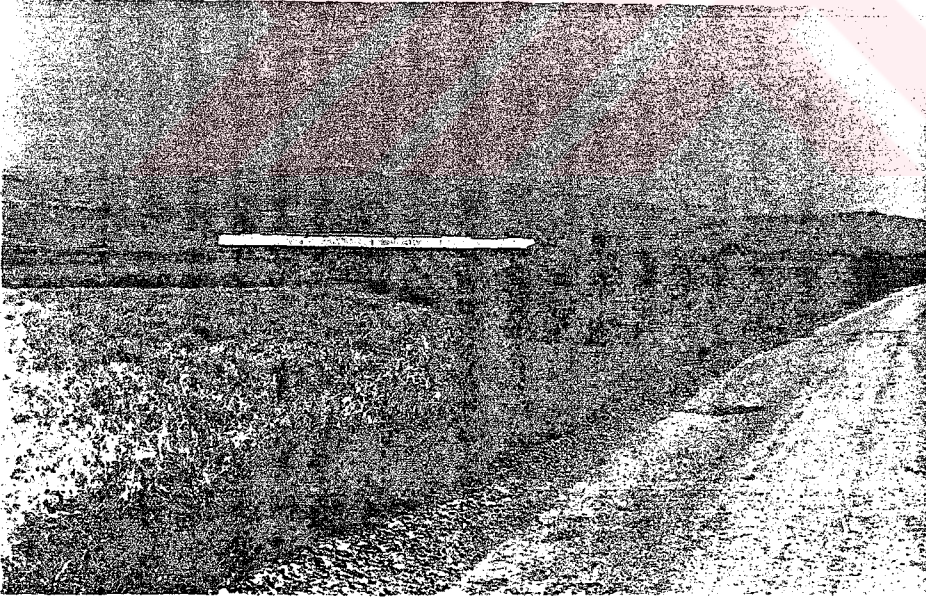
Resim No:13, Aşağıobruk köyüne güneybatısından bakış
Köy Hire Dağı'nın uzantıları arasında kalan ufak
bir çukur alanda kurulmuştur. Köyün ekrafında bağ,
bahçe ve kuru tarım alanları ile meralar görünmek-
tedir.

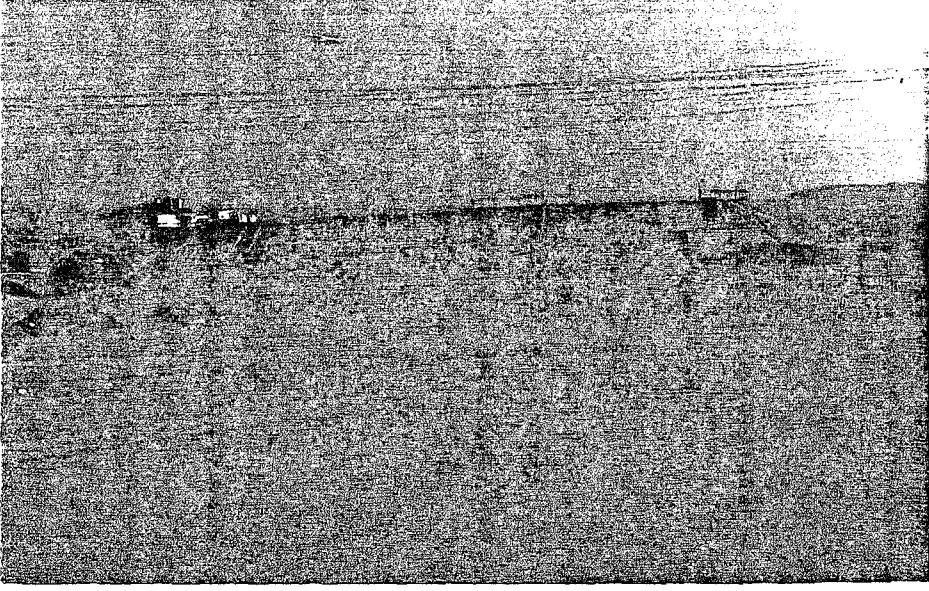
Resim No:14, çalışma alanındaki köyalti iskan şekil-
lerinden birini oluşturan yaylalardan, eski önemi-
ni giderek yitirmekte olan Pazar Yaylası.

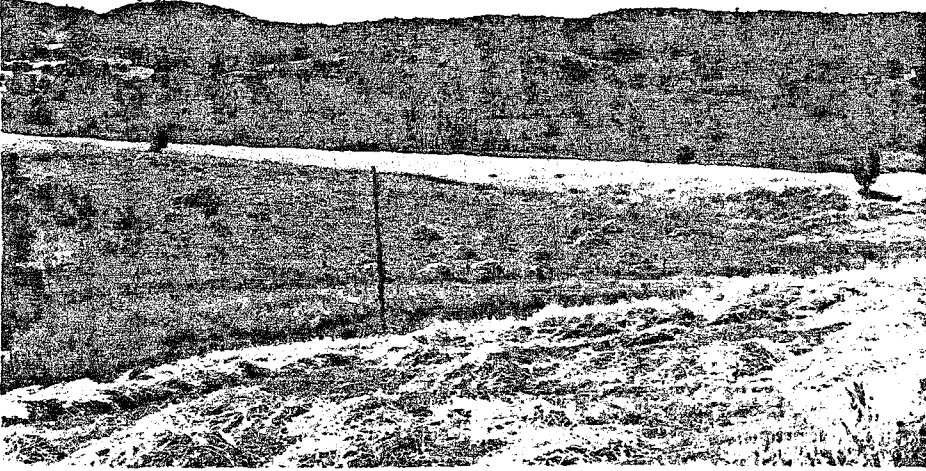
Resim No:15, Alpagut köyü batısında, Ovaçay vadisinin güneyinde yer alan çoğu özel sektöre ait tavuk çiftliklerinden birkaçı. Önde buğday tarlaları.

Resim No:16, Geride uzantılarının, çalışma alanının güneyini sınırladığı Karyagdı Dağı ve bununla vadi tabanı arasında yer alan düzlükler. Önde karayolu yakınında bulunan (Sancar-Feçenek köyleri arası) tavuk çiftliklerinden biri ve birisi ekili diğeri madasa bırakılmış kuru tarım alanları.

Resim No:17, Vadi boyunca yer alan kum ocağı işletmelerinden bir tanesi; günlük kapasitesi ortalama 400 kanyon kum olan bu işletme Günbaşı köyü kuzeybatısındadır.

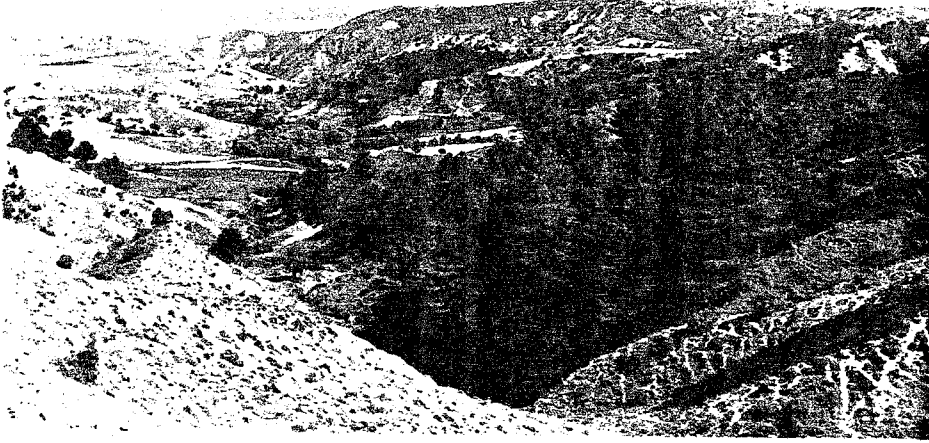

Resim No:18, Saraç köyü çevresinde, çoğunluğunu meşe ve karaçamların oluşturduğu orman alanları. Önde hasadı yapılmaya başlanmış olan fiğ tarlaları.

Resim No:19, Aşağıkaraviran ile Saraç köyleri arasında, ormanın tahribi ile oluşmuş fundalıklar ve çevresindeki düzlüklerde tarım alanları.

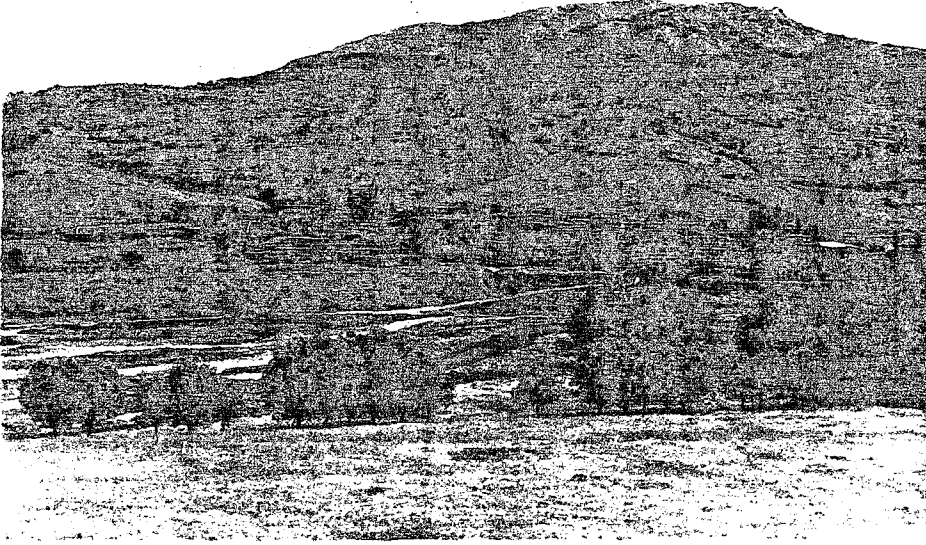
Resim No:20, Kılıçlar ve Geldibuldu köyleri arasında kuzeye bakan yamaçlarda orman kalıntıları.

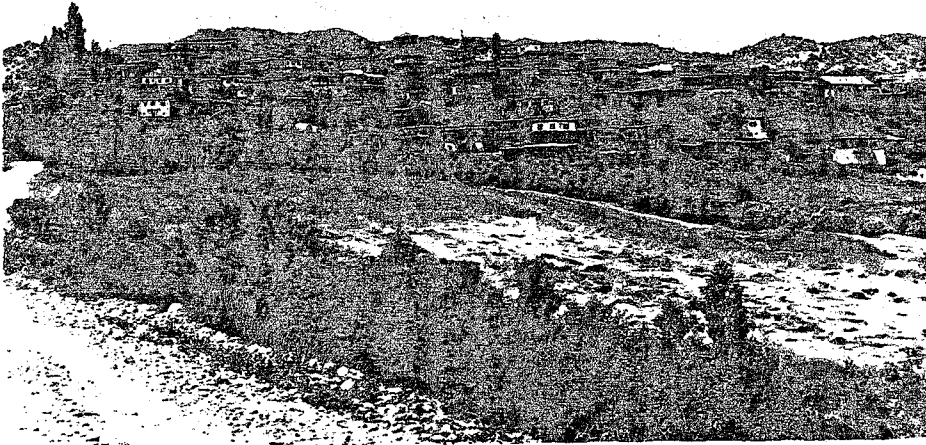
Resim No:21, Uçarı köyünde, kerpiçten, kiremit çatılı meskenler ve ailenin kalabalıklaşması ile yapılan eklentiler.

Resim No:22, Saraç köyünde taş temel üzerine kerpiçten inşa edilmiş, düz toprak damlı, bugün kullanılmayan bir mesken. Alt katın ahır olarak kullanıldığı evin merdivenleri taştan yapılmıştır.

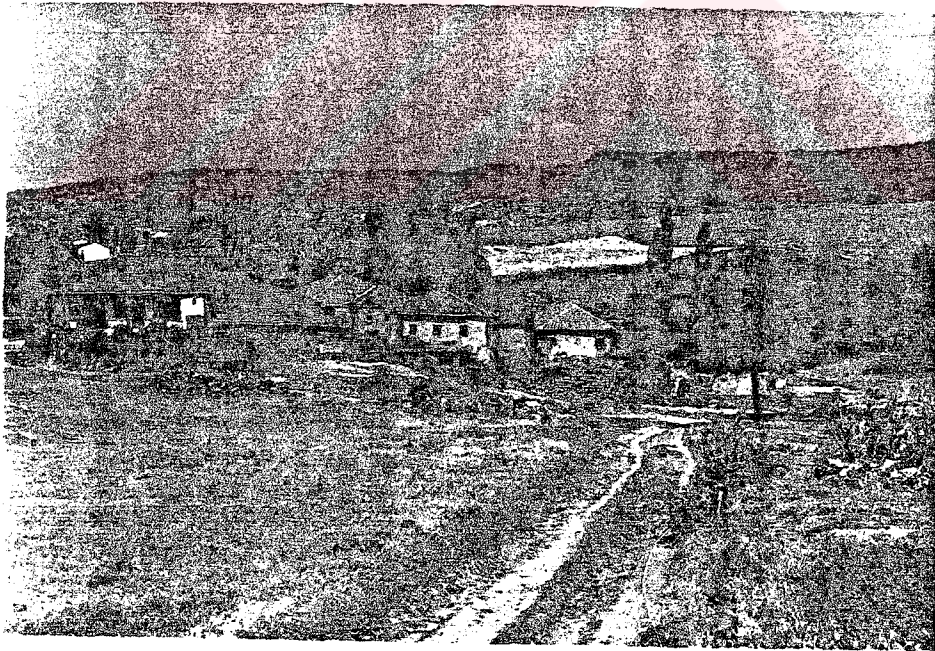
Resim No:23, Vadi tabanı kenarındaki, diğerleri gibi toplu köy karakteri gösteren Yiğitli Köyü'ne kuzeyden bakış. Geride Mire Dağı görülmektedir.

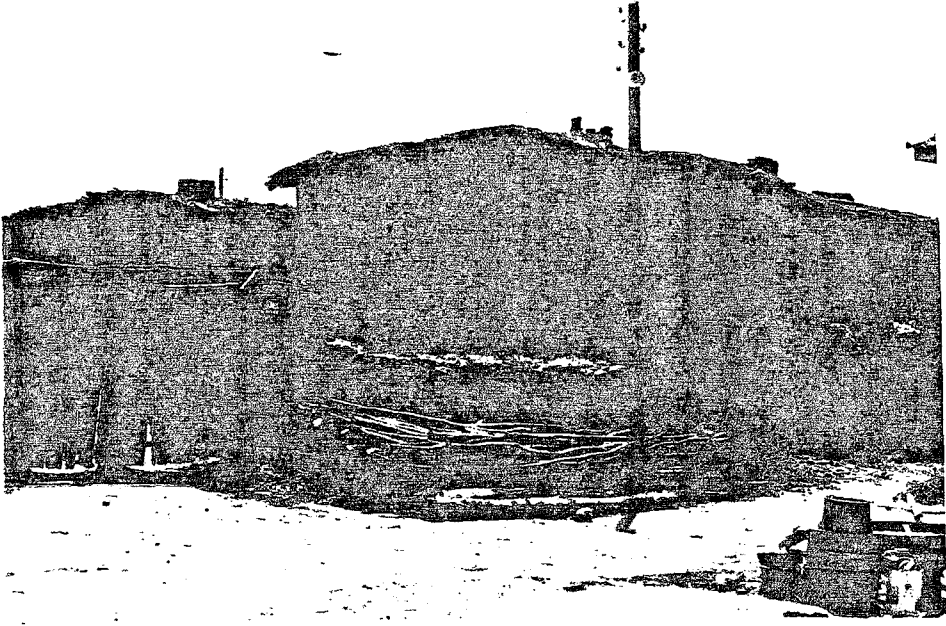
Resim No:24, Konutların büyük bölümünde alt katın ahır olarak kullanıldığı, çoğunluğu toprak düz damlı evlerden oluşmuş Özlüce Köyü'ne güneyden bakış.

Resim No:25, Vadi tabanındaki köylerden Günbaşı. Çevresinde sulu tarım alanları bulunan bu köyde, bahçelerin etrafında genellikle kavak ağacı yetiştirilmektedir.

Resim No:26, Batısından Yayalar köyü; karşı yamaçlarda ormanın tahribiyle oluşmuş fundalıklar ve köy ile bunların arasında yer alan kuru tarım alanları.

Resim No:27, Sancar köyünde düz toprak damlı iki katlı kerpiç konut. Genişce bir avlunun içinde yer alan konutta, ekonomik faaliyet ve ailenin büyümesine bağlı olarak ihtiyaca göre eklentiler yapıldığını ama, göç nedeniyle bunların bir kısmının bugün kullanılmadığı görülmektedir.

Resim No:28, Kılıçlar köyünde eski ve yeni iki konut. Eski konutta temel belli bir yüksekliğe kadar taş, üzeri kerpiçle inşa edilmiş ama yeni bina tümüyle tuğla ile yapılmıştır.

Resim No:29, Yakupderviş köyünde eski ve yeni taş konutlar. Yeni yapılanlarda, yapım tarzının (ev planı, pencere sayı ve şekli, direnci arttırmak için konulan ahşap malzemeler) aynı olmakla beraber, eski konuta oranla daha büyük taşların kullanıldığı ve toprak düz dam yerine kiremitin ve beşik damın tercih edildiği görülmektedir.

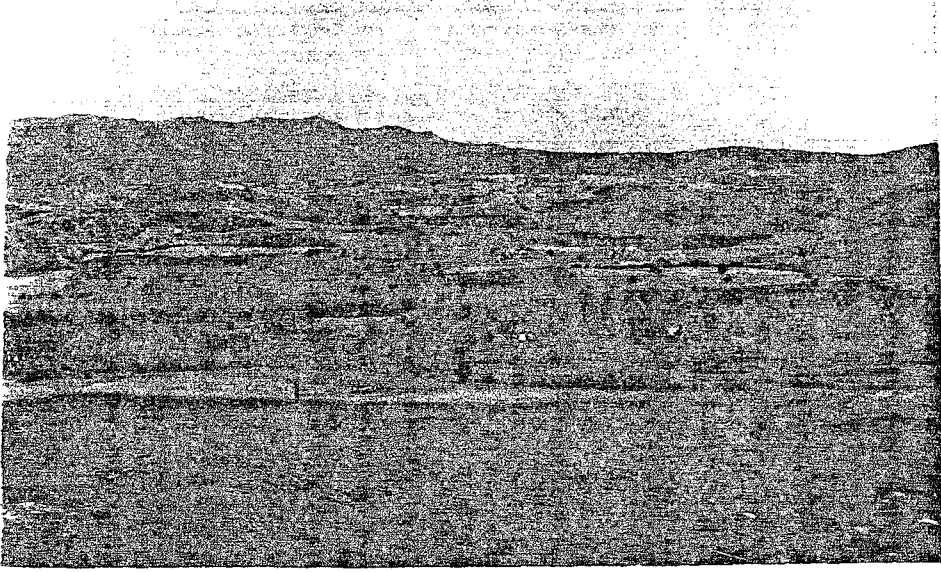
Resim No:30, Peçenek köyü yakınında, Ovaçay vadisi tabanında, ahşap karkaslı ev. Temel taştan yapılmış üzeri ahşap karkasın arasının kerpiçlerle doldurulmasıyla inşa edilmiştir. Beşikdam olan çatısı "Marsilya kiremiti" ile kaplanmıştır. Bu gün oturulmayan evde ahşap malzemenin bol kullanılmış olması yakın zamana kadar çevrede ormanların daha yaygın olduğunu ama bu oranda da tahrip edildiğini açıkça ifade etmektedir.

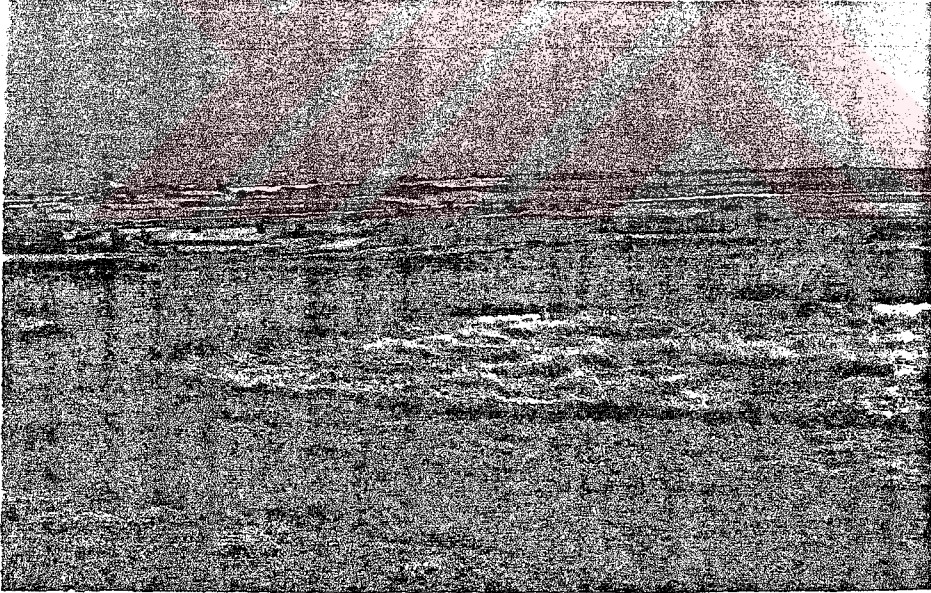
Resim No:31, İçören köyünde iki katlı eski ve yeni konutlar: Eski konutun altı ahır olarak kullanılmakta, üst katta oturulmaktadır. Kerpiçten yapılan bu evin üzerinin toprak düz damla örtüldüğü, dış duvarların çamurla sıvandığı görülmektedir. Yeni konutta ise, taş ve briket kullanılmış, dış yüzeyler sıvandktan sonra boyanmıştır. Çatı beşikden ve kiremitle örtülmüştür. Bu evin her iki katında da oturulmaktadır.

Bu iki konut ekonomik ve kültürel seviyedeki değişmelerin konutlara nasıl yansıdığına güzel birer göstergesidir. (Eski konut oturanların bildikleri kadarıyla 70-80 yıl önce yapılmış, yeni konut ise 3 yıl önce inşa edilmiştir).

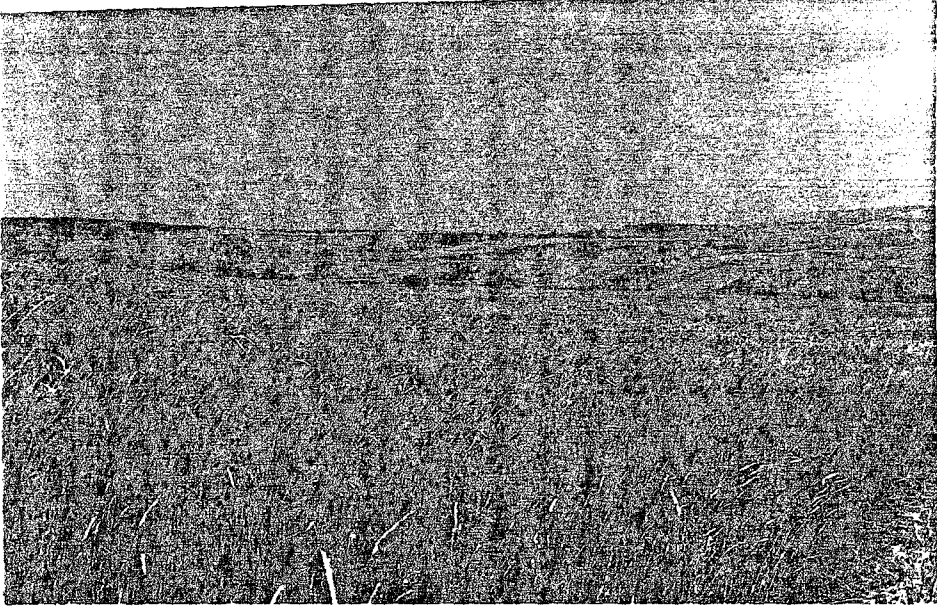

Resim No:32, Uçarı köyü doğusundan güneye bakış;
Geride dağlık-tepelik alanlarla bunları çevreleyen
kuru tarım alanları ve vadi tabanındaki sulu tarım
alanları ile bahçeler.

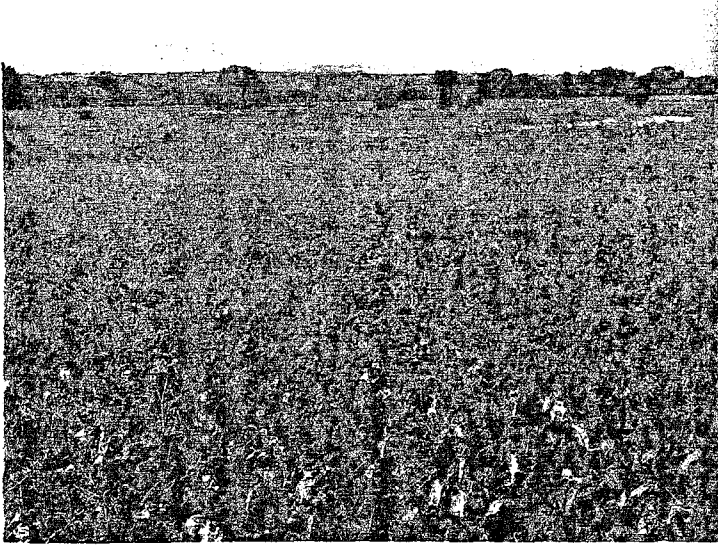
Resim No:33, Aşağıkaraviran köyü batısında, kuru
tarım alanı olarak yararlanılan düzlükler.

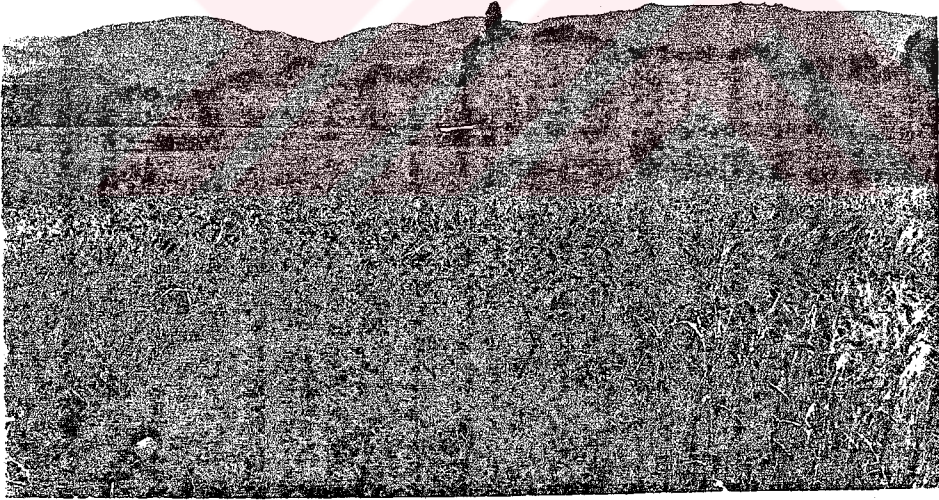
Resim No:34, Gümüşyayla köyünün doğusunda kuru tarım alanları, önde hasadı henüz yapılmamış buğday tarlası.

Resim No:35, Çalışma alanına Aydın ve Muğla illeri ile çevresinden çok sayıda arıcı gelmektedir. Resimde Saraç köyü kuzeybatısında, güneğe bakan yamacın dibinde kurulmuş olan arı kovanları ve bunun önünde nadasa bırakılmış tarla görölmektedir.

Resim No:36, Vadi tabanındaki sulu tarım alanlarında başlıca ürünü şekerpancarı oluşturmaktadır. Resimde Uçarı köyü güneyindeki şekerpancarı tarlaları görülmektedir.

Resim No:37, Vadi tabanından uzaklaşıldığında, sulu tarımın motopomplarla yapıldığı ve bunların arasında da yer yer kuru tarım alanlarının da belirmeye başladığı görülür. Resimde sulama için hazırlık yapan köylülerle sulu ve kuru tarım alanları görülmektedir.